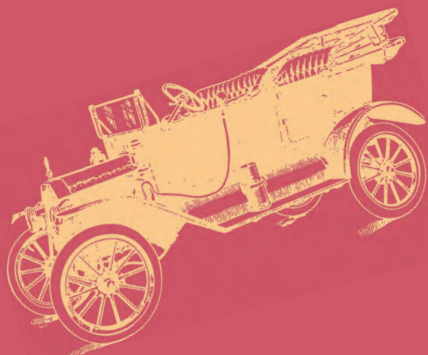

MÁTYÁS HELMÉCZY

Úlohy, tajničky Z DEJEPISU

PRACOVNÝ ZOŠIT
k učebnici dejepisu
Mátyása Helméczyho
pre 8. ročník

8.

OFI
— —

Kniha spĺňa poŕiadavky ramcovho učebného plánu Ministerstva ŕkolstva [17/2004. (V. 20.)] a ramcovho učebného plánu Nrodnho vydavateľstva učebníc [17/2004. (V. 20.)].

Učebnica je v súlade s Nrodnm zkladnm učebným plánom (NAT) 2007.

Pvodn názov publikácie: Feladatok, rejtvények trtnelembl – Munkafzet
Helmczy Mátyás nyolcadikos trtnelemtanknyvhez – 00875/M

Expert ŕkolskho radu:

Preklad:

HAJNALKA AVAR

Jazykov kontrola:

GABRIELLA KOPAS

Pvodne vydanie posudzovala:

MÁRIA Dr. VILMOSN RISAI

Obrázky a mapy vyhotovili:

LÁSZLÓ VINCZE

ZSOLT BORNEMISSZA

DALMA MEGYERI

BEA SEREGLY

Zodpovedn redaktor:

MIHÁLY PLINKS

Návrh obálky:

GNES VÝKONY

Zodpovedn redaktor slovenského vydania:

CSABA LAMPERT

SZÉCHENYI TERF

MGYARORSZG MEGJUL

A projekt az Eurpai Uno tmogatsval valsul meg.

 Dr. Mátyás Helmczy, Oktatskutto s Fejleszt Intzet 2015

ISBN 978-963-19-6214-7

I. SVET V DVADSIATYCH A TRIDSIATYCH ROKOCH 20. STOROČIA

1. Mocenské preskupenie v Európe po prvej svetovej vojne. Spoločnosť národov

1. V roku 1918, koncom vojny, proti sebe stojace strany ešte uzavreli len prímerie. Miery boli uzavreté v rokoch 1919-1920. Aký je rozdiel medzi prímerím a uzavretím mieru? Čísla pred tvrdeniami dopíš do jednotlivých obdĺžnikov!

Príznamy prímeria

Príznamy uzavretia mieru

1. Stanovia nové štátne hranice.
2. Ukončia vzájomný ozbrojený boj.
3. Stanovia výšku a spôsob platenia reparácií.
4. Porazení stiahnu svoje vojská za vlastné hranice.
5. Stanovia, akú veľkú vojenskú silu si môžu nechať porazené strany.
6. Porazené vojská vydajú svoje zbrane (najdôležitejšie z nich) víťazom, aby sa nemohlo pokúsiť o opätovné začatie bojov.
7. Rozhodnú o osude sporných (spochybniteľných) území, kolónií, o tom, komu budú patriť v budúcnosti.
8. Porazením predpíšu politické podmienky.
9. Víťazi – ak ich je viac – aj medzi sebou sa rozhodnú, kto, čo a koľko má dostať, čo budú požadovať od porazených.

Zakrúžkuj bod, ktorému sa víťazi na začiatku mierových rokovaní venovali ako prvému! (Pomôžú aj údaje z 2. úlohy.)

2. Na začiatku mierových rokovaní si zasadli za rokovací stôl zástupcovia 27 krajín. Boli krajiny, ktoré nepozvali.

a) Kto sa mohol zúčastniť počiatočných konzultácií mierových rokovaní? _____

b) Koho nepozvali na tieto fázy rokovania? _____

Pomôže nasledujúci údaj. (V pracovnom zošite budeme údaje, ktoré majú pomôcť vyriešiť úlohy a rozšíriť vaše vedomosti, označovať takto: **i**)

i „Medzi víťaznými mocnosťami nebol súhlas ohľadne povojnového usporiadania sveta. Každá sa usilovala o to, aby svoje pozície upevnila na úkor ostatných...”

(Citát z väčšej historickej práce)

Rokovania pred verejnosťou

c) Hodnot' karikatúru magazínu Life! Prečo vyzerali rokovania tak, ako ich ukazuje karikatúra?

3. V dejinách porazených krajín mierové zmluvy uzatreté v okolí Paríža neskôr označovali zemepisnými názvami miest, kde bol daný mier podpísaný. (Takto nazývame mier uzatretý s Maďarskom trianonským mierom.) Pospájaj názvy krajín a miesta, kde sa s nimi uzavreli mierové zmluvy!

Rakúsko

Bulharsko

Maďarsko

Nemecko

Turecko

Versailles (versaj)

Saint Germain (sen-žermen)

Sèvres (sévr)

Neuilly (női)

Trianon

4. Nasleduje niekoľko údajov. O ktorých krajinách je reč? Napíš ich názvy na čiary!

a) Po skončení vojny sa táto krajina stala prvou finančnou mocnosťou sveta. _____

b) Stala sa vedúcou mocnosťou suchozemskej Európy. Zohrala rozhodujúcu úlohu vo vypracovaní a schválení bodov mierovej zmluvy. _____

c) Po zrútení sa koloniálnej ríše a námornej flotily Nemecka ďalej rástol jej vplyv a sila v Európe ale aj na celej Zemi. _____

d) Jej vojenská a námorná sila vzrástla. Jej hospodárstvo sa zrútilo. Takto na istý čas vypadla zo skupiny veľmocí. _____

e) Rozpadla sa. Vytratila sa z javiska dejín. _____

V čom dávaš za pravdu tvrdeniu, že miery z okolia Paríža neznamenali len územné, ale aj mocenské preskupenie? _____

5. Na základe poznatkov z učebnice a nasledujúcich skutočností vyvod' závery o tom, či sa tvorcom mierov z okolia Paríža podarilo uskutočniť trvácnu medzinárodnú stabilitu!

i Sovietske Rusko nepozvali na mierové rokovania.

Taliansko dostalo len časť území, ktoré mu boli sľúbené za prechod na stranu Dohody. Preto jeho delegácia demonštratívne opustila mierovú konferenciu a na istý čas odcestovala domov.

Kongres USA odmietol podpísať Versailleskú mierovú zmluvu. Neschválil ani Trianonskú mierovú zmluvu.

6. Súčasne s uzatváraním mierov vznikla aj Spoločnosť národov, ktorá chcela slúžiť trvácnej medzinárodnej stabilite.

a) Ktoej dnešnej medzinárodnej organizácie bola predchodcom?

b) Čo bolo hlavným cieľom Spoločnosti národov?

c) Pri jej vzniku zohrali dôležitú úlohu štyri doplnkové body amerického prezidenta Wodrowa Wilsona, spojené s uzatváraním mierov, ktoré uvádzame nižšie. Zakrúžkuj číslo bodu, ktorý zohral úlohu vo vytvorení Spoločnosti národov!

4 Wilsonove body

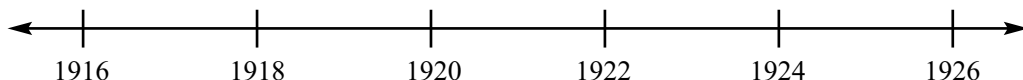
1. Odstránenie autokratických vlád, ktoré nie sú založené na práve národov na sebaurčenie.
2. Dohoda všetkých štátov, že v budúcnosti svoje konflikty vyriešia za rokovacím stolom a za dodržania práva národov na sebaurčenie.
3. Právo národov na sebaurčenie bude uznané vo všetkých štátoch.
4. Vytvorenie medzinárodnej organizácie mieru.

2. Nepokojné roky strednej Európy. Politické a spoločenské zápasy

1. a) Ohranič, ktoré územie našej Zeme – a Európy – je predmetom tejto lekcie! _____

b) Približne aké veľké je toto územie? Ktoré krajiny sem patria? (Pomôžu názvy podkapitol lekcie v učebnici!) _____

c) Ohranič udalosti aj časovo! Vyznač na časovej priamke! Približne ktorému obdobiu dejín troch krajín sa venujeme?

2. Nasledujú dve fotografie. Jedna bola vyhotovená na začiatku svetovej vojny, druhá v poslednom roku svetovej vojny.

1915: „Výlet“.

Vlak nemeckých vojakov pri odchode do Paríža

1917: Masová demonstrácia v Budapešti

Vidíš súvislosť medzi udalosťami na fotografiách a udalosťami, ktoré sa odohrali v troch krajinách, respektíve ešte skôr, v roku 1917 v Rusku? Odôvodni svoj názor!

3. Pomocou nižšie vymenovaných udalostí, dejov porovnaj postavenie, príbeh troch krajín! Pomocou poradových čísel pred tvrdeniami vyzdvihni, čo je spoločné a čo odlišné v situácii a problémoch týchto krajín! (Za spoločné považuj len to, čo je príznačné pre všetky tri krajiny!)

	Rakúsko (pred rokom 1918 Rakúsko–uhorská monarchia)	Nemecko	Taliansko
Spoločné			
Odlišné			

1. Porazená krajina vo vojne.
2. Nepatrí medzi porazených, ale jeho situácia sa veľmi nelíši od postavenia porazených.
3. Po vojne – načas – sa stane krajinou s demokratickým zriadením.
4. Vnútorne napätie a nepokoje sú obrovské.
5. V krajine vznikne komunistická strana (vzniknú komunistické strany).
6. Vzniknutým komunistickým stranám pomáha Moskva.
7. Dochádza k pokusom o prevzatie moci komunistami.
8. Zostane na demokratickej ceste.
9. Demokraciu vystrieda pravicová (fašistická) diktatúra.
10. Po vojne sa stane malou krajinou, ktorá stratila svoju veľmocenskú pozíciu.
11. Je síce porazenou krajinou, ale vďaka svojmu územia, počtu obyvateľov, svojej hospodárskej sile sa aj naďalej považuje za akúsi veľmoc.

4. V čom je základný rozdiel medzi štátnym zriadením Ruska, s ktorým sme sa oboznámili minulý rok, a medzi štátnym zriadením Nemecka, Rakúska, respektíve Talianska? Odpovedz pomocou nasledujúcich výrazov! Napíš na čiary:

stane sa demokratickou – komunistickou – fašistickou krajinou.

Rusko: _____

Nemecko a Rakúsko: _____

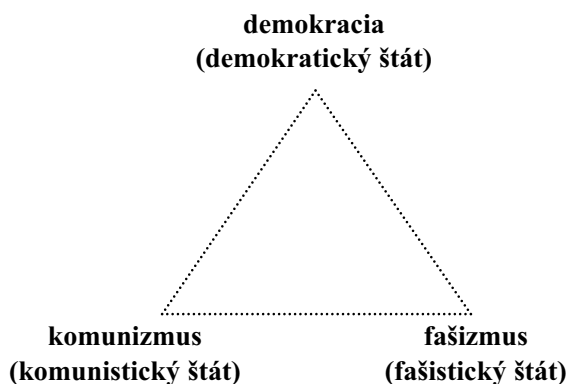
Taliansko: _____

5. Vidiš pomyselný trojuholník, na jeho cípoch s nápismi *demokracia – komunizmus – fašizmus*.

a) Čo označujú tieto tri slová samostatne, osebe? Porozmýšľaj o tom! Pomôže aj Malý lexikón v učebnici.

b) Namiesto bodov pomyselného trojuholníka označ jednoduchou priamou čiarou, ak si myslíš, že sa za pojmami ukrývajú podobné javy.

c) Na stranách pomyselného trojuholníka vyznač šípkami naznačujúcimi protiklad, kde si myslíš, že medzi pojmami je protirečenie, ostrý protiklad!

6. Na stranách 10. a 12. učebnice vidiš fotografie.

a) Členovia Spartakovho zväzu v berlínskych bojoch;

b) Mussolini a jeho hlavní velitelia vchádzajú do Ríma.

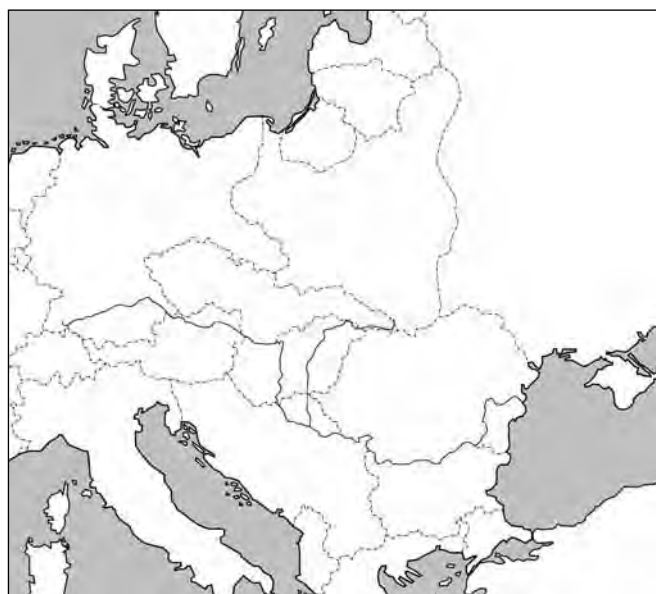
Čo všetko prezrádzajú fotografie? (Nevychádzaj len z obrázkov, prečítaj si aj príslušné časti učebnice!)

O koho, o aké spoločenské vrstvy sa opierajú členovia Spartakovho zväzu?

O koho, o aké spoločenské vrstvy sa opierajú fašisti?

3. Zrod nových a znovuzrodenie starých štátov v stredovýchodnej Európe

1. Vidíš mapy stredovýchodnej Európy z rokov pred prvou svetovou vojnou, respektíve z povojnového obdobia.

a) Ktoré veľmoci (riše) vládli nad týmto územím v roku 1914, respektíve (vzhľadom na situáciu pred berlínskou konferenciou) pred rokom 1878? Napíš ich názvy do prvej mapy, na správne miesta!

b) Ktoré národy utláčali tieto ríše na tomto území? Vymenuj ich! (Môžeš ich dopísať aj do mapy.) _____

c) Čím sa dá vysvetliť, že tieto veľké ríše mohli panovať nad národmi regiónu?

d) Čo sa stalo s týmito ríšami po rokoch 1917–1918? _____

2. Do druhej mapy 1. úlohy (znázorňujúcej situáciu po prvej svetovej vojne) napíš dátumy zrodu nových štátov a znovuzrodenia starých! Dopíš nové názvy starých krajín (ríš) a aj názvy nových krajín. Nasledujúce údaje ti pomôžu.

- 6. decembra 1917** Fínsky parlament vyhlásil nezávislosť Fínska od Ruska.
- 11. decembra 1917** Litovský parlament vyhlásil nezávislosť krajiny.
- 24. februára 1918** Estónsko vyhlásilo svoju samostatnosť a nezávislosť.
- 11. novembra 1918** Lotyšsko sa odtrhlo od Sovietskeho Ruska.
- 28. októbra 1918** Vznik Československa.
- 29. októbra 1918** Chorvátsko sa odtrhlo od monarchie.
- 30. októbra 1918** Slovensko sa odtrhlo od monarchie a pripojilo sa k Československu.
- 30. októbra 1918** Vznik samostatného Rakúska.
- 22. novembra 1918** Vyhlásenie nezávislého Poľska.
- 16. novembra 1918** Maďarsko – súčasne s rozpadom monarchie – sa stalo samostatným štátom, nezávislým od všetkých ostatných krajín.
- 24. novembra 1918** V Záhrebe Chorváti, Srbi a Slovinci vytvorili Kráľovstvo Srbov, Chorvátov a Slovincov (neskoršiu Juhosláviu).

3. Spočítaj, koľko nových alebo znovuzrodených krajín je na území stredovýchodnej Európy, a koľko krajín si rozšírilo svoje územia vo výraznej miere! V tomto ti pomôžu príslušné mapy historických atlasov *Képes történelmi atlasz* (ďalej ako **KTA**) a *Stiefel Történelmi atlasz* (ďalej ako **STA**).

Nové krajiny: _____

Krajiny, ktorých územie výrazne rozrástlo: _____

4. Hlavnou hybnou silou zrodu a znovuzrodenia tunajších štátov bol nacionalizmus. Tento pojem môžeme vysvetliť viacerými spôsobmi. V pracovnom zošite pre siedmy ročník sme napríklad napísali:

1. *Nacionalizmus*: Jav, keď sa v etnických skupinách s totožným jazykom a kultúrou, totožnými historickými koreňmi prebudí národné povedomie a usilujú sa o vytvorenie jednotného národného štátu.

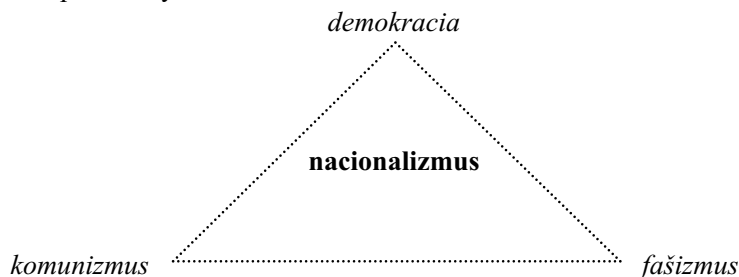
2. *Nacionalizmus*: Politický a ideologický smer hlásajúci národné odlúčenie (izoláciu) a odpor voči iným národom.

Tu a teraz ktoré vysvetlenie nacionalizmu obstojí lepšie? Odpovedz podčiarknutím!

ani jedno – 1. vysvetlenie nacionalizmu – 2. vysvetlenie nacionalizmu – obidve

Odôvodni svoju odpoveď! _____

5. V predošlej lekcii pracovného zošita sme zobrazili v tvare trojuholníka tri ideologické okruhy, ktoré podstatne ovplyvnili zmýšľanie ľudí doby a zriadenie ich štátov, teda komunizmus, demokraciu a fašizmus. Teraz sme do stredu totožného trojuholníka dopísali slovo nacionalizmus. Aký má vzťah k trom predchádzajúcim spôsobom zmýšľania? Vyznač spojenia alebo protiklady!

Hodnot! Za akú silu považuješ nacionalizmus (za pozitívnu alebo negatívnu)?

Prečo? _____

4. Západná Európa: „Šťastné dvadsiate roky” vo víťazných krajinách

1. Po vojne sa vo víťazných krajinách začal obrovský hospodársky rozmach. Vymenujeme niekoľko skutočností príznačných pre toto obdobie. Napíš *X* na čiary podľa toho, či je dané tvrdenie príčinou alebo následkom hospodárskeho rozmachu! (Môže sa stať, že niektorá skutočnosť je príčinou aj následkom zároveň.)

Príčiny

Následky

_____	Ludia po nedostatku tovaru vo vojne už chceli nakupovať.	_____
_____	Do hospodárstiev víťazov putovali obrovské sumy reparácií.	_____
_____	Vojenský priemysel, ktorý rozrástol do obrovských rozmerov, úspešne prešiel na výrobu v mieri.	_____
_____	Bolo množstvo nového tovaru na predaj.	_____
_____	Nezamestnanosť bola minimálna.	_____
_____	Veľmi veľa ľudí sa stalo (najmä v Amerike) nesmierne bohatým.	_____
_____	Rad-radom vznikali nové podniky, továrne.	_____
_____	Počas vojny sa nahromadilo značné množstvo kúpnej sily.	_____
_____	Rádio, dokonca aj automobil sa stali masovo vyrábaným produktom.	_____

2. Prečítaj si niekoľko údajov na doplnenie poznatkov pod písmenami *a)*, *b)* a *c)*. Na správnom mieste predchádzajúcej úlohy vyznač pomocou písmen, ak niektorý údaj dokazuje niektoré z tvrdení uvedených v 1. úlohe.

i *a)* **31. decembra 1919, USA:** Podľa daňových výkazov je v Spojených štátoch takmer 20 000 milionárov. Ich počet počas svetovej vojny vzrástol o 12 000.

b) Článok 235. *nemeckej mierovej zmluvy* znie nasledovne: „Za tým účelom, aby spojenecké mocnosti už teraz mohli začať obnovu svojho priemyselného a hospodárskeho života, Nemecko [...] predbežne zaplatí protihodnotu vo výške 20 miliárd zlatých mariek, a to v toľkých splátkach a takým spôsobom (v zlate, tovaroch, lodiach, cenných papieroch a iným spôsobom), ako to stanoví Reparačná komisia.”

c) *Cena Ford modelu T* z počiatočných 1000 dolárov postupne poklesla na 295 dolárov. V roku 1929 podľa štatistík v USA pripadlo na 100 ľudí 21,7 áut, vo Veľkej Británii a Francúzsku 3,5-3,5, kým v Nemecku 1.

3. Čo mohlo byť dôvodom, že vodcovia a vlády krajín, ktoré vo vojne zvíťazili, rad-radom prehrávali vo voľbách a robotnícke strany napredovali? (Nasledujúce údaje pomôžu!)

i **USA 1. marca 1921:** Republikán Warren G. Harding zloží prísahu ako 29. prezident USA. Oproti W. Wilsonovi volebný boj vyhral týmto heslom: „Späť k normálnym časom!”

Veľká Británia 22. januára 1924: MacDonald, vodca britskej Robotníckej strany pomocou liberálov vytvorí menšinovú vládu robotníckej strany. Nová vláda v novembri prehrá hlasovanie o dôvere vláde a v nových voľbách zvíťazia konzervatívci. O niekoľko rokov neskôr (v 1929) však opäť zvíťazí MacDonald.

4. Preštuduj si, čo sa píše na 16. strane učebnice o napredovaní robotníckych strán! Vyzdvihni, v čom sa líši politika západných robotníckych strán

a) od politiky buržoázných (občianskych) strán: _____

b) od východných diktatúr proletariátu: _____

5. Podčiarkni v nasledujúcom texte tie skutočnosti, ktoré ukazujú zmenu postavenia žien a zarámuj tie, ktoré označujú *príčiny týchto zmien!*

i **USA 26. augusta 1920:** Americké ženy môžu konečne voliť! Ženy dostali volebné právo vo všetkých štátoch USA. Túto zmenu vyvolala predovšetkým vojna. Kým boli muži na fronte, ženy prevzali na seba mnohé ich úlohy: hospodárili na farmách, pracovali v továrňach, vykonávali úlohy vo verejnej správe. Počas toho vysvitlo, že ženy dokážu odvieť plnohodnotnú robotu tak v továrňach, ako aj vo verejnej sfére.

Vojna ukázala ženám, že sú schopné zúčastniť sa verejného života a samostatne rozhodovať. Teraz, v časoch mieru, sa už nechceli vzdať svojich získaných pracovných pozícií a nechceli sa vrátiť do roly osoby závislej od muža, ktorá je odkázaná na jeho pokyny. Verejná mienka sa postavila na ich stranu. Podobný vývoj prebehol aj inde. Po vojne v mnohých krajinách poskytli ženám volebné právo.

6. Vidíš „schody“ olympijských hier.

1928, Amsterdam:

Zápasy sa začali za účasti 2971 športovcov zo 46 krajín, medzi nimi bolo 288 športovkýň. Do hier sa už mohli zapojiť aj porazené krajiny, tak aj Nemecko.

1924, Paríž:

Maďarsko sa už zúčastní olympiády, ale Nemci ešte nie.

1920, Antverpy:

Zúčastní sa 2606 športovcov z 25 krajín. Z porazených krajín sa športovci nemohli zapojiť do hier.

a) Ako slúžili olympijské hry zmene životného štýlu? _____

b) Ako podporili zmierenie národov? _____

5. Veľká svetová hospodárska kríza (1929–1933)

1. Prečo došlo k svetovej hospodárskej kríze? Pusti si naplno fantáziu!

Vidíš schody. Na prvom sme označili piatimi kruhmi (peniazmi), aká je veľká kúpna sila, 3 malé obdĺžniky naznačujú, koľko tovaru sa dalo kúpiť v roku 1919.

Pokračuj v rade! Kúpnu silu zväčš každý rok o jeden kruh! Dvomi alebo viacerými obdĺžnikmi množstvo tovaru! Obdĺžniky znázorňujúce nepredaný tovar označ zašrafovaním obdĺžnikov!

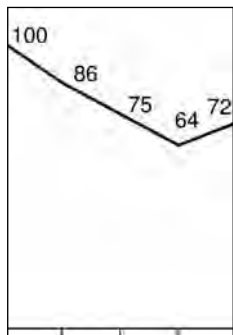
Kam si sa dostal do roku 1929? Koľko je tovaru, aká je kúpna sila? _____

2. Porozmýšľaj a hodnot'!

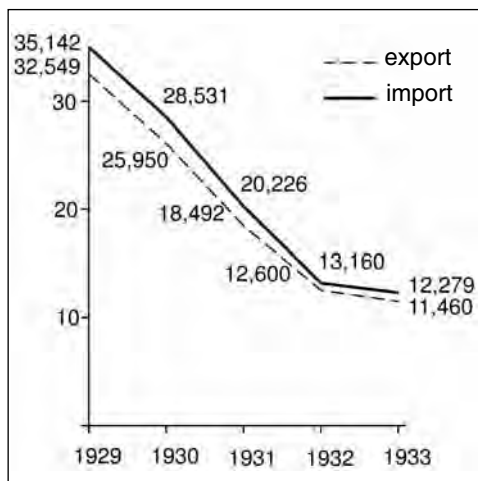
a) Čo je kúpna sila? _____

b) Ako ovplyvní jej rast alebo pokles hospodárstvo danej krajiny?

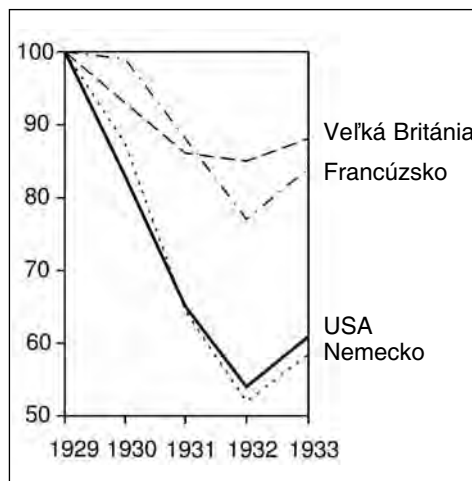
3. Následky krízy ukážeme aj pomocou diagramov.

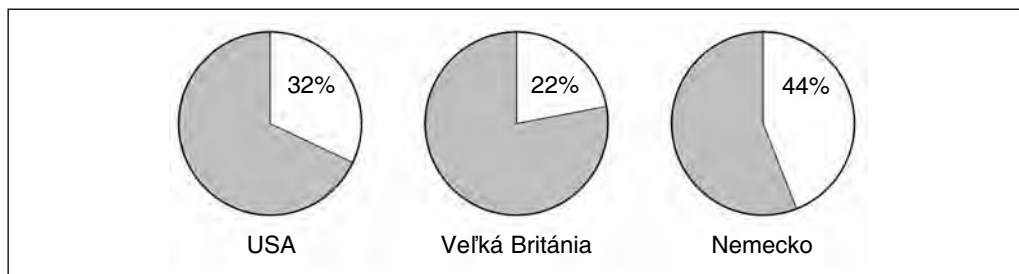
Index priemyselnej výroby v rokoch 1929-1933, v percentách

Obrat zahraničného obchodu v kapitalistickom svete v rokoch 1929-1933 (v miliónoch dolárov)

Index priemyselnej výroby v percentách, v štyroch štátoch s najsilnejším hospodárstvom (1929 = 100%)

Percentuálny pomer plne nezamestnaných v pomere k počtu robotníkov

i Aj nasledujúce fakty ukazujú skutočnosť: Vývoz z USA v roku 1932 dosahoval len tretinu exportu za rok 1929, národný príjem krajiny poklesla takmer na polovicu. V Nemecku skrachovalo takmer 800 bánk.

a) Hľadaj súvislosti medzi údajmi diagramov! Napíš aspoň jednu!

b) Čo považuješ za najzávažnejší následok krízy? _____

c) Porozmýšľaj! Prečo znamenal problém pre celok hospodárstva

• pokles exportu? _____

• krach bánk? _____

4. Vlády pokladali za svoju najdôležitejšiu úlohu nájdenie východiska z krízy.

i *Anglicko* najprv zaviedlo prísne úsporné opatrenia, a tzv. westminsterský štatút (11. decembra 1931) vyhlásil šesť britských domínií za suverénne štáty.

Spojené štáty svoju hospodársku politiku reorganizovali tzv. „sto dní trvajúcim zákonodarstvom“, ktoré malo uskutočniť New Deal. (Spôsob, ako hľadali východisko tieto dve krajiny, bol rozhodujúci pre celok svetového hospodárstva, lebo väčšina krajín finančne patrila buď k dolárovému spoločenstvu, alebo k librovej zóne.)

Vyzdvihni z textu učebnice, aké metódy použili na prekonanie krízy

• v Anglicku: _____

• v Spojených štátoch: _____

5. Prečo mohlo uplatniť tieto metódy

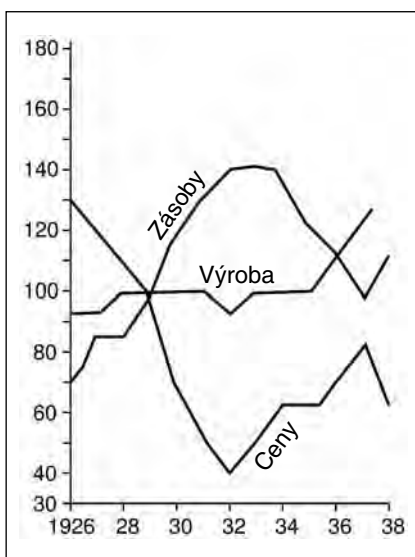
- Anglicko? _____

Prečo ich mohli uplatniť

- Spojené štáty? _____

Prečo nemohli všetky krajiny nasledovať ich príklad? _____

6. Ako sa vyriešila kríza? Preštuduj si grafikon, znázorňujúci zmenu cien, zásob a výroby! Vyhodnoť údaje!

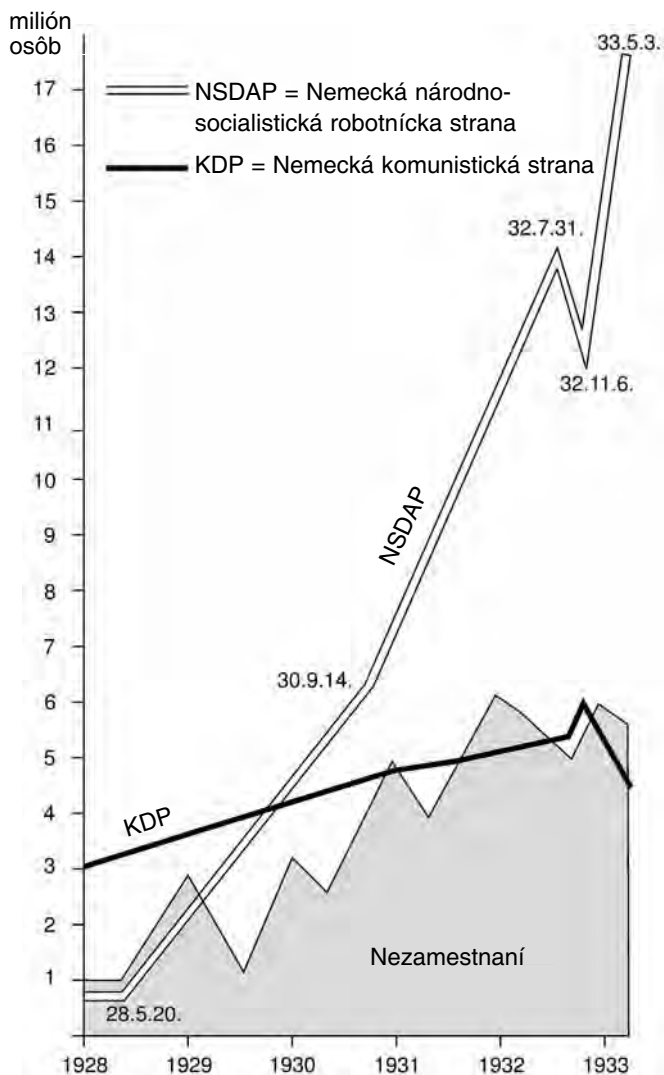

Svetové hospodárstvo sa dostane do rovnováhy

6. Nacizmus v Nemecku

1. Prečo nemohlo Nemecko použiť metódy víťazných západných krajín na zdoľanie krízy? (Vyzdvihni z textu učebnice!) _____

2. Preštuduj si grafikon!

a) Čo je najväčším následkom hospodárskej krízy?

b) Čo je najväznejším následkom politickej krízy?

c) Ako súviseli tieto navzájom? _____

3. Hospodárska kríza v demokratickom Nemecku znamenala krach parlamentarizmu. Nemohla vzniknúť vláda, ktorá by dokázala pracovať účinne. V rokoch krízy voľby nasledovali veľmi rýchlo po sebe. Preštuduj si výsledky nemeckých volieb v nasledujúcej tabuľke. (Tabuľku sme prevzali z jednej nemeckej učebnice.)

Strany	Počet poslancov, ktorí sa vo voľbách dostali do parlamentu					
	1924	1928	1930	31. júl. 1932.	6. nov. 1932	5. marca 1933
Komunistická strana	45	54	77	89	100	81
Sociálnodemokratická strana	131	153	143	133	121	120
Strana Centrum	69	62	68	75	70	74
Národná ľudová strana	103	73	41	37	51	52

(Poznámka: Uvádzame len údaje dôležitejších strán. Ďalších 10 menších strán posilňovalo skôr strany stredu.)

Nasledujúce údaje hovoria o poruchách fungovania parlamentného systému.

i 26. júla 1930: Nad oslavy oslobodenia Porýnia (odchod posledných francúzskych jednotiek) vrhá tieň hospodársko-politická kríza. Núdzové opatrenia prezidenta Hindenburga neodhlasujú a ríšske zhromaždenie predčasne rozpustia.

Autor nemeckej učebnice, ktorá uverejnila údaje z volieb, charakterizoval náladu volieb nasledovne: „Idea demokratickej republiky bola čoraz menej príťažlivá pre hladujúcich. Najpríťažlivejšie heslo znelo: „Chleba pre každého!“ Hitler sa dostal k moci na vlnách nespokojnosti, v dôsledku obáv a strachovania o každodenný chlieb.”

V čase volieb v roku 1933 je Hitler už kancelárom (od 30. januára 1933). Volebné výsledky jeho strany sú čiastočne spojené s neúprosným nacistickým terorom a kriľavou propagandou.

a) Ktoré údaje hovoria o politickej kríze? _____

b) Prečo boli voličom čoraz sympatickejšie extrémistické strany?

c) Veľkým prekvapením volieb v roku 1930 nebolo to, že komunisti počet svojich mandátov zvýšili z 54 na 77, ale to, že Hitlerova strana namiesto 12 získala 107 mandátov. Čo je dôvodom tohto mimoriadne veľkého skoku? Hľadaj vysvetlenia v texte učebnice!

4. Niekoľko faktov z prvého polroka Hitlerovej „vlády ľudu“.

i marec 1933: Zvolených komunistických poslancov a ich 26 sociálnodemokratických spojencov vzala SA do ochrannej väzby (SA = Hitlerova stranická armáda).

24. marca 1933: Splnomocňujúci zákon vylúčením parlamentu odovzdal právo na tvorbu zákonov vláde.

7. apríla 1933: Na čelo nemeckých provincií sa dostali ríšski miestodržiteľia. Ich osoby navrhol Hitler.

10. mája 1933: Pred berlínskou operou spálili 20 000 kníh „cudzích duchu nemeckého národa“.

14. júla 1933: Zákon zakazujúci reorganizáciu strán vyhlásil Národnosocialistickú stranu za jedinou stranu Nemecka.

Pálenie kníh pred berlínskou operou

Protivníci nacistov strážení príslušníkmi SA a SS

Čo dokazujú fotografie a údaje o spôsoboch Hitlera, ktorý sa k moci dostal parlamentnou cestou? _____

5. Platí - neplatí! Ktoré tvrdenie z nasledujúcich pokladáš za pravdivé a ktoré za nepravdivé? Vyber po jednom z nich a odôvodni svoje tvrdenie!

- A) Hlavným dôvodom hospodársko-politickej krízy Nemecka boli tie opatrenia versaille-ského mieru, ktoré zničili jeho hospodárstvo.
- B) Opätovná snaha Nemcov o zbrojenie bola spravodlivá.
- C) Nemci naozaj nemali inú možnosť ako voliť buď komunistov, alebo nacistov (Hitlera).
- D) Hitler v skutočnosti vytvoril blahobyť, veď zrušil nezamestnanosť a vybudoval obrovský moderný priemysel.

Pokladám za pravdivé: _____

Nepokladám za pravdivé: _____

7. Stalinský Sovietsky zväz

1. Sovietsky zväz sa vytvoril na území niekdajšieho cárskeho Ruska po vojne a občianskej vojne.

a) Preštuduj si nasledujúci rad údajov! Na začiatku vojny hospodárstvo krajiny stálo na silných alebo slabých nohách?

b) Odpovedz podčiarknutím, ako sa zmenila jeho hospodárska sila počas vojny!

silnela

výrazne silnela

zostala nezmenená

slabla

výrazne zoslabla

*Národný produkt na jednu osobu
v dolároch v roku 1910*

Rakúsko – Uhorsko	469
Francúzsko	680
Veľká Británia	904
Nemecko	705
Taliansko	366
Rusko	287

c) Zostal Sovietsky zväz veľmocou? Odpovedz obsirnejšie! _____

2. Postavenie Sovietskeho Ruska je svojrázne.

a) V čom všetkom sa podobá postavenie krajiny na postavenie ostatných porazených krajín?

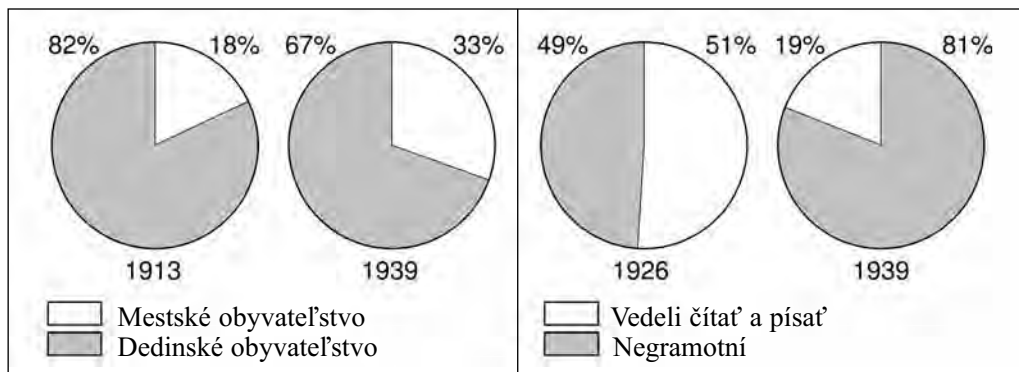
b) V čom všetkom sa líši? _____

3. Pre krajinu je v 20-30-tych rokoch príznačná obrovská budovateľská práca, ktorej cieľom je priblížiť sa k rozvinutým krajinám, dobehnúť ich.

• Rozvojom ktorých odvetví sa začne sovietske vzťahovanie sa? _____

• Kde sa nepodarí dosiahnuť uspokojivé výsledky? _____

4. Životný štýl ľudí sa menil aj v Sovietskom zväze. Jedným z dôvodov tejto zmeny je urbanizácia. Z uzavretých drobných dedín sa ľudia sťahovali masovo do miest postavených v blízkosti obrovských priemyselných zariadení. Druhým dôvodom je učenie sa, ktoré nadobudlo obrovské rozmery. Bolo potrebné vychovať veľký počet príslušníkov sovietskej inteligencie (verných režimu) a ešte väčší počet odborníkov a odborných robotníkov. A to nebola práve maličkosť v krajine, kde v čase vzniku vlády soviетov ešte takmer polovica ľudí nevedela ani čítať, ani písať! (Ani sa to nepodarilo v plnej miere.)

Rusko – Sovietsky zväz. Zmeny v sieti obcí a miest a vzdelaní

Preštuduj si údaje v diagramoch! Pripomeň si, ako vyzerali tieto ukazovatele koncom 19. storočia v západnej Európe! Vyvod' záver! V čom pokročil Sovietsky zväz a v čom zaostával za Európou? _____

5. Druhým príznakom dvadsiatych - tridsiatych rokov je najdlhšia diktatúra obdobia, stalinizmus.

• Čo pokladáš za najneľudskejší čin stalinizmu?

• Ktoré boli negatívne následky stalinizmu?

6. Mnohí diskutujú o tom, či bola krutejšia Hitlerova alebo Stalinova diktatúra. Aký je tvoj názor? Pomocou kódových čísiel roztried', čo bolo príznačné pre dve diktatúry! (To isté číslo môžeš napísať aj na obe miesta!)

Stalinov režim

Hitlerov režim

1. Vo svojej krajine mal neobmedzenú moc.
2. V čase jeho vlády sa nikto nemohol cítiť v bezpečí (ani jeho bezprostrední spolupracovníci).
3. Neľútostne prenasledoval Židov a príslušníkov národov považovaných za menejcenné, posielal ich do táborov smrti.
4. Pod zámienkou triedneho boja poslal na smrť aj milióny vlastných občanov.
5. Rozvoj ťažkého priemyslu, vojenský priemysel uprednostnil na úkor všetkého ostatného.
6. Jeho osoba sa smela len chváliť.
7. Jeho tajná polícia a ľudia v strane nehanebne splnili jeho príkazy a želania.
8. Počas jeho vlády životná úroveň obyvateľstva nerástla, nanajvýš ak životná úroveň vyvolených.
9. Hlásal socializmus, ale jeho obsah si určoval sám.

8. Cestou k novej svetovej vojne. Zmeny vo svetovej politike v druhej polovici tridsiatych rokov

1. Máš dvojité úlohu.

a) Odpovedz, o ktorú krajinu ide!

b) Hodnoť, či úloha, ktorú daná krajina zohrávala vo svetovej politike a jej mocenské postavenie upevnili alebo oslabli v 30-tych rokoch oproti 20-tych rokom! Odôvodni svoje tvrdenie!

Hospodársky najsilnejšia mocnosť. Do svetovej politiky takmer nezasahuje.

a) _____

b) _____

Najsilnejšia víťazná suchozemská mocnosť Európy. Jeden z tvorcov svetovej politiky.

a) _____

b) _____

Je predovšetkým námornou mocnosťou. Druhý tvorca politiky 20-tych rokov.

a) _____

b) _____

Krajina s obrovskou rozlohou a vysokým počtom obyvateľstva. Pre svoje slabé hospodárstvo ešte nie je skutočnou veľmocou.

a) _____

b) _____

Víťazná mocnosť vzdialená od Európy, ktorá vo svetovej politike zohráva menšiu úlohu.

a) _____

b) _____

Bola taktiež víťazom vojny, ale vo svetovej politike ho zatlačili do úzadia.

a) _____

b) _____

Vo vojne utrpela najväčšiu porážku. Bola odsúdená na to, aby bola druhoradou mocnosťou.

a) _____

b) _____

2. Tri veľmoci potlačené do úzadia začali uskutočňovať politiku zameranú na získanie území. Preštuduj si mapy lekcie v učebnici a napíš na čiary, ktoré krajina aké územia obsadila, zatiaľ bez toho, že by tým spôsobila vojnovú krízu!

a) Japonsko: _____

b) Taliansko: _____

c) Nemecko: _____

3. Kým tri silnejšie krajiny politizovali samostatne, neohrozovali vážnejšie vzniknutú mocenskú štruktúru, teda vedúce postavenie Anglicka, Francúzska (a USA) vo svetovej politike. Aké zmluvy zmenili tento stav? Vyzdvihne dve, podčiarknutím!

1925: Locarnská dohoda

1936: vznik osi Berlín – Rím

1936-37: Pakt proti Kominterne

1938: Mníchovská dohoda

4. Ako sa zmenil predtým jedнопólový svet (ktorého centrom bola Európa) na viacpólový v druhej polovici 30-tych rokov?

Napíš názvy jednotlivých veľmocí na správne miesta!

5. Pripoj vysvetlenie k obrázku na 33. strane učebnice (Hitler a Mussolini horlivo mašírujú)! Prečo je natoľko trefná táto fotografia? _____

6. V učebnici sa píše o španielskej občianskej vojne.

a) Medzi kým došlo v skutočnosti k zrážke? _____

b) Prečo sa to môže považovať za „generálku“ druhej svetovej vojny? _____

7. Prvým štátom, ktorý Hitler obsadil, bolo Rakúsko. Prečo nepočítame vypuknutie druhej svetovej vojny od okupácie Rakúska (13. marca 1938)?

II. MAĎARSKO MEDZI DVOMI SVETOVÝMI VOJNAMI

9. Revolúcia astier

1. a) V lete 1914 Maďarsko vstúpilo do začínajúcej sa svetovej vojny. Prečo krajina vstúpila? Ktorý z nasledujúcich dôvodov pokladáš za najviac pravdivý? Odpovedz podčiarknutím!

Lebo maďarský národ mal vždy rád vojny.

Lebo obyvatelia krajiny pokladali za spravodlivé, aby sa František Jozef pomstil za vraždu v Sarajeve.

Lebo Maďarsko nebolo samostatnou, nezávislou krajinou. V zahraničných veciach monarchie nerozhodovali slová Maďarov.

Lebo propaganda vyvolala náladu sympatizujúcu s vojnou.

b) Prečo chcelo Maďarsko v roku 1918 vystúpiť? Odpovedz podčiarknutím!

Lebo maďarský národ nikdy nemal rád vojny.

Lebo obyvatelia krajiny už nepokladali vojnu za spravodlivú.

Lebo Maďari chceli samostatnú politiku a uzatvorenie mieru nezávisle od monarchie.

Lebo sa obrátila aj nálada verejnosti.

2. Udalosti nabrali rýchly spád po parlamentnom prejave Istvána Tiszu 17. októbra 1918.

i „Uznávam, čo povedal gróf Mihály Károlyi: túto vojnu sme prehrali. Prehrali sme vojnu, nieže by sme sa nedokázali aj naďalej húževnato brániť, nieže by sme nevedeli urobiť konečné víťazstvo nepriateľa veľmi drahým, ale v dôsledku posunu pomerov síl nemôžeme mať nádej na víťazstvo vo vojne. V dôsledku toho musíme hľadať mier, s takými podmienkami, ktoré za takýchto okolností naši nepriatelia prijímú.”

● Aké zvraty nastali na bojisku? _____

● Aké politické zvraty, nepriaznivé pre našu vlasť, nastali v rôznych častiach monarchie?

● Aké udalosti, zvraty sa odohrali v Budapešti? _____

Údaje na rozšírenie poznatkov k zodpovedaniu nasledujúcich otázok:

- i 15. septembra 1918:** Jednotky Dohody pri Solúne prerazili bulharský front.
- 25. septembra 1918:** V Paríži vznikla dočasná česká vláda.
- 30. septembra 1918:** Bulharsko požiadalo o prímerie, aj ho dostalo.
- 5. októbra 1918:** V Záhrebe vznikla Srbsko-chorvátsko-slovinská národná rada.
- 11. októbra 1918:** V Krakove vznikla Poľská národná rada.
- 17. októbra 1918:** Prejav Istvána Tiszu: „túto vojnu sme prehrali“.
- 17. októbra 1918:** Turecko položilo zbrane.
- 25. októbra 1918:** V Budapešti vznikla Maďarská národná rada.
- 25. októbra 1918:** Talianska armáda pri Piave prerazila rakúsko-uhorský front.
- 28. októbra 1918:** „Bitka na Reťazovom moste“.
- 30. októbra 1918:** Revolúcia vo Viedni. Samostatné Rakúsko.
- 30. októbra 1918:** Slováci sa na martinskom zhromaždení pripojili k Československu.

3. Vyzdvihni z textu učebnice udalosti, ktoré považuješ za najdôležitejšie z hľadiska víťazstva revolúcie astier bez kvapky krvi!

4. O revolúcii astier 40 rokov hovorili vtedajší maďarskí politici ako o *robotníckej revolúcii* so „sociálnymi“ pohnútkami podobnej februárovej ruskej revolúcii. Je to pravda? Dokáž (pomôžu aj obrázky v učebnici), že hlavným cieľom tejto revolúcie nebolo pozmeniť spoločensko-hospodársky poriadok našej vlasti, ale vytvoriť samostatný maďarský štát, nezávislý od monarchie!

a) Hlavné požiadavky (heslá) revolúcie: _____

b) Vonkajšie príznaky revolúcie (zástavy, odznaky demonštrujúcich más, heslá, nápisy na plagátoch atď.): _____

c) Čo je dôkazom toho, že revolúcia dosiahla svoj cieľ? Napíš aj dátum! _____

5. 7. novembra 1918 Mihály Károlyi odcestoval do Belehradu, aby rokoval s hlavným veliteľom francúzskych síl na Balkáne, s generálom Frenchet d'Esperey-m. Dúfal, že môže využiť skutočnosť, že nepriateľské vojsko ešte neprekročilo naše hranice. Francúzsky generál však povedal nasledovne:

„Vy ste nepriateľmi Čechov, Slovákov a Rumunov. Nemusím urobiť nič iné, len dať znamenia, a Vy sa zničíte!“

Do akej miery boli pravdivé generálove slová? Naozaj bolo Maďarsko v takej ťažkej situácii? Odpovedz po prečítaní doplnkových údajov! Odôvodni svoj názor!

i *Fakty o maďarskej armáde:*

Béla Linder, nový minister obrany pri nástupe do funkcie vyhlásil: „Už nechcem vidieť žiadneho vojaka!“ Vojakov vyzval k zloženiu zbraní. 8. novembra zase nariadil odzbrojenie vojakov a dôstojníkov starších ako 22 rokov. Počet vojakov v armáde poklesol pod 30 000 osôb.

Kronika o krokoch našich susedov:

5. novembra 1918: Hlavný veliteľ srbského generálneho štábu vydal rozkaz na obsadenie Bosny–Hercegoviny, Chorvátska, Slavónie, Srijemska a Banátu.

8. novembra 1918: Rumunsko – ktoré ešte v júni požiadalo a aj získalo mier od Centrálnych mocností – opäť vypovedalo vojnu a jeho jednotky začali prenikať do Sedmohradska.

20. novembra 1918: Rumunská národná rada vyhlási zámer Sedmohradska pripojiť sa k Rumunsku.

25. novembra 1918: V Novom Sade Slovanské národné zhromaždenie vyhlásilo pripojenie sa južných oblastí k Srbsku.

24. decembra 1918: Príchod rumunskej armády do Kluža.

25. decembra 1918: Srbská armáda obsadila Medzimirie.

29. decembra 1918: Česká armáda obsadila Košice.

1. januára 1919: Príchod českej armády do Bratislavy.

6. V obrovskej miere sa vystupňovali aj vnútorné ťažkosti krajiny. Aké problémy sa budú musieť vyriešiť podľa tejto fotografie?

Vymenujte ďalšie ťažké problémy, ktoré krajina musela vyriešiť!

Vojaci vracajúci sa z frontu na jeseň 1918

10. Krátky život buržoáznej republiky. Vznik republiky rád

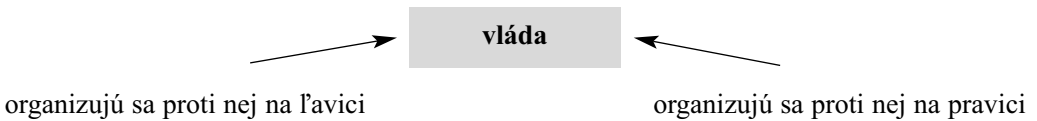
1. Vláda v oblasti demokratických spoločenských reforiem dosiahla viac úspechov.

a) Jedným bolo vytvorenie demokratickej republiky a samotnej demokracie. Vyzdvihni z textu učebnice, aké opatrenia sa vykonali v záujme demokracie!

b) Druhým bolo schválenie pozemkovej reformy. Uskutočnila sa pozemková reforma? Ak áno, ako? Ak nie, prečo nie?

2. Rozšírenie demokracie zabezpečilo možnosť spolčovania aj pre tých, ktorí sa usilovali o jej násilné zvrhnutie.

Vyrieš úlohu logicky!

O ktoré vrstvy sa opierala ľavica a o ktoré pravica?

Ako sa pokúsila vláda zabrániť prevzatiu moci extrémistami?

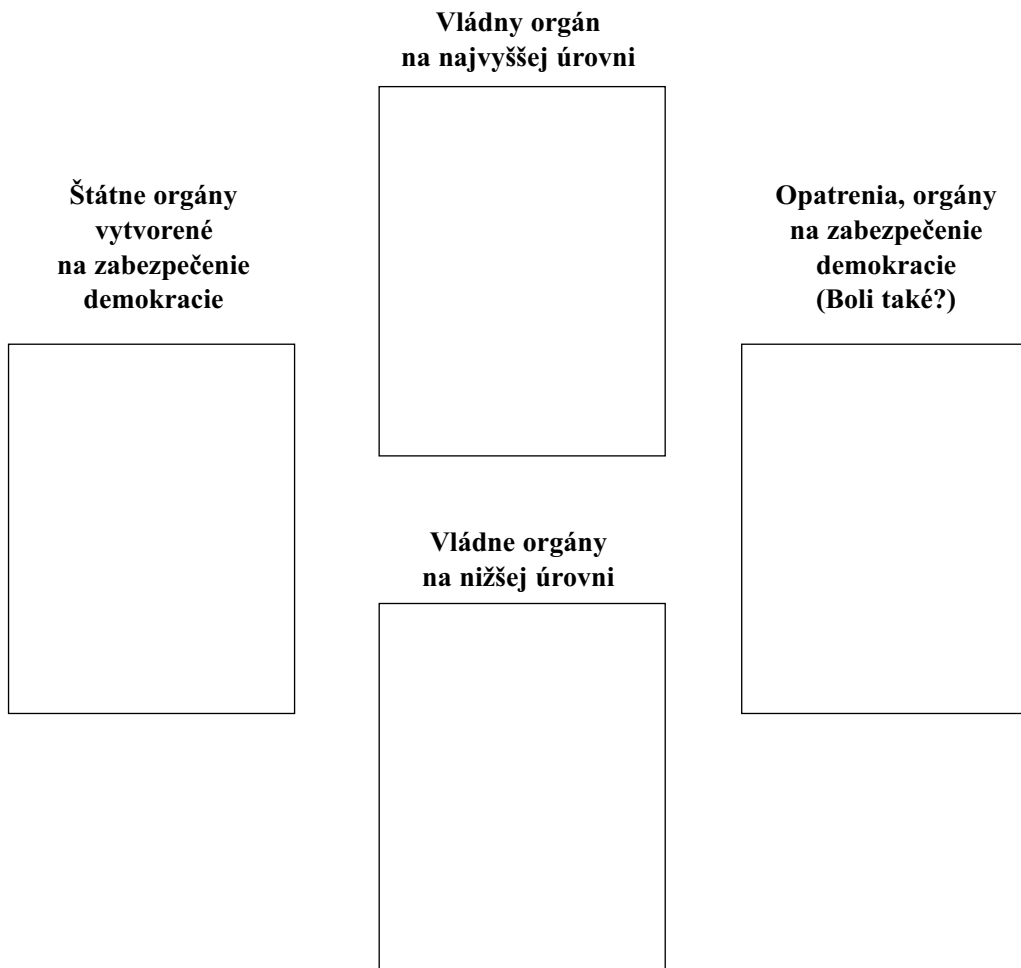
3. Opatrenia vynesené na ochranu demokracie neboli dostačujúce. Prečo? _____

Pád buržoáznej republiky nakoniec nespôsobili rastúce vnútorné ťažkosti, ale _____

_____. Vymenuj udalosti, ktoré viedli k pádu republiky (a demokracie)!

4. V revolúcii astier bolo hlavným cieľom ľudových más vybojovať národnú samostatnosť a nezávislosť. Aká bola situácia v čase prevzatia moci 21. marca? Z akých dôvodov podporilo robotníctvo prevzatie moci? _____

5. Vyplň tabuľku o štátnej organizácii republiky rád!

6. Vláda rád vyniesla množstvo nariadení.

a) Prečo len nariadenia? Prečo nezakotvila svoju vôľu do zákonov?

b) Vymenujeme niekoľko opatrení. Roztried' ich podľa účelu, ktorému slúžili! Odpovedz zapísaním kódových čísiel!

**Slúžia zachovaniu
diktatúry**

**Ich cieľom je
socialistická reorganizácia
hospodárstva**

**Opatrenia v oblasti
kultúry a v záujme
blahobytu**

1. Zoštátnenie bánk a závodov.
2. K vytvorenej Červenej armáde poslali politických komisárov.
3. Novými nariadeniami vytvorili triedne súdy.
4. Návšteva divadiel, múzeí sa stala bezplatnou.
5. Socializácia pozemkov.
6. Vydali nariadenie o vytvorení osemročnej základnej školy.
7. Obytné domy (aj rodinné) vyhlásili za štátne vlastníctvo.
8. Zaviedli osemhodinový pracovný čas.
9. Rozšírili volebné právo, ale svojich predpokladaných protivníkov z neho vylúčili.
10. V záujme udržania moci vytvorili teroristické jednotky.

7. a) Spomedzi nariadení v 6. úlohe ktoré sú tie, ktoré verejnosť prijala s radosťou?

b) Ktoré sú tie, ktoré v mnohých vyvolali nenávisť alebo nechúť?

c) V učebnici je obrázok o tzv. Leninových chlapcoch (strana 49). Čo si myslíš o takýchto teroristických jednotkách?

11. Boje a pád vlády rád

1. Napiš nasledujúce výrazy na správne miesto do vety!

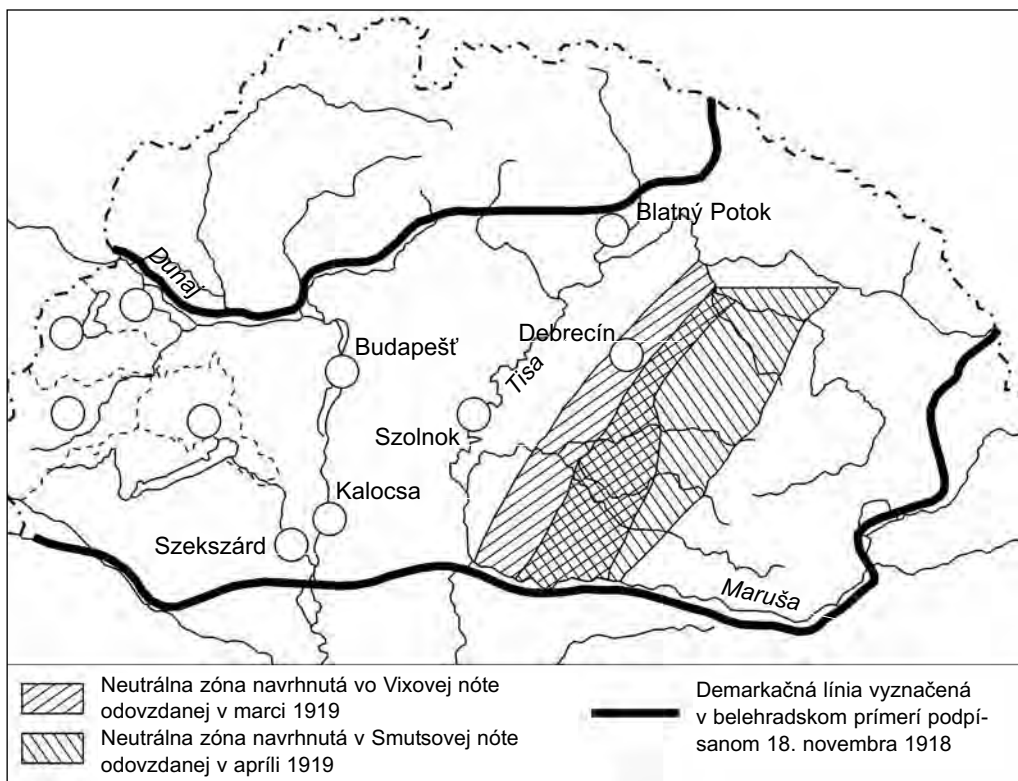
na oklieštenie krajiny – jednotu - dosiahla

Po prehratej vojne krajina by bola potrebovala pokoj a _____, aby u Dohody _____ zmiernenie jej plánov zameraných _____.

Bola diktatúra proletariátu schopná na vytvorenie týchto okolností? _____

2. Napiš na mape do správnych krúžkov kódové čísla pred nasledujúcimi udalosťami!

1. 7. apríla 1919 tu vypukla prvá vážnejšia akcia proti vláde rád.
2. 19. apríla tu potlačili začínajúci odboj bratím rukojemníkov.
3. 2. mája špeciálne teroristické jednotky Szamuelyho utopili v krvi tunajšie povstanie.
4. V máji boli v týchto župách priebežne menšie kontrarevolučné akcie.
5. 1. júna sa v tomto meste začal štrajk železničiarov, ktorý sa rozšíril na celé Zadunajsko.
6. 24. júna sa v týchto mestách začalo takmer paralelne najväčšie povstanie proti vláde rád.

Predstavy Dohody o dočasných hraniciach Maďarska (1918-1919)

Čo bolo dôvodom, cieľom a následkom vnútorných povstanií? Vyhodnot', čo sa stalo!

3. Porovnaj na mape v 2. úlohe neutrálne zóny odporúčané vo Vixovej nóte, respektíve v Smutsovej nóte!

a) Prečo by bola tá druhá výhodnejšia? _____

b) Béla Kun sa preto nezaoberal Smutsovým návrhom, lebo podľa neho po blížiacej sa svetovej revolúcii už nebudú potrebné štátne hranice. Nakoľko bola táto predstava reálna? Prečítaj si aj doplnkové informácie, potom odpovedz!

i Uverejňujeme rozhovor, ktorý poskytol Lenin 14. apríla 1919: „Príchod svetovej revolúcie sme tu v Rusku zle odhadli. Najskôr sa to môže uskutočniť snád' o desať rokov!“

Odpovedz na otázku! _____

c) Aké následky malo pre krajinu, že Béla Kun zle odhadol medzinárodnú politickú situáciu? _____

4. Vidiš dva plagáty. Predovšetkým akou úlohou chceli vodcovia republiky rád poverit' Červenú armádu?

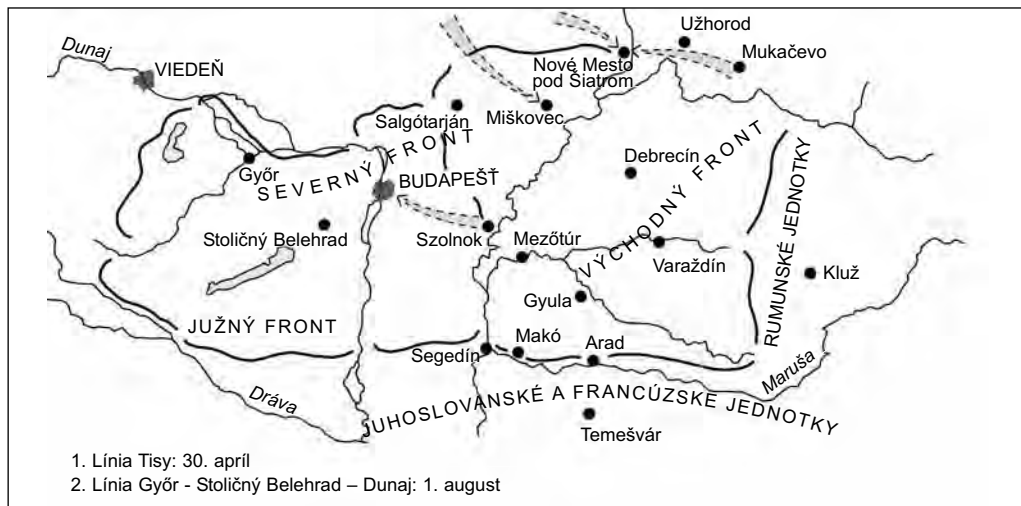

- Obranou diktatúry proletariátu.
- Zastavením napredovania českých, rumunských a srbských jednotiek, usilujúcich sa o oklieštenie krajiny.
- Poskytnutím pomoci ruskej Červej armáde.

Podľa teba v tomto období toto bolo najdôležitejšou úlohou z hľadiska Maďarska? Odôvodni svoju odpoveď! _____

5. Béla Kun spočiatku uznal české, rumunské a srbské územné požiadavky. Bol toho názoru, že ak dostanú požadované územia, nebudú hrozbou pre republiku rád. Mýlil sa!

a) Sleduj udalosti na tejto mape zafarbením šípok označujúcich napredovanie nepriateľských síl a zašrafovaním územia, ktoré obsadili! Pomôžu aj chronologické údaje!

Boje maďarskej Červenej armády na jar a v lete 1919

- i 16. apríla 1919:** Začiatok rumunského útoku.
- 20. apríla:** Obsadenie Varaždína a Gyule.
- 23. apríla:** Obsadenie Debrecína Rumunmi.
- 27. apríl:** Obsadenie Makó a Nadlaku srbsko-francúzskymi jednotkami.
- 28. apríla:** České a rumunské jednotky sa stretli v oblasti Mukačevo a Čopu. Obsadili Košice, ktoré dovtedy boli v maďarských rukách.
- 30. apríla:** České vojská obsadili Nové Mesto pod Šiatrom, Ózd, Miškovec, Putnok.
- 30. apríla:** Rumuni obsadili celé Zátisie a rozšírili tam svoju verejnú správu.

b) Prečo nebola maďarská Červená armáda schopná odporu? _____

c) Ako sa zmenila rozloha krajiny oproti súčasnému územia našej vlasti? _____

6. 9. mája sa začal protiútok Červenej armády.

Aké zmenené pomery (a spôsob zmýšľania) to umožnili? _____

Zrodila sa národná jednota v otázke obrany vlasti? Odôvodni svoju odpoveď! _____

7. Zakresli do mapy 5. úlohy šípkou napredovanie na severe, potom ústup!

Zakresli júlový útok Červenej armády pri Tise a šípkami inej farby rumunský protiútok!

Zašrafuj, aké veľké územie obsadili Rumuni! Nakoľko sa scvrklo územie krajiny do začiatku

augusta? _____

12. Začiatok Horthyho éry

1. Po páde republiky rád, odstúpení Revolučnej vládnej rady nasledovali dočasné vlády s krátkou životnosťou.

a) Prečo vznikli len takéto krátko trvajúce, dočasné vlády (bola aj taká, ktorá bola pri moci len šesť dní), prečo nefungovali dlhšie?

b) Akú dvojité úlohu vykonávali tieto vlády?

2. Dohoda (mierová konferencia v Paríži) neuznala žiadnu z dočasných vlád. Pod ich právomoc spadalo len maličké územie. Rumuni obsadili krajinu až po líniu Dunaja, dokonca aj severovýchodnú časť Zadunajska. Na Zátisie rozšírili rumunskú vojenskú správu. Odhadni, nakoľko sa po páde vlády rád, respektíve počas dočasných vlád scvrklo územie pod *skutočnou* maďarskou vládou! Odpovedz podčiarknutím!

a) *Na polovicu – tretinu – štvrtinu – desatinu* jej dnešného územia.

b) *Na polovicu – tretinu – štvrtinu – desatinu – menej ako desatinu* územia bývalého Uhorska.

3. Neisté a zmätené pomery v Maďarsku bránili ukončeniu mierovej konferencie. Preto vyslali do Maďarska vysoko postaveného britského diplomata Sir Geogra Clerka. Vymenujeme úlohy Clerkovej misie. Vložili sme však medzi ne dve „kukučie vajcia“. Ktoré sú skutočné úlohy a ktoré kukučie vajcia? Označ písmenami **S** alebo **K**!

Má predložiť návrh, aká vojenská sila má nahradiť odchádzajúce rumunské vojská. _____

Má dosiahnuť, aby na základe demokratického volebného práva a demokratických volieb vzišiel parlament a vznikla vláda, ktoré sú vhodné aj na prijatie mierovej zmluvy. _____

Má zabrániť tomu, aby hlava štátu prišla opäť z radov Habsburgovcov. _____

Má udeliť milosť príslušníkom špeciálnych teroristických jednotiek republiky rád. _____

Má dosiahnuť, aby nová štátna moc vyslala na mierovú konferenciu do Paríža zástupcov s patričným splnomocnením. _____

4. Čo sa stalo v Maďarsku počas činnosti Clerkovej misie? Spomenieme len najdôležitejšie fakty.

i Clerk sa rozhodol pre Národnú armádu. Boli takí, ktorí oproti nemu navrhovali vyslanie neutrálnej vojenskej sily pozostávajúcej z francúzskych jednotiek. Nakoniec sa však rozhodli, že Národná armáda je dostatočne silná. (Koncom augusta už mala armáda 50 000 príslušníkov.)

Nariadenie o volebnom práve vydané v polovici novembra – s niekoľkými menšími obmedzeniami – zabezpečilo volebné právo všetkým občanom Maďarska, ktorí dovŕšili 24. rok života, dokonca aj ženám, ak vedeli čítať a písať. Hodnotu tohto druhého rozhodnutia naznačuje, že v Švajčiarsku v tomto istom čase ženy ešte nemali volebné právo.

Volieb – v ktorých zvíťazili maloroľníci získaním minimálnej väčšiny – sa zúčastnilo 7 strán, a zvolili v nich celkom 163 poslancov. Obyvatelia Zátisia pre rumunskú vojenskú správu nemohli voliť.

V tajnom hlasovaní zvolili za hlavu štátu Miklósa Horthyho. Odovzdali 141 hlasov. 131 poslancov hlasovalo za Horthyho, 7 za Alberta Apponyiho, 1 lístok zostal prázdny a dva hlasy boli neplatné. Po hlasovaní išla delegácia pre Horthyho do jeho príbytku v hoteli Gellért. Horthy čoskoro prišiel do parlamentu a zložil prísahu. Maďarská mierová delegácia 4. júna 1920 podpísala Trianonskú mierovú zmluvu.

Po voľbe regenta Horthy pride do parlamentu

a) Hodnot' úspešnosť Clerkovej misie z hľadiska Dohody!

b) Hodnot' výsledky misie z hľadiska našej vlasti!

5. Zhrň udalosti aj v časovom slede! Zároveň označ znakmi + alebo –, či danú udalosť pokladáš za osožnú alebo škodlivú z hľadiska krajiny! (Ak sa nevieš rozhodnúť, nenapiš nič!)

1. augusta 1919: _____

4. augusta 1919: _____

16. novembra 1919: _____

25. januára 1920: _____

1. marca 1920: _____

30. marca 1920: _____

4. júna 1920: _____

Obrázky v učebnici pomôžu vyriešiť úlohu. (Niekdé síce nájdeš len mesiac, presný dátum nie.)

13. Trianonská mierová zmluva a jej následky

1. Vidiš mapy Uhorska a Maďarska z obdobia 15.-20. storočia. Napiš na čiary pod mapami niektorý z nasledujúcich výrazov:

a) veľmoc, stredná mocnosť, malý štát

b) samostatná, čiastočne samostatná, čiastočne podriadená krajina.

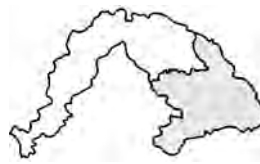
Uhorsko v XV. storočí

a) _____

b) _____

Uhorsko v 16.-17. storočí

a) _____

b) _____

Uhorsko v 18.-19. storočí

a) _____

b) _____

Maďarsko po Trianone

a) _____

b) _____

2. Vymenujeme príčiny. Čo všetko zapríčinilo Trianonskú mierovú zmluvu? Roztried' dôvody a napiš na čiary, do ktorej skupiny patria!

1. Dôvod vyplývajúci z bývalého začlenenia do monarchie.
2. Dôvod spojený s mocenskými plánmi krajín Dohody.
3. Dôvod spojený s politickými záujmami okolitých menších krajín.
4. Dôvod vyplývajúci z verejných pomerov po prehre vo vojne.

- V zahraničnopolitickom zmysle sme neboli samostatnou krajinou. _____
- Rozpad maďarskej armády na jeseň 1918. _____
- Anglicko a Francúzsko nechceli, aby v strednej Európe zostala silná mocnosť. _____
- Spojenectvo Česka, Rumunska a Srbska na uskutočnenie ich cieľov. _____
- Národnostná politika Maďarska bola po vyrovnaní v značnej miere utláčateľská. _____

- Chybná zahraničná politika republiky rád a Bélu Kuna. _____
- Dohoda uznala Srbsko, Rumunsko a Česko ako spojeneckú bojujúcu stranu. _____
- Vojsko monarchie bolo vo vojne slabšie, než sa čakalo. _____
- Po porážke republiky rád veľkú časť krajiny obsadili rumunské jednotky. _____
- Vznikla tzv. *Malá dohoda*. _____
- *Červenú armádu* zorganizovali predovšetkým na obranu moci rád, nie na ochranu krajiny. _____

3. Bolo ešte väčším problémom, než odpojenie území, že sa veľký počet Maďarov dostal pod cudziu vládu, ktorí museli žiť trpkým menšinovým životom. Preštuduj si údaje tabuľky, ukazujúce počet odpojeného obyvateľstva a v rámci neho Maďarov (obyvateľov s materinským jazykom maďarským) a odpovedz na otázky!

	Celkový počet obyvateľov odpojených území	Z toho s materinským jazykom maďarským
Rakúsko	300 tisíc	26 tisíc
Československo	3,5 milióna	1 072 tisíc
Rumunsko	5,2 milióna	1 664 tisíc
Kráľovstvo SChS	1,5 milióna	461 tisíc

a) Vypočítaj, koľko percent obyvateľov malo materinský jazyk maďarský v rámci obyvateľstva jednotlivých odpojených území! _____

b) Nakoľko asi tieto údaje súvisia s tým, že kým Maďarsko žiadalo o referendum, krajiny Malej dohody – spoločne – zabránili hlasovaniu obyvateľov?

c) Približne koľko percent maďarského národa sa dostalo pod cudziu vládu? Počet obyvateľov Maďarska rámci trianonských hraníc bol v tom čase asi 7,6 milióna. _____

4.

i Referendum v Soprone nezáviselo od dobrej vôle veľmocí. Referendu predchádzalo, že sa na území západného Maďarska, ktoré malo byť taktiež odpojené, začalo oficiálne nepodporované ľudové povstanie protestujúce proti rakúskej nadvláde.

Vznikali neregulárne vojenské jednotky, ktoré získali miestnu moc, dokonca na dôkaz svojej samostatnosti vyhlásili nezávislé Západné Maďarsko. Vydali aj samostatné poštové známky, ktoré v súčasnosti medzinárodné katalógy známok neuvádzajú ako maďarské, ale ako známky Západného Maďarska (*West-Ungarn*).

Známky z roku 1921 zo Západného Maďarska (litavského banátu)

Prečo sa mohlo zorganizovať takéto povstanie na vynútenie „dobrovoľného“ referenda na územiach, ktoré sa mali pripojiť k Rakúsku? _____

Prečo sa nedalo dosiahnuť – vynútiť podobné referendum smerom na ostatné tri krajiny? _____

5. Trianonský mier – rozpadom monarchie, novými štátnymi hranicami a inými škodami, ktoré nastali v dôsledku prehry vo vojne – život našej vlasti takmer celkom znemožnil aj z hospodárskeho hľadiska.

Vymenujeme najdôležitejšie príčiny. Roztried' podľa kódových čísiel, že spomedzi vymenovaných skutočností ktoré zapríčinil Trianon, ktoré sú dôsledkom prehry vo vojne a ktoré rozpadu monarchie!

Rozpad monarchie

**Nové štátne hranice
po Trianone**

Prehra vo vojne

1. Zanikol dovtedy veľký, jednotný trh.
2. Krajina sa úplne vyčerpala, zužitkovala svoje materiálne rezervy.
3. Oblasť na Dolnej zemi odrezali od ich starších vnútorných trhov.
4. Exportu a importu všade bránili colné hranice a clá.
5. Krajinu ťažili veľké bremená reparácií.
6. Továrne, závody odrezali od ich dovtedajších vnútorných zdrojov surovín.
7. Inflácia nadobudla obrovské rozmery, čoraz ťažšie sa riešila.
8. Bolo treba úplne preorganizovať priemysel, aby sa stal životaschopným.

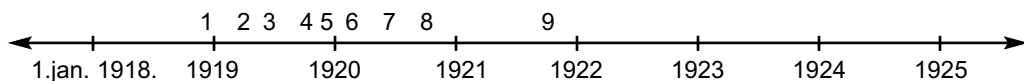
6. Sice sa celá krajina búrila proti mierovému diktátu, a v maďarskej verejnosti sa ustálila požiadavka revízie, tá mohla byť zatiaľ len vzdialenou a slabou nádejou.

Prečo? Ako to zabezpečil mierový diktát?

Preštuduj si úryvok z mierovej zmluvy v učebnici a malú mapu o vojenských pomeroch, potom odpovedz!

14. Bethlenovská konsolidácia. Upevnenie Horthyho režimu

1. Naša vlasť by bola po stratenej vojne potrebovala pokojné obdobie a stabilnú vládu. Preštuduj si časovú os, ktorá ukazuje číslaním, že kto a ako dlho viedol krajinu.

1. Károlyiho vláda; 2. Berinkeiho vláda; 3. Revolučná vládna rada; 4. odborárska vláda; 5. Friedrichova vláda; 6. vláda Károlya Huszára; 7. vláda Sándora Simonyi-Semadama; 8. Telekiho vláda; 9. vláda Istvána Bethlena (do roku 1931)

Ktorí politici stáli tak dlho na čele krajiny, že sa v čase ich vlády mohli zrodiť významné a účinné opatrenia? _____

2. Vymenuj najdôležitejšie opatrenia vlád Pála Telekiho a Istvána Bethlena zamerané na nastolenie vnútorného pokoja (konsolidáciu)! (Učebnica ti pomôže!)

3. a) Tak Károlyiho vláda, ako aj vláda rád a konsolidačné vlády považovali za jednu zo svojich hlavných úloh *získanie si sedliactva*. Prečo?

b) Vymenujeme predstavy (riešenia) na vysporiadanie pôdy a vlády. Pospájaj čiarami, čo navzájom súvisí!

vláda rád	Výrazným obmedzením veľkostatkov chcela rozdeliť parcely s minimálnou rozlohou 5 jutár.
vlády Telekiho a Bethlena	Pozemkovú otázku chcela vyriešiť socializáciou pozemkov statkárov.
Károlyiho vláda	Menším obmedzením veľkostatkov rozdeľovala pozemky s rozlohou 1–3 jutrá.

c) Ktorá predstava sa neuskutočnila? Prečo? _____

a) Ktorú neprijalo sedliactvo? _____

4. Časť pozemkov sa dostala do vlastníctva sedliactva formou tzv. víťzskych pozemkov. Tieto boli pozemky nadpriemernej veľkosti (asi 10–50 hektárov).

a) Horthy založil rád „Vitéz” v septembri 1920. Aký titul dostali jeho členovia a mali aj ďalšie výsady? (Prečítaj si na 59. strane učebnice!)

b) Akým cieľom slúžilo založenie rádu „Vitéz”?

c) Pozri si pozorne obrázok! Čo pripomínajú vonkajšie znaky pasovania mužov za víťzov?

*Pasovanie mužov za víťzov
na Margitinom ostrove*

5. Získaniu robotníctva, jeho neutralizácii slúžila dohoda so sociálnodemokratickou stranou. Vymenujeme jej najdôležitejšie výsledky a následky. Roztried' ich podľa tabuľky, pomocou kódových čísiel!

**Užitočné z hľadiska
robotníctva**

--

**Škodlivé z hľadiska
robotníctva**

--

1. Zanikli internačné tábory.
2. Povolili prácu odborov zameranú na ochranu záujmov a ich hospodársku činnosť.
3. Medzi štátnymi zamestnancami odborové organizácie nemohli vykonávať svoju činnosť.
4. Sociálnodemokratická strana sa vzdala nádeje získať moc v blízkej budúcnosti.
5. Strana dostala možnosť bojovať za záujmy a práva robotníkov za legálnych podmienok.
6. Zachovala sa možnosť dostať sa k moci neskôr.

Komunistická strana, ktorá chcela prinavrátiť diktatúru republiky rád, nazvala túto dohodu „zradou voči robotníctvu“. Mala pravdu? Aký je tvoj názor?

6. Vyzdvihni z textu učebnice, predovšetkým z podkapitoly Politická tvár Horthyho režimu,

a) nakoľko bol režim demokratický? _____

b) nakoľko bol antidemokratický? _____

c) Ako hodnotíš zákonný článok III. z roku 1921? (Citát z jeho textu nájdeš na 60. strane učebnice.) _____

15. Maďarské hospodárstvo v dvadsiatych rokoch. Svetová hospodárska kríza a Maďarsko

1. Vyzdvihni z textu učebnice, kde (a aké) priaznivejšie javy sme mohli vidieť v ťaživej hospodárskej situácii!

2. Vymysli názov k nasledujúcej tabuľke!

Názov tabuľky: _____

v roku 1921	100 maďarských forintov má hodnotu	2,34 švajčiarskeho franku
v roku 1922	100 maďarských forintov má hodnotu	0,56 švajčiarskeho franku
v roku 1923	100 maďarských forintov má hodnotu	0,08 švajčiarskeho franku
v roku 1924	100 maďarských forintov má hodnotu	0,0065 švajčiarskeho franku

Prečo je škodlivý tento jav pre hospodárstvo? _____

3. Prvým krokom k zastaveniu hospodárskeho úpadku bola *pôžička od Spoločnosti národov*.

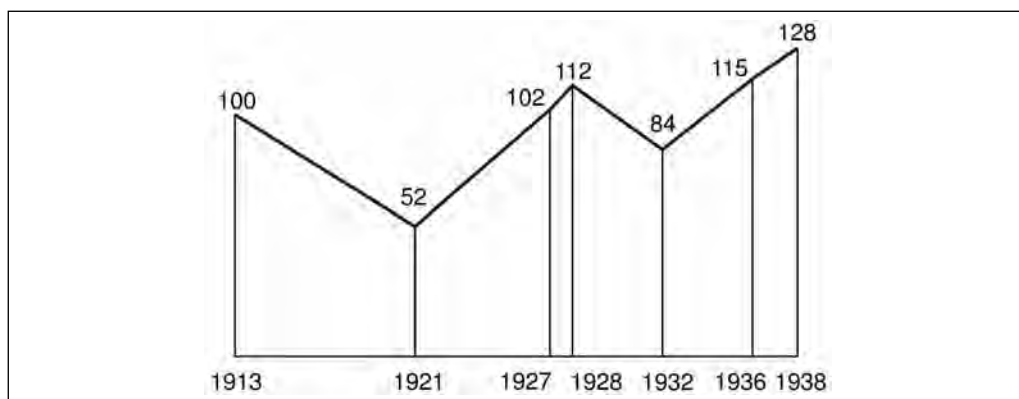
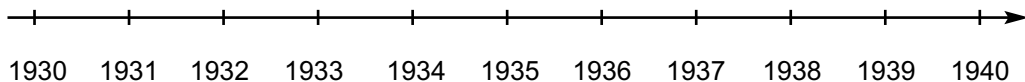
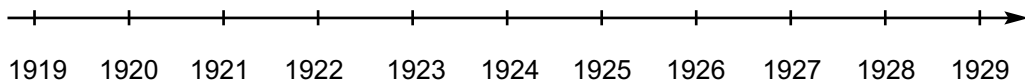
i Citujeme niekoľko riadkov z rozsiahlejšej historickej práce: „Výsledkom pôžičky od Spoločnosti národov sa rovnováha štátnych financií nastolila už v roku 1924. Deficit usporiadali a zvyšné sumy venovali najmä na nové investície, na financovanie kultúrnych a zdravotníckych ustanovizní.”

a) Z textu na 64. strane učebnice vyzdvihni najužitočnejší spôsob použitia pôžičky! _____

b) Porozmýšľaj! Na čo mohla venovať (premrhať) vláda sumu pôžičky, ak by sa bola usi-
lovala len o zvýšenie svojej popularity? _____

4. Vidiš časovú os a pod ňou štatistickú tabuľku o medzivojnovom vývine hospodárstva našej vlasti. Vyznač na časovej osi priamou šípkou (→), respektíve šípkami ukazujúcimi hore (↗) alebo dole (↘), kedy, akým smerom „sa ubera“ hospodárstvo našej vlasti medzi dvomi svetovými vojnami!

Popri údajoch tunajšieho diagramu môžeš použiť aj údaje osti v nasledujúcej lekcii pracovného zošita.

Zmena výkonnosti maďarského hospodárstva v percentách (1913 = 100%)

5. Analyzuj a vyhodnot' hospodárske výsledky našej vlasti v medzivojnovom období! V čom sa podarilo a kde sa nepodarilo prekonať hospodárske ťažkosti spôsobené Trianomom, nakoľko sa im podarilo zabrániť?

Čo bolo vysvetlením úspechov a neúspechov maďarského hospodárstva? _____

6. Ak pôjdeš do väčšej knižnice a zaujímaš sa o hospodársky život, hľadaj údaje o dobovom maďarskom hospodárstve!

a) Aké – predtým menej významné – priemyselné odvetvia sa vytvorili a posilnili v tomto období? _____

b) Ktoré boli svetoznáme výrobky maďarského priemyslu? _____

c) Ktoré poľnohospodárske produkty a výrobky potravinárskeho priemyslu dosiahli svetový úspech? _____

Demonštrácia na Andrásyho triede 1. septembra 1930

7. Sformuluj vlastnými slovami, čo rozumieme pod hospodárskou krízou! _____

Čo rozumieme pod politickou krízou? _____

16. Hľadanie východiska z krízy. Gömbösova vláda

1. Nasleduje niekoľko údajov o vývoji nezamestnanosti. Čo si myslíš o údajoch z roku 1933? (Podčiarkni nesprávnu odpoveď!)

Počet nezamestnaných

1929: 75 600

1933: 241 000

1935: 18 000

1937: 89 000

1938: 55 000

Vyhodnotenie údajov

Údaj z roku 1933 je príčinou –
následkom hospodárskej krízy.

Údaj z roku 1933 je príčinou –
následkom hospodárskej krízy.

O nasledujúcich udalostiach sa dalo veľa čítať v dobových novinách. Hodnot' aj tieto, ako predchádzajúce údaje! (Aj tu podčiarkni nesprávnu odpoveď!)

Udalosti

Hodnotenie udalostí

september 1929	Viac než 3000 baníkov štrajkuje v baniach v okolí Páťkostolia.	
november 1929	Tisíce baníkov štrajkuje v Salgótarjáne.	
1. mája 1930	Nemá demonštrácia viac než 10 000 ľudí v Budapešti proti nezamestnanosti	Príčiny, následky hospodárskej krízy
1. septembra 1930	Sociálnodemokratická strana zorganizovala demonštráciu asi stotisíc ľudí proti nezamestnanosti a nízkym mzdám za prácu. Demonštranti sa zrazili s políciou: 1 mŕtvy, 70 zranených.	
február 1931	Sociálnodemokratická strana zorganizovala 19 ľudových zhromaždení v Budapešti a na okolí proti nezamestnanosti a zlým bytovým podmienkam.	Príčiny, následky politickej krízy
30. marca 1931	Masové zhromaždenie nezamestnaných v Budapešti.	
8–25. mája 1931	Obrovský štrajk v závode Ganz vyrábajúcom železničné vagóny. (Mohli by sme dlho pokračovať vo vymenúvaní udalostí!)	

2. 19. augusta 1931 po viac než desiatich rokoch zastávania funkcie predsedu vlády István Bethlen podal demisiu Horthymu, ktorú ju prijal.

Prečo prijal Horthy Bethlenove odstúpenie? Podčiarkni odpoveď, ktorú považuješ za najsprávnejšiu!

Lebo Bethlen nebol dostatočne tvrdý.

Lebo sa regentova dôvera v Bethlena otriasla.

Lebo masy potrebovali novú „tvár“, nového vodcu, aby sa do istej miery upokojili, nádejali.

Lebo Bethlenovi sa nepodarilo opäť získať dostatočné úvery.

Lebo robotníci vynútili jeho odstúpenie.

3. Najvýznamnejšou politickou zmenou Horthyho éry bolo, že Bethlena v jeho funkcii vystriedal Gyula Gömbös. Hľadaj rozdiely (odlišnosti) a totožnosti v ich politikách! Ktoré sa spomedzi nasledujúcich tvrdení vzťahovalo na Bethlena, ktoré na Gömbösa, ktoré na oboch a ktoré na žiadneho z nich? Odpovedz čiarami na správnu stranu!

B E T H L E N 	Opieral sa o starších konzervatívnych politikov. Jeho prívržencami boli mladší poslanci, príslušníci tzv. reformnej generácie.	G Ö M B Ö S
	Patril do kruhu priateľov, spolubojovníkov Horthyho. Horthy s ním spolupracoval z núdze, lebo nebolo lepšieho kandidáta.	
	Zastupoval záujmy vrstvy veľkostatkárov, kapitalistov. Zastával záujmy stredných vrstiev.	
	Svoju moc chcel udržať predovšetkým politickými úskokmi. Chcel vybudovať silnú osobnú, diktátorskú moc.	
	Sociálnych demokratov pokladal za nebezpečnejšiu robotnícku stranu.	
	Obával sa skôr komunistickej strany.	
	Poskytnutím pôdy chcel získať aj sedliactvo. Nezaújímalo ho, aké politické stanovisko zaujme sedliactvo.	
	Chcel sa priblížiť k Anglosasom. Chcel získať priazeň nemecko-talianskeho vedenia.	
	Zmena trianonských hraníc patrila medzi jeho základné ciele. Nezaoberal sa zmenou trianonských hraníc.	
	Usiloval sa o udržanie Horthyho režimu. Chcel dosiahnuť pád Horthyho režimu.	

Prečo potom získal Gömbös Horthyho dôveru? _____

4. Prečo prijali masy Gömbösa? Vyzdvihni *hlavný* dôvod podľa textu obrázku v učebnici!
 (Okrem toho môžeš napísať aj ďalšie, ktoré pokladáš za dôležité!) _____

5. Prečítaj si tvrdenia dokazujúce Gömbösove výsledky! Ktoré je z nich pravdivé a ktoré falošné? Napíš **X** na správne miesto!

Pravdivé

Falošné

_____	Otvoril viaceré zahraničné trhy pre vývoz maďarskej pšenice.	_____
_____	Prekonal nezamestnanosť.	_____
_____	V dobe, keď bol predsedom vlády, sa opäť začal hospodársky rast.	_____
_____	Pokúsil sa zatlačiť, zlikvidovať odborové organizácie.	_____
_____	Mal dobré styky aj s „najvyššími pánskymi kruhmi“.	_____
_____	Mal dobré vzťahy s masami.	_____
_____	Vystúpil aj voči krajnej pravici, ktorá nebezpečne silnela.	_____

Gyula Gömbös

6. Nájdi v životopise Gyulu Gömbösa údaje, kvôli ktorým ho nemôžeme zaradiť medzi pozitívne hodnotených, veľkých politikov našej vlasti, i keď viac-menej úspešne vyviedol krajinu z hospodárskej krízy.

17. Zahraničná politika Maďarska

1. Čo znamená, že krajina je samostatná, nezávislá? _____

Kedy nie je samostatná, nie je nezávislá? _____

2. Zisti, ako sa vyvíjala nezávislosť našej vlasti od roku 1300? (Kedy bola krajina nezávislá, kedy bojovala o svoju nezávislosť?)

Storočie	Kto sú jej pánmi?	Boje krajiny o nezávislosť
1300	_____	_____
	_____	_____
1400	_____	_____
	_____	_____
1500	_____	_____
	_____	_____
1600	_____	_____
	_____	_____
1700	_____	_____
	_____	_____
1800	_____	_____
	_____	_____
1900	_____	_____
	_____	_____

3. Po Trianone sa Maďarsko stalo samostatnou, nezávislou krajinou. Nakoľko mala vtedy naša vlasť zemepisne výhodnú a nakoľko nevýhodnú pozíciu? Vyzdvihni z textu učebnice!

a) Znamenalo výhodu: _____

b) Bolo nevýhodné: _____

4. Nasledujúce tvrdenia charakterizujú zahraničnopolitické úsilia Maďarska a jeho susedov (okrem Rakúska) v medzivojnovom období. Označ tieto úsilia nasledujúcimi písmenami:

S = úsilie našich susedov

V = úsilie našej vlasti

- _____ Hlavným cieľom jeho politiky bola zmena trianonskej zmluvy.
- _____ Hlavným cieľom jeho politiky bolo udržať si územia získané v Trianone.
- _____ Snažil sa národom sveta dokázať nespravodlivosť Trianonu.
- _____ Robil všetko preto, aby udržal zdanie spravodlivosti trianonského rozhodnutia.
- _____ Hľadal spojencov medzi veľmocami k dosiahnutiu svojich cieľov.
- _____ Uzatvorili spojenectvo v záujme dosiahnutia svojich cieľov.
– Ako sa volá toto spojenectvo? _____

5. Čo vieš o Malej dohode?

i V auguste 1920 vznikla táto dohoda medzi Československom a Kráľovstvom Srbov, Chorvátov a Slovincov: ak by Maďarsko zaútočilo na jednu zo zmluvných strán, druhá krajina príde na pomoc napadnutej. Rovnakú zmluvu podpísali v apríli 1921 Československo a Rumunsko, potom v júni 1921 Rumunsko a Kráľovstvo Srbov, Chorvátov a Slovincov.

Rozloha	troch krajín Malej dohody:	650 000 km ²
Rozloha	Maďarska:	93 000 km
Obyvateľstvo	troch krajín Malej dohody:	viac ako 50 miliónov
Obyvateľstvo	Maďarska:	7,5 milióna
Ozbrojené sily	troch krajín Malej dohody:	viac ako 450 000 osôb
Ozbrojené sily	Maďarska:	30 000 osôb

Vývod' záver! Aké možnosti sa črtali pred Maďarskom na zmenu Trianonu?

a) Vojenské možnosti: _____

b) Aké iné možnosti malo Maďarsko (aké možnosti zostali): _____

6. Vytvor systém! Napíš kódové čísla do správnych obdĺžnikov!

**Je príznačné pre zahraničnú
politiku 20-tych rokov**

**Je príznačné pre zahraničnú
politiku 30-tych rokov**

1. Snaha o zmenu Trianonskej mierovej zmluvy.
2. Priateľský postoj k Nemcom.
3. Uzatvorenie zmluvy s Talianskom, Rakúskom.
4. Nádej, že pri revízii Trianonu si Maďarsko postaví na svoju stranu Anglicko a Francúzsko.
5. Zbližovanie sa so Sovietskym zväzom, ako s možným spojencom.
6. Dobrý vzťah s krajinami Malej dohody.
7. Budovanie politických vzťahov sa doplní aj o hospodárske vzťahy.
8. Silná propaganda revízie mierovou cestou.
9. Obrana proti zahraničnopolitickej izolácii.
10. Priblíženie sa k Mocnostiam osi v nádeji na podporu.

Teraz roztried' uvedené tvrdenia aj takto!

***Nie je príznačné pre zahraničnú
politiku 20-tych rokov***

***Nie je príznačné pre zahraničnú
politiku 30-tych rokov***

7. V čom je základný rozdiel medzi zahraničnými politikami 20-tych a 30-tych rokov?

18. Zmena životného štýlu a kultúrny rozvoj v Horthyho ére

1. Opíš vlastnými slovami, čo rozumieme pod životným štýlom a čo pod zmenou životného štýlu?

2. V Horthyho ére – oproti obdobiu prvej svetovej vojny – do určitej miery poklesli rozdiely v životnom štýle, zostali však dostatočne výrazné.

a) Dve fotografie ukazujú najväčšie rozdiely v spôsobe a štýle života v *hlavnom meste*. Napíš na čiary vedľa obrázkov, čo je príznačné pre príslušníkov daných skupín obyvateľstva z hľadiska majetku, vzdelania, kultúry bývania, zdravotníckych pomerov, možností zábavy!

Garden party v Budapešti v Hradnom parku

Núdzové sídlisko v Budapešti v 1930-tych rokoch

b) Ak by bolo treba zobrazit' podobný protiklad z *dedinského* prostredia, aké dva obrazy by boli na to najvhodnejšie?

- _____
- _____

3. Vymenuj pomocou predchádzajúcich obrázkov (našich i tebou zvolených), čo všetko mohlo ovplyvniť a zmeniť spôsob a štýl života jednotlivcov alebo rodín v Horthyho ére!

4. Z nasledujúcich údajov aké závery môžeš vyvodit' ohľadne dôležitejších zmien životného štýlu?

Zmena pomerov mestského a dedinského obyvateľstva			
Rok	Žije v Budapešti	Žije v ostatných mestách	Žije na dedine
1910	14,6%	19,6%	65,8%
1920	15,4%	19,8%	64,8%
1930	16,6%	19,7%	63,4%
1940	18,4%	19,9%	61,7%

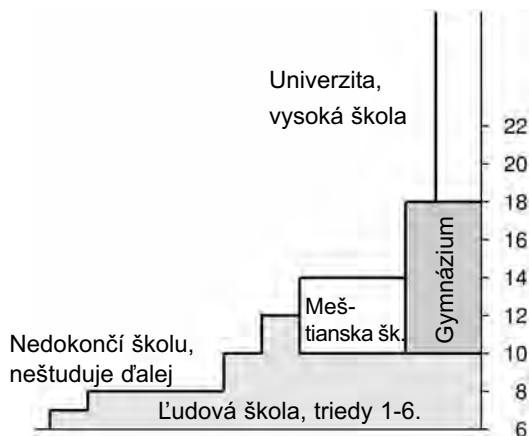
Do akej miery sa zmenil život tých, ktorí sa presťahovali z dediny do mesta?

Bolo príznačné pre život na dedine

Bolo príznačné pre život v meste

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

5. Ukážeme – schematickou kresbou – školský systém v Horthyho ére.

- a) Ktorý typ školy pomohol prekonať negramotnosť? _____
- b) Ktorý pomohol pozdvihnúť „jednoduchých ľudí“? _____
- c) Ktoré dali „vstupenku“ do pánskych vrstiev? _____

6. Počul/-a si o takých medzinárodne uznávaných vedcoch, ktorí v niekdajšom maďarskom školskom systéme získali vedomosti, ktoré boli základom ich vedeckej kariéry? Ak áno, napíš o nich niekoľko viet!

III. DRUHÁ SVETOVÁ VOJNA. MAĎARSKO V DRUHEJ SVETOVEJ VOJNE

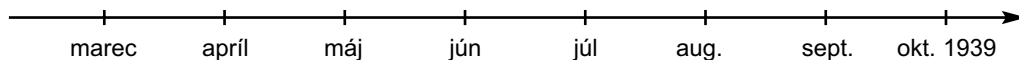
19. Začiatok druhej svetovej vojny

1. Západné mocnosti sa naposledy pokúsili zastaviť Hitlera diplomatickou cestou na mníchovskej konferencii (koncom septembra 1938). Naše otázky sa vzťahujú na túto osudovú udalosť.

a) Prečo spravila anglicko-francúzska strana ústupky Hitlerovi v Mníchove?

b) Nakoľko sa potvrdili slová britského predsedu vlády Chamberlaina: „Podarilo sa nám zachrániť mier...“? (Pomôžu údaje z 2. úlohy!)

2. Vyznač na časovej osi nasledujúce udalosti písmenami, ktoré sú za nimi v zátvorkách! (K tejto časovej priamke sa ešte viackrát vrátíme, budeš musieť na nej vyznačiť vždy ďalšie a ďalšie udalosti.)

i 15. marca 1939: Vojská hitlerovského Nemecka prekročili české hranice a obsadili územia, ktoré po Mníchovskej dohode ešte boli samostatné české.

Česko sa pod názvom Protektorát Čechy a Morava dostalo pod priamu nemeckú vládu. (Č)

26. marca 1939: Nemecké vojská obsadili Memelskú oblasť. (Rieka Memel sa dnes nazýva Nemen.) Hitler vydal nariadenie o „opätovnom spojení“ Nemecka a Memelskej oblasti. (Me)

3. Po tom, ako Nemecko beztriestne obsadilo územia v marci, Hitler si vytýčil nový cieľ: Poľsko. Začal sa diplomatický boj o Poľsko.

a) Prečítaj si údaje na rozšírenie poznatkov a zaznač udalosti na časovú os!

i **Anglicko, 31. marca 1939:** Anglicko a Francúzsko zaručili nedotknuteľnosť Poľska zmluvou. **(A)**

Moskva, 23. augusta 1939: Nemecký minister zahraničných vecí Ribbentrop podpísal nemecko-sovietsky pakt o neútočení. **(M)**

Londýn, 25. augusta 1939: Anglicko potvrdilo svoju skoršiu záruku a uzatvorilo obrannú zmluvu s Poľskom. **(Po)**

b) Ktoré sa z vymenovaných diplomatických dohôd usilovali o zabránenie vypuknutiu vojny?

c) Ktorá zmluva dala Hitlerovi voľnú ruku na začatie vojny?

4. Skutočný cieľ nemecko-sovietskeho paktu bol obsiahnutý v jeho tajnej doložke. Preštuduj si je obsah v učebnici!

a) Mohla znamenať táto doložka rozdelenie Európy na *záujmové zóny* medzi Sovietskym zväzom a Nemeckom?

b) Ak áno, do záujmovej sféry koho sa dostala naša vlasť?

c) Čo získalo Nemecko týmto paktom?

Čo získal Sovietsky zväz týmto paktom?

5. Vidíš mapu bojiska v Poľsku a okolitých oblasti.

Nemecký a sovietsky útok proti Poľsku

a) Vyznač nasledujúce udalosti bojiska na časovej osi písmenami v zátvorkách! K najdôležitejšej udalosti napíš výkričník!

- i** **1. septembra 1939:** Napadnutím Poľska vypukla druhá svetová vojna. **(P)**
- 17. septembra 1939:** Sovietske jednotky z východu zaútočia na Poliakov brániacich sa Nemcom. **(S)**
- 27. septembra 1939:** Kapitulácia Varšavy. Poľsko vzdá beznádejný zápas. **(V)**

b) Hodnot' poľské udalosti! Vymenujeme niekoľko dôvodov, ktoré prispeli k porážke Poľska. Napíš päť hviezdíčiek k tomu, ktorý pokladáš za najväznejší! Menej hviezdíčiek k tým, ktoré sú podľa teba menej väzne!

Nemci neočkávaným útokom získali hneď na začiatku výhody. _____

Vojenská sila Nemcov bola najmenej dvakrát taká silná a lepšie vybavená, než poľské vojsko. _____

Anglicko a Francúzsko mobilizovali len oneskorene. _____

Sovietske vojská napadli Poliakov zozadu. _____

Nemecké vojenské veliteľstvo sa oveľa lepšie pripravilo na vojnu, než poľské. _____

6. Odpovedz pomocou mapy!

a) Ktoré krajiny obsadili sovietske vojská v zmysle tajnej doložky?

b) Ktorú krajinu sa pokúsili ešte obsadiť? _____

7. Hodnot' sovietsko-fínsku vojnu z vojenského aj morálneho hľadiska!

20. Z európskej vojny svetová vojna

1. Ako pokračovali Nemci vo vojne v roku 1940? Analyzuj udalosti! Naša slepá mapa ukazuje tú časť Európy, kde sa odohrali udalosti roku 1940. (Hranice ešte ukazujú stav pred roku 1940.)

a) Ktorá je to časť Európy? _____

b) Napíš na správne miesta slepej mapy udalosti roku 1940! Údaje na nasledujúcej strane ti pomôžu. Na správne miesta mapy napíš písmená označujúce jednotlivé krajiny a aj číslami (1–8) vyznač na mape, že v akom poradí nasledujú po sebe nemecké úspechy!

- i** **9. marca 1940:** Nemecké vojská zaútočili na Dánsko. **(D)**
9.-10. marca 1940: V Nórsku sa vylodili nemecké jednotky a za dva týždne obsadili takmer celú krajinu. **(N)**
10. mája 1940: Nemci obsadili Luxembursko a zaútočili na dva ďalšie štáty Benelux, na Holandsko a Belgicko. **(L)**
15. mája 1940: Holanďania položili zbrane. **(H)**
28. mája 1940: Kapitulácia Belgicka. Jeho armáda položila zbrane. **(B)**
4. júna 1940: Pri francúzskom prístave Dunkerque Nemci zatlačili anglické expedičné vojsko do mora, ktoré utieklo späť do Anglicka, pričom svoje zbrane nechalo na mieste. **(Du)**
10. júna 1940: Talianske vojsko zaútočilo na Francúzsko na taliansko-francúzskej hranici. **(T)**
17. júna 1940: Francúzsko požiadalo o prímerie. **(F)**

c) Čo bolo tajomstvom nemeckých úspechov v roku 1940? _____

d) Ako ovplyvnilo vojnu, že sa 10. júna zapojilo do bojov na strane Nemecka aj Taliansko?

2. Ktorá krajina zostala jediným protivníkom Nemecka koncom roka 1940? _____

a) Prečo sa tu nepodarilo Hitlerovi zvíťaziť? _____

b) Ako sa rozhodol Hitler – *a prečo* – ohľadne pokračovania vojny?

3. Slepá mapa na 63. strane ukazuje tú časť Európy, kde sa odohrali najdôležitejšie vojenské udalosti roka 1941.

a) Ktorá je to časť Európy? _____

b) Dopíš na správne miesta slepej mapy dáta najdôležitejších udalostí! Pri talianskom útoku v roku 1940 napíš deň, mesiac a rok, pri udalostiach v roku 1941 deň a mesiac (napr. 22. júna)!

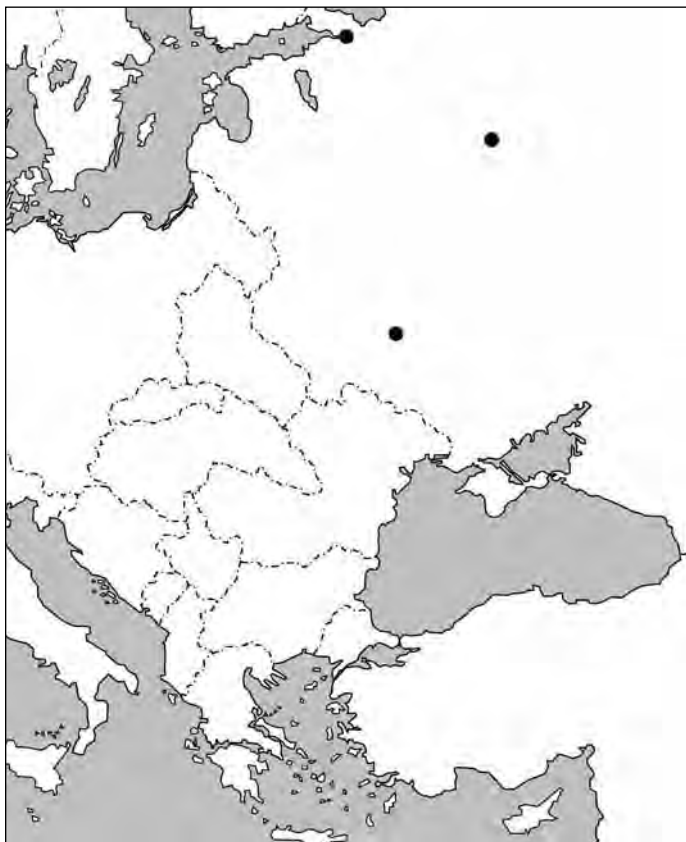
i **28. októbra 1940:** Z Albánska sa začal taliansky útok proti Grécku. (Neúspešné talianske operácie.)

6. apríla 1941: Nemecko zaútočilo na Balkáne na Juhosláviu a Grécko.

23. apríla 1941: Grécko položilo zbrane.

22. júna 1941: Nemci na dlhých frontových líniách napadli Sovietsky zväz. Napredovali smerom na Leningrad, Moskvu a Kyjev.

december 1941: Nemci sa zarazili a utrpeli porážku pri Moskve.

c) Pri vojenských operáciách proti Sovietskemu zväzu vyznač šípkami hlavné smery útoku a protiútoku, a – začiatocnými písmenami – aj názvy miest, ktoré sa uvádzajú aj v učebnici!

4. Analyzuj dôvody, pre ktoré sa v roku 1941 nepodarilo Nemcom dokončiť vojnu tak, ako si to naplánovali!

5. Prečo môžeme povedať, že sa vojna stala skutočnou svetovou vojnou až v roku 1941?

a) Na ktoré kontinenty a oceány sa rozšírila vojna do konca roku 1941? Napíš ich mená do štvorcov!

kontinent

kontinent

oceán

b) Na akom veľkom území pustošila vojna dovtedy? Asi _____ miliónov km².

c) Ktoré veľmoci stáli proti sebe v roku 1941? Napíš do štvorcov! Vyznač šípkami, ako stáli proti sebe!

a

a

d) Ako rozrastala vojna v decembri 1941? Na ktoré ďalšie kontinenty a oceány sa rozšírila? (Napíš ako osobitnú oblasť aj ostrovy v Tichom oceáne!)

kontinent

kontinent

ostrovy

oceán

e) Aké veľké je územie, na ktoré sa vojna rozšírila do konca roku 1941?

Asi _____ miliónov km².

f) Ktoré veľmoci stáli proti sebe v rokoch 1941–42?

21. Ďalší priebeh vojny: totálna vojna

1. Vypĺň chýbajúce údaje! Odpovedz na otázku!

a) 7. decembra 1941: _____

Následok udalosti: _____

b) 3–5. júna 1942: _____

Vojenský následok udalosti: _____

Politický následok udalosti: _____

i Úryvok z knihy *Hermana Wouka Vojna o bitke pri ostrove Midway*:

„Warren strhol riadiacu páku, predklonil lietadlo k lesknúcej sa vodnej ploche a začal ozlomkrky padať... Bože, a japonská lietadlová loď je presne tam, v strede hľadáčika ďalekohľadu...! Bol to skvelý pád. Motor tíško dunel, vzduch hlasne kvilil na brzdiacich klapkách, paluba bola čoraz väčšia a väčšia a závratnou rýchlosťou sa k nemu približoval červený kotúč na štvorcovom priečelí riadiacej veže. Zrazu, tesne vedľa veže, vystriekla veľká biela fontána po bombe, ktorá netrafila cieľ, potom oslepujúci výbuch odtrhol biely štvorec veže a vystúpil kúdol dymu... Jedna strela zasiahla presne a videl aj dva bombardéry, ktoré práve preleteli nad ním. Teraz je lietadlová loď skutočne v smole: ešte jedna poriadna strela a bude koniec!

Bol vo výške päťtisíc stôp. Podľa pravidiel treba bombu spustiť okolo troch tisíc, ale si povedal, že sa zníži aspoň na 2500... Sledoval prístroje, sledoval palubu, ktorá bola takmer presne pod ním. Strhol spúšťací mechanizmus a cítil, ako sa lietadlu uľavilo, keď sa bomba vyslobodila.

Obzrel sa späť... Panebože! Na mieste lietadiel, ktoré videl na lodi, vyrástla biela ohňová stena, a kým ju pozeral, plamene sa už šírili po palube. Rad výbuchov vytiahol dúhu červeno-žltých, purpurových a ružových plameňov, oblohu zalial dym. Aká strašidelná zmena za pár sekúnd! Všade lietali črepiny a iné úlomky..., kusy lietadiel, paluby... Celá divá dymová a ohňová obeť sa rútila smerom nahor, ku korme, lebo zasiahnutá lietadlová loď sa ešte stále rútila plnou rýchlosťou oproti vetru...”

V bitke pri ostrove Midway sa zničili štyri z piatich najmodernejších japonských lietadlových lodí!

c) Zvykneš čítať vojnovú literatúru? Ak áno, o ktorej vojne čítaš najradšej? Ako si vyberáš knižky, ako ich dostaneš?

2. Mapa ukazuje bojisko v Afrike.

- Modrým dokresli trasu napredovania Rommela (Afrického zboru)!
- Zeleným dokresli trasu Montgomeryho a Spojencov útočiacich od západu!
- Na čiary napíš aj dátumy! Pomenuj dôležitejšie mestá. (Historický atlas ti pomôže.)

3. Od našich spravodajcov:

a) **10. júla 1943:** Po obrovskom prípravnom bombardovaní sa v Sicílii vylodilo takmer 200 000 príslušníkov anglicko-amerických vojsk a začali napredovať smerom nahor po talianskej „čižme“.

Prečo otriasli tieto udalosti Hitlerovým nemeckým vojskom? _____

b) **3. septembra 1943:** Po odstavení Mussoliniho Taliansko požiadalo Spojencov o prímerie a vystúpilo z vojny.

Čo bolo následkom toho? _____

4. Vyššie sme písali o prvom veľkom zvrate vojny na Ďalekom Východe. Teraz nasledujú podrobnosti o prvom veľkom európskom zvrate vo vojne.

i „30. januára 1942 v Stalingrade v sídle štábu maršala Paulusa bola ťaživá atmosféra..., maršal bol dlho zahrúžený do svojich myšlienok, potom sa obrátil na svojho pobočníka so slovami: Tak teda začnite rokovania s Červenou armádou, plukovník Ludwig...

Na druhý deň nadránom nemecký dôstojník v sprievode tlmočníka a s bielou zástavou v ruke vyliezol spoza zátaras a vydal sa smerom k sovietskemu obrnenému vozidlu, ktoré stálo na rohu. Keď tam došiel, na vrchu tanku sa objavil mladý dôstojník, ktorému povedal nasledovné: Zastavte paľbu! Ponúkam Vám veľký úlovok! Isté vyznamenanie! Ak pôjdete so mnou, môžete zajať hlavného veliteľa a generálny štáb 6. armády! Sovietsky dôstojník to okamžite hlásil na rádiu a dohodli sa, že na druhý deň ráno pôjde za Paulusom sovietsky generál... Rozhovor sa na druhý deň skončil takto: tak sa pripravte na cestu – o 9. prídeme pre Vás! Takto bol zajatý 31. januára generál Paulus aj so svojim generálnym štábom. Všetci si obliekli slávnostné rovnošaty, vyložili si všetky vyznamenania. 2. februára potom zajali aj posledné odporujúce nemecké jednotky. Za Stalingrad Hitler zaplatil viac než miliónmi svojich vojakov, ktorí zomreli, padli do zajatia, stratili sa, alebo sa zranili.”

a) Prečo boli také obrovské nemecké straty?

b) Ako pokračovala vojna na východnom bojisku po Kursku?

5. Doplň nasledujúce chýbajúce slová:

v zime, slabší, pri Stalingrade, už, v lete, hlavné sily, zásobovať, obkľúčené

_____ obkľúčili nemecké jednotky. _____, na diaľku 300-400 kilometrov nebolo možné _____ jednotky _____ vzdušnou cestou. _____ pri Kursku sa zrazili _____ dvoch strán. Vysvitlo, že Nemci sú už _____, kým sovietske vojská sú _____ silnejšie.

6. Možno, že niečo sme pomiešali? Šípkou prenes tvrdenia na správne miesto!

Prečo sa stali Rusi silnejšími?

Lebo ich zásobovali už aj z Ameriky.

Lebo sa museli obávať anglicko-amerického vylodenia, preto si museli nechať značné sily v rezerve.

Lebo v porazených štátoch Európy museli mať v pohotovosti veľké vojská.

Prečo oslabli Nemci?

Lebo na Ďalekom Východe sa už nemuseli obávať japonského útoku. Mohli odtiaľ stiahnuť svoje vojská..

Nedostatok surovín, neustále bombardovania oslabili toky zásobovania.

Lebo mali iba jediného veľkého nepriateľa vo vojne a bojovali na domácej pôde.

7. Koho vidíš na fotografii známej aj z učebnice?

Kedy zasadali? _____

Aké rozhodnutia vyniesli? _____

Účastníci konferencie v Teheráne

22. Vojna a hospodárstvo

Územia hlavných vojenských operácií druhej svetovej vojny

1. Vidiš hlavné bojiská druhej svetovej vojny.

Na oboch územiach víťazili spočiatku fašistické mocnosti, neskôr sa však všetko zmenilo.

a) Aké faktory boli rozhodujúce v prvom období vojny? (Vymenuj viaceré faktory!)

b) Aké faktory rozhodli neskôr definitívne osud vojny? Hľadaj rozhodujúce body!
(Na túto otázku odpovedz až po vyriešení ostatných úloh, pri 6. úlohe!)

2. Prečítaj si nasledujúce hodnotenie, ktoré sme prevzali z anglickej historickej práce a zaoberá sa otázkami spojenými s priebehom vojny v Tichomorí v počiatkovej a neskoršej fáze vojny. Potom vyrieš aj úlohy!

i „V prvých šiestich mesiacoch vojny v Ázii a Tichomorí Japonsko – po dôkladnej príprave a využijúc miestnu námornú i leteckú prevahu – ušetrilo rad ponížujúcich prehier západným mocnostiam. Obsadilo obrovské územie, avšak rozloha Tichého oceánu neumožnila výhru, ktorú by bolo Japonsko potrebovalo na neutralizáciu americkej moci. Útok proti Pearl Harbor ochromil americkú flotilu len dočasne.”

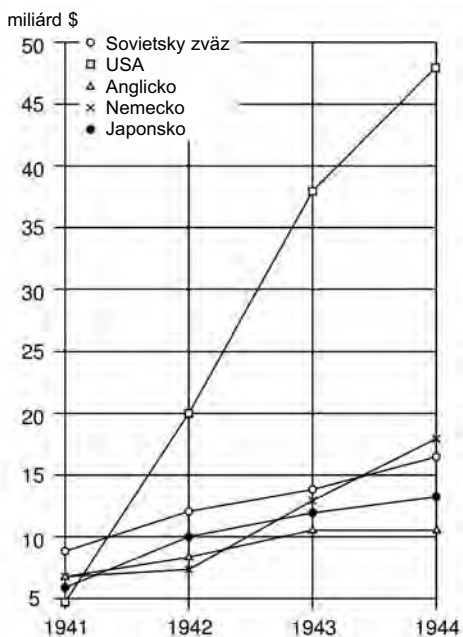
„Neporušenosť amerického priemyslu umožnila, aby USA získali späť svoju silu na oceáne a dobojovali zápas surovín a materiálov, keďže o tomto víťazstve boli od počiatku presvedčení.“

a) Na čom sa zakladali nádeje Japonska na víťazstvo? _____

b) Na čom sa zakladali nádeje USA na víťazstvo? _____

3. O záverečnej fáze prvej svetovej vojny napísali toto: vojna más a strojov. Čo rozhodlo v druhej svetovej vojne? Analyzuj diagram!

Aký máš názor? Nakoľko ovplyvnili uvedené údaje končeny dopad vojny?

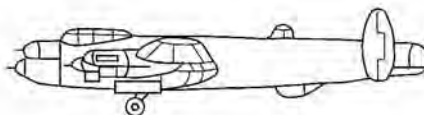

Materiálne výdavky piatich bojujúcich veľmoci v rokoch 1941-1944 (v miliardách \$)

4. Ukážeme niekoľko z najdôležitejších zbraní vojny.

T-34

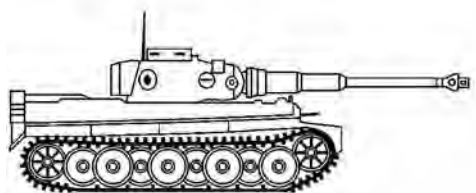
Avro Lancaster I.

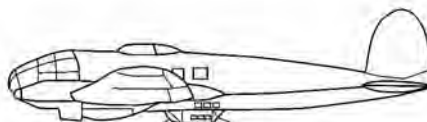
Leopard

Boeing B-29 A

Tiger

Heinkel He 111 B-2

*Najdôležitejšie typy tankov
druhej svetovej vojny*

*Koncom vojny nadobudol čoraz väčší význam
strategický bombardér. Najdôležitejšie
strategické bombardéry*

a) Aká jej súvislosť medzi väčšou materiálnou silou a silnejšími zbraňami?

b) Aká jej súvislosť medzi väčšou materiálnou silou a intelektuálnym pozadím a vedomosťami, ktoré sú nevyhnutné k vyhotoveniu nových, lepších zbraní? _____

5. Prejavila sa výhoda spojená s väčším a silnejším hospodárstvom aj v iných oblastiach vojenčenia? Odpovedz pomocou údajov a diagramov v učebnici!

6. Čo nakoniec rozhodlo vojnu? (Vráť sa k otázke *b*) v prvej úlohe! Okrem druhej svetovej vojny môžeš uviesť aj príklady z iných vojen, ktoré poznáš.)

23. Zapojenie sa Maďarska do druhej svetovej vojny

1. Porozmýšľaj a odpovedz! Hľadaj súvislosti!

a) Ako sa zužoval priestor pre zahraničnú politiku Maďarska preto, že sa Nemecko stalo susedom našej vlasti?

b) Ako ovplyvnila táto istá skutočnosť politiku Československa, Rumunska dokonca aj Juhoslávie voči našej vlasti?

(Pri zodpovedaní otázky ti pomôže prvá podkapitola učebnice a doplnkové učivo k nej.)

2. Zmena medzinárodných pomerov síl umožnila, aby sa naplnila stará požiadavka Maďarov, revízia usporiadania hraníc v Trianone, a to blízko etnických hraníc. Vyplň tabuľku logicky! Na správne miesta štvrtej kolónky dopíš písmená tvrdení za tabuľkou!

Názov opätovne pripojených častí krajiny	rozloha (km ²)	Čas vrátenia územia	spôsob
	12 000		
Podkarpatská Rus			
			<i>d)</i>
		apríl 1941	

- a) Územie bolo vrátené výsledkom rýchlej okupácie uskutočnenej bez bojov, v čase nemeckej okupácie Československa.
- b) Územie bolo Maďarsku vrátené násilnou cestou, radom vojnových operácií.
- c) Územie bolo vrátené po predbežnom anglicko-francúzskom súhlase, prostredníctvom nemecko-talianskeho arbitrárneho súdu.
- d) Územie bolo vrátené prostredníctvom nemecko-talianskeho arbitrárneho súdu vtedy, keď si aj Sovietsky zväz uplatnil svoje územné nároky.

3. Vidíš tri známky. Na pamiatku ktorých udalostí boli vydané?

Známky na pamiatku návratu územi

4. V čase vypuknutia vojny sa výrazne rozchádzali názory maďarských politikov, respektíve jednotlivých spoločenských skupín o tom, čo by bolo najsprávnejšou cestou pre Maďarsko.

Vymenujeme názory a politikov alebo spoločensko-politické skupiny. Pospájaj, čo navzájom súvisí!

Maďarsko sa musí obrátiť proti Nemcom! Tí vojnu prehrajú!

Opatrná neutralita, kým sa len dá!

Nemcov treba vždy a vo všetkom podporovať, ich boj je aj naším bojom!

Vždy musíme zohľadniť názor Moskvy a riadiť sa ním!

Nemci sú síce našimi priateľmi, natoľko však nie, aby sme pre nich obetovali životy množstva našich vojakov. Inde ich potrebujeme!

Odzrkadľuje náladu liberálov a sociálnodemokratického robotníctva.

Je to názor nyilašovcov a ich stúpencov.

Politika Telekiho a vlády.

Názor dôstojníkov armády a väčšiny generálov.

Určuje konanie niekoľkých stoviek komunistov.

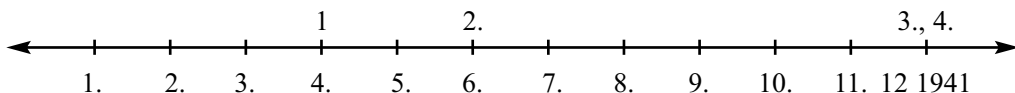
Podčiarkni, ktorý z uvedených názorov určoval maďarskú zahraničnú politiku na začiatku vojny!

5. a) Ktoré boli tie dôvody, ktoré nakoniec viedli k neudržateľnosti politiky Telekiho vlády a k samovražde Pála Telekiho?

b) Niektorí tvrdia, že nasledujúce vety odzneli v rozhlasovom prejave anglického predsedu vlády Churchilla niekoľko dní po smrti Pála Telekiho: „Pri rokovanom stole budeme musieť nechať voľnú stoličku pre grófa Pála Telekiho. Nech táto prázdna stolička upozorňuje prítomných, že maďarský národ mal predsedu vlády, ktorý sa obetoval za pravdu, za ktorú aj my bojujeme.” Ako hodnotíš Ty skutok Pála Telekiho?

c) Prečo nenasledoval, nemohol nasledovať László Bárdossy Telekiho politiku?

6. Vidíš časovú os roku 1941. Číslami od 1. do 4. sme na nej vyznačili najdôležitejšie štyri udalosti, ktoré jednoznačne prispeli k tragédii našej vlasti v druhej svetovej vojne.

Ktoré štyri udalosti sme označili? Napiš na čiary!

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

(Ostrie udalostí tlmilo, že americká vláda uviedla: vypovedanie vojny Maďarskom nepokladá za vznik vojnového stavu, lebo „Maďarsko je krajinou, ktorá stojí pod agresiou a nie je schopná samostatného konania”. 5. júna 1942 však aj USA vypovedali vojnu našej vlasti pre pokračujúce vojnové akcie.)

24. Maďarsko vo víre vojny. Nemecká okupácia

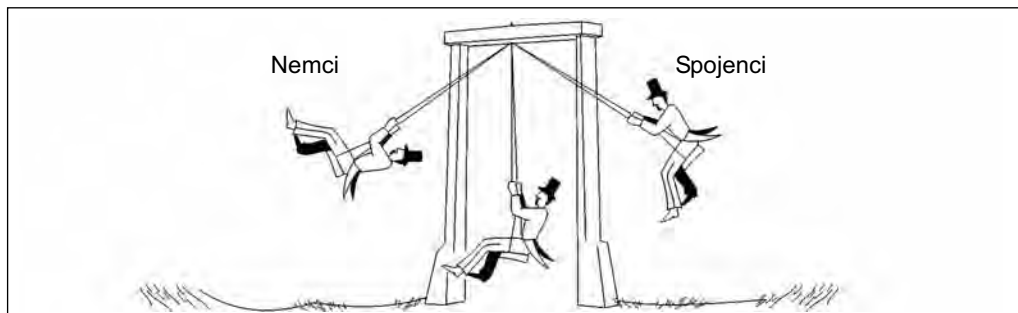
1. Aké politické a vojenské udalosti ovplyvnili zahraničnú a vnútornú politiku našej vlasti v roku 1942?

Porozmýšľaj a roztried' tvrdenia zapísaním čísiel pred nimi!

Vonkajšie dôvody politických zmien	Vnútorné dôvody	Zahraničnopolitické dôsledky zmien	Vnútropolitické

1. Porážka Nemcov pod Moskvou.
2. Vnútorná nespokojnosť rástla. Naznačovali to aj protivojnové demonštrácie.
3. Horthy dosiahol odstúpenie Bárdossyho, ktorý bol priateľský k Nemcom.
4. Dostali sme sa do vojnového stavu s Anglickom a jeho spojencami.
5. Maďarskí diplomati činní v neutrálnych krajinách sa pokúsili nadviazať kontakty so Spojencami.
6. Predsedom vlády sa stal Miklós Kállay.
7. Vznikol Maďarský výbor historickej pamäte na spojenie protinemeckých síl.
8. Začala sa hojdačková politika.

2. Vysvetli, čo sa nazývalo hojdačkovou politikou v tomto období!

Vidíš obrázok hojdačky

Čo rozkrikuje hojdačka,
keď sa vychýli týmto
smerom?

Kto sedí v hojdačke?

Čo šepká hojdačka,
keď sa vychýli týmto
smerom?

Prečo treba rozkrikovať smerom na Nemcov? _____

Prečo môže len šepkať, ak chce konzultovať s Angličanmi, Američanmi? _____

3. Hlavnou otázkou roku 1942 bolo, či máme poslať vojakov do Ruska a koľkých?

a) Prečo muselo Maďarsko vyslať ďalších vojakov na východný front? Podčiarkni *skutočný* dôvod!

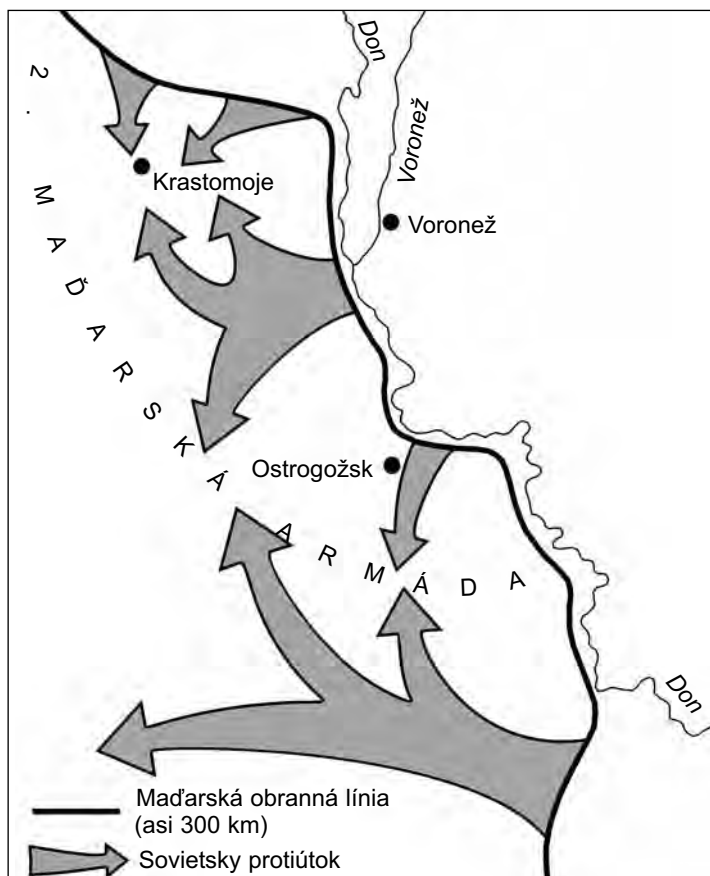
lebo medzi Maďarskom a Ruskom bol vojnový stav – lebo to vyžadovali záujmy krajiny – lebo to požadovali Nemci – lebo maďarská verejnosť by sa bola pohoršila, ak by tak neboli urobili

b) Prečo Maďarsko vyslalo na front 200 000 vojakov? Podčiarkni *skutočnú* odpoveď!

lebo sme mali hojne vojakov – lebo inde nebola potrebná maďarská vojenská sila – lebo Nemci toľkých požadovali – lebo maďarská vláda dobrým srdcom ponúkla toľkých, koľkých Nemci len chceli – lebo nemecké požiadavky nevedeli už ďalej znížiť

Aké závery môžeš vyvodiť z týchto odpovedí? _____

4. Vidíš mapu úseku frontu pri Voroneži.

a) Nakoľko sú pravdivé alebo nepravdivé nasledujúce tvrdenia spojené s frontom? Napíš na čiary slová *pravdivé* alebo *nepravdivé*!

Maďarská armáda dostala ľahkú úlohu, ktorá vyhovovala jej veľkosti. _____

Mala rezervy vhodné na náležitý protiútok. _____

Nemala dostatočné sily na danú úlohu. _____

Rusi dobre pripravili útok a zaútočili oveľa väčšími silami, než sa čakalo. _____

Maďarské vedenie mohlo konať samostatne a spravilo veľkú chybu. _____

Vojenské veliteľstvo Hitlera rozhodovalo o osude maďarských jednotiek a bolo ochotné obetovať maďarské vojsko. _____

b) Na základe kreslenej mapy urči, akú hrozbu znamenalo sovietske napredovanie pre maďarské jednotky? _____

Ako by sa bolo dalo zabrániť tomuto nebezpečenstvu? _____

5. Hodnot' nemeckú okupáciu Maďarska!

a) Kedy sa stala? _____

b) Prečo sa to podarilo tak ľahko? _____

c) Ktoré boli najzávažnejšie následky nemeckej okupácie? (Pomôže aj osnova lekcie v učebnici!) _____

6. Spojenci ani napriek okupácii nepokladali Maďarsko za krajinu odporujúcu Hitlerovi. Prečo? Podčiarkni skutočný dôvod!

Lebo sa Maďarsko nepostavilo Nemcom na odpor so zbraňou.

Lebo Horthy a maďarská vláda zostali na mieste a aj naďalej obsluhovali nacistov.

25. Prevzatie moci nyilashovcami. Vojenské operácie na území Maďarska

1. Pripíš vedľa časovú os k správne mesiacu tú politickú (vojenskú) udalosť, ktorá najviac ovplyvnila osud krajiny!

1944.

august Vystúpenie Rumunska z vojny. Obrannú líniu vybudovanú v Karpatoch nebolo možné udržať.

september

október

november

december

1945.

január

február

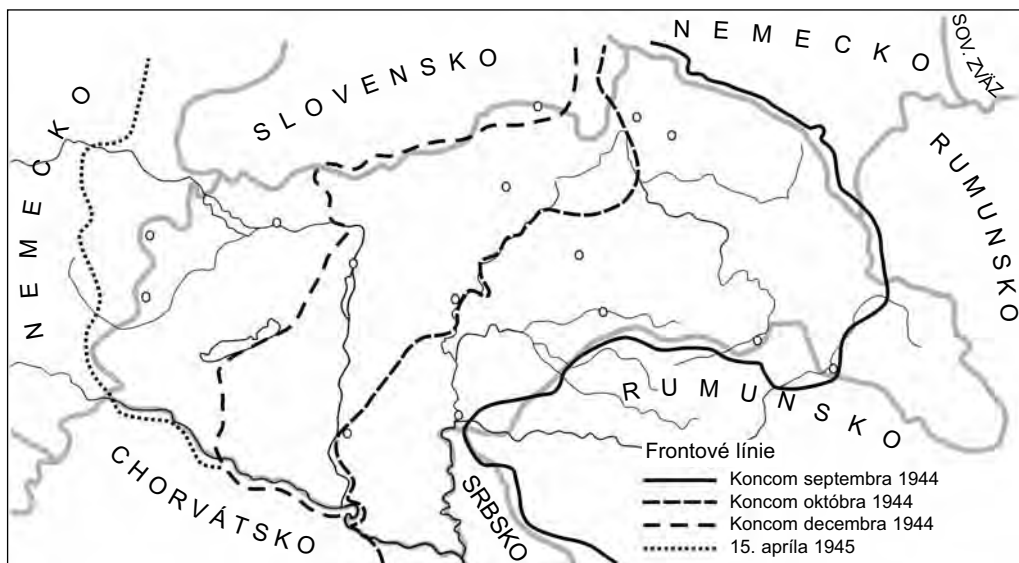
marec

apríl

2. Kedy premárnilo Maďarsko poslednú šancu na to, aby si vylepšilo povojnové názory na svoju politiku? _____

Prečo sa skončil tento pokus neúspechom? _____

3. Vidiš mapu vojenských operácií na území Maďarska. Naplň ju obsahom a odpovedz na otázky!

a) Nakresli šípku, odkiaľ prišli na územie krajiny sovietske vojská! Prečo odtiaľ a nie napr. zo severovýchodu?

b) Označ číslami od 1 do 3 územia, kde bolo ťažisko bojov v októbri – novembri (1), respektíve v marci – apríli (3)! Predovšetkým jednotky ktorých druhov vojska a aké vojenské prostriedky sa tu zrazili?

c) Územie (2), kde boje vyžadujúce najviac obetí prebiehali v období december – február, nemusíš označiť číslom, zakrúžkuj ho!

- O ktoré mesto ide? _____
- V čom všetkom sa líšili tunajšie boje od bojov na ostatných územiach?

4. Ukážeme aj fotografiu. Bezmotorové nákladné lietadlo (klzák) vrazilo do poschodia budovy. Ako, prečo sa lietadlo dostalo na toto nezvyčajné miesto? Akú vojenskú príčinu to malo?

5. Čo je najdôležitejšou udalosťou rokov 1944/45? Doplň chýbajúce slová!

Maďarsko sa oslobodilo spod _____ okupácie, zároveň sa dostalo pod _____ okupáciu.

Poznáš porekadlo, ktoré sa vzťahuje na takéto prípady? _____

6. V roku 1944/45 front pravdepodobne prešiel aj cez tvoje mesto, tvoju obec.

a) Ak áno, priprav opis (trebárs aj v rámci práce doma) s nadpisom *Moje bydlisko vo víre vojny v rokoch 1944-45!*

b) Ak nemožno vykonať takúto bádateľskú prácu v oblasti miestnych dejín, tak napíš, aké následky by malo, ak by sa bol pokus Horthyho a ľudí okolo neho o vystúpenie z vojny podaril!

26. Tragédia európskeho a maďarského židovstva: holokaust

1. Zalistuj si späť v knihe k 6. lekcii, *Nacizmus v Nemecku*, jej obrázkom a poslednej podkapitole o nacistickej hrôzovláde!

a) Ako, akými metódami sa začalo prenasledovanie Židov?

b) Čím odôvodnil Hitler takéto skutky nacistov?

2. Ako neskôr silnelo prenasledovanie Židov, až kým sa stalo hrôzou hrôz? Ukážeme jednu fotografiu z mnohých strašných.

Nevinné deti za ostnatým drôtom

a) Čo sa asi stalo s rodičmi detí na fotografii? _____

b) Aký osud postihol deti? _____

c) Čo je holokaust? Napíš vlastnými slovami! _____

3. V Maďarsku kedy, po ktorej udalosti sa začalo prenasledovanie Židov vedúce k holo-kaustu a dokedy trvali deportácie?

4. Vymenujeme niekoľko údajov v súvislosti s prenasledovaním Židov v Maďarsku. Očí-slovaním ich usporiadaj do poradia, čo sa stalo skôr a čo neskôr!

- Židom zobrali ich majetok, nemohli cestovať, dostávali lístky na menšie množstvo potravín.
- Prišli nemeckí „poradcovia“ do Budapešti, aby riadili a zosúladiли protizidovské opatrenia.
- Každý Žid starší ako šesť rokov bol povinný nosiť žltú hviezdu na odlišenie.
- Horthy svojim rozhodným zákrokom zabránil odvečeniu budapeštianskych Židov.
- Zo zberných táborov sa začalo organizované vyvážanie židovstva do táborov ničenia.
- V hlavnom meste a väčších mestách nariadili vytvorenie get a zberných táborov.

5. Citujeme úryvok z románu maďarského spisovateľa, nositeľa Nobelovej ceny. Spisova-teľa spolu s viacerými jemu podobnými, 14-15 ročnými chlapcami vyviezli v jednom vagó-ne do Osvienčimu v lete 1944. Úryvok opisuje chvíľu, keď po príchode do tábora vlak zastal a do vagóna nastúpili osvienčimskí väzni, ktorí mali pomôcť pri vykladaní a uvideli skupinu chlapcov.

i „Keď si všimli aj nás, chlapcov, zdalo sa mi, že sa náhle veľmi rozrušili. Ihneď začali chvatne šepkať, akoby ich niekto naháňal. (...) Pochopil som – naraz boli všetci veľmi zvedaví na náš vek. Vraveli sme – Vierzehn-fünfzehn [14-15] – kto koľko mal. Okam-žite zjavne protestovali, rukami, hlavou, celým svojim telom: - Zescájň [16-ročný] – šepkali zo všetkých strán – zescájň. – Čudoval som sa, jedného som sa aj opýtal: Warum? [Prečo?] (...) a potom ako sme sa nacytro dohodli aj s chlapcami, trošku obve-selený som pristál: nech mám teda šestnásť rokov...”

Z ďalších častí románu vysvitne: to, že neskôr povedal, že má 16 rokov, zachránilo jeho život.

Prečo? Čo sa stalo, keď sa takto vyberali ľudia na prácu? Čo by sa bolo stalo, ak by sa bol dostal medzi 14-15-ročné deti?

Vieš, kto je týmto spisovateľom? _____ . A čo je nadpis knihy, za ktorú mu bola udelená Nobelova cena? _____ .

(Ak ťa úryvok zaujal, v najbližšej väčšej knižnici určite nájdeš knižku, ktorá bola preložená aj do slovenčiny.)

6. Kde sa nachádza Osvienčim (aj Auschwitz), v ktorej krajine? _____

Prečo tu a prečo nie inde, napr. v Nemecku alebo v západnej Európe vybuďovali podľa teba tento najväčší tábor smrti?

Nasleduje rad odznakov. Kto sa dostal do Osvienčima, musel neustále nosiť jeden z týchto odznakov, podľa toho, do ktorej skupiny patril.

Prečo musel každý väzeň nosiť takýto odznak? (Je viacero dobrých odpovedí.)

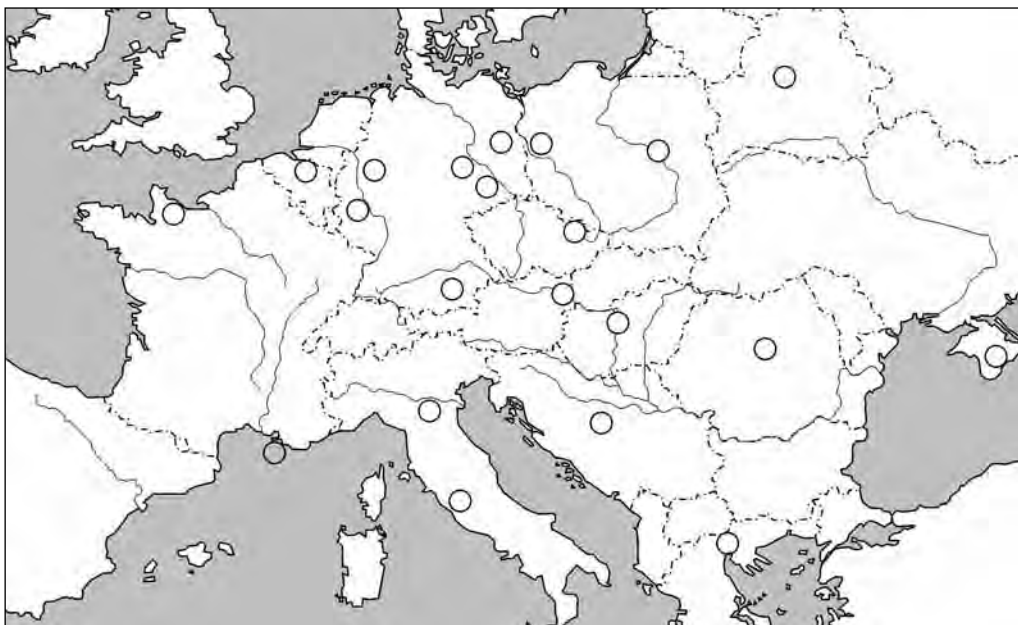
7. Dodnes ešte nepoznáme presný počet Židov, ktorí boli odvedení z Maďarska a zničení v likvidačných táboroch.

Čo môže byť príčinou toho? Vymenujeme niekoľko názorov. Podčiarkni tri, ktoré pokladáš za najpravdepodobnejšiu príčinu!

- Nemci nemali presné údaje o tých, ktorí sa dostali do táborov. – Značná časť ľudí, ktorí tábory prežili, sa nevrátila do krajín, kde boli zbavení väčšiny svojich ľudských práv. – Údaje obetí odvedených z rôznych území, ktoré kedysi boli súčasťou krajiny (z bývalého Horného Uhorska, Podkarpatskej Rusi, Sedmohradska) sa pomiešali s údajmi osôb pochádzajúcich z Maďarska, čo sťažuje ich presné stotožnenie. – Mnohí si našli svoj konečný domov po vojne v Izraeli. – Nacisti považovali údaje táborov za prísne tajné a časť spisov zničili ešte pred príchodom Spojencov. – Jednotliví bádatelia – v závislosti od svojich vlastných pocitov – počet obetí odhadli vyššie alebo nižšie.

27. Koniec druhej svetovej vojny

1. Vidíš mapu európskych bojísk posledného vojnového roku. Pod ňou sú vymenované najdôležitejšie udalosti roka. Poradové čísla pred jednotlivými udalosťami napíš do správneho krúžku na mape!

1. **4. júna 1944** Spojenci obsadili Rím.
2. **6. júna 1944** V Normandii sa vylodili anglicko-americké vojská.
3. **3. júla 1944** Sovietske jednotky získali späť Minsk.
4. **1. augusta 1944** Začiatok varšavského povstania. Boje v Poľsku.
5. **15. augusta 1944** V južnom Francúzsku sa vylodili anglicko-americké vojská.
6. **23. augusta 1944** Rumunsko vystúpilo z vojny a zozadu napadlo nemecké jednotky.
7. **4. septembra 1944** Spojenecké vojská došli po Antverpy.
8. **sept. – okt. 1944** Sovietske jednotky a partizáni Tita oslobodili Juhosláviu.
9. **2. októbra 1944** V Grécku sa vylodili anglické jednotky.
10. **26. decembra 1944** Sovietske vojsko začalo boje o Budapešť.
11. **21. januára 1945** Sovietska armáda prišla po líniu Odry.
12. **4.-11. februára 1945** Konferencia v Jalte. Ohraničenie záujmových sfér víťazných mocností.
13. **marec – apríl 1945** Sovietske jednotky obsadili Maďarsko a Viedeň.
14. **marec – apríl 1945** Sovietska ofenzíva v Sliezsku, obsadenie Slovenska.
15. **marec – apríl 1945** Západní Spojenci prekročili Rýn.
16. **apríl 1945** Anglicko-americké jednotky napredovali po Pádskej nížine.
17. **20. apríla 1945** Delostrelectvo sovietskej armády už ostreľovalo Berlín.
18. **25. apríla 1945** Stretnutie západných a sovietskych jednotiek pri Labe.

19. **28. apríla 1945** Americké vojsko obsadilo Mníchov, hlavné mesto Bavorska.
20. **2. mája 1945** Sovietske vojsko obsadilo Berlín.

Koniec vojny v Európe (presný dátum): _____

2. V Jalte sa zrodila nasledujúca dohoda: „Navzájom uznávajú mocenské sféry a zóny vplyvu, ktoré sa prakticky vytvorili v dôsledku vojenských operácií.”

a) Mohla táto dohoda zohrať úlohu v tom, že v marci, apríli a máji tak západní Spojenci ako aj Sovietsky zväz sústavne napredovali?

b) Na mape v 1. úlohe vyznač červenými šípkami smery útoku sovietskych jednotiek a vyfarbi červeným krajinu a územia, ktoré obsadili!

c) Označ zelenými alebo modrými šípkami smer anglického, francúzskeho a amerického útoku! Vyfarbi rovnakými farbami územia, ktoré obsadili!

• Kto získal väčšie územie a obsadil viac krajín? _____

• Kto získal územie s vyšším počtom obyvateľstva a rozvinutejším priemyslom? _____

3. Na nasledujúcej strane ukážeme bojiská v Tichomorí a Ázii v rokoch 1944–45. Ktoré druhy vojsk zohrali hlavnú úlohu vo vojne v Tichomorí:

a) do októbra 1944? Prečo? _____

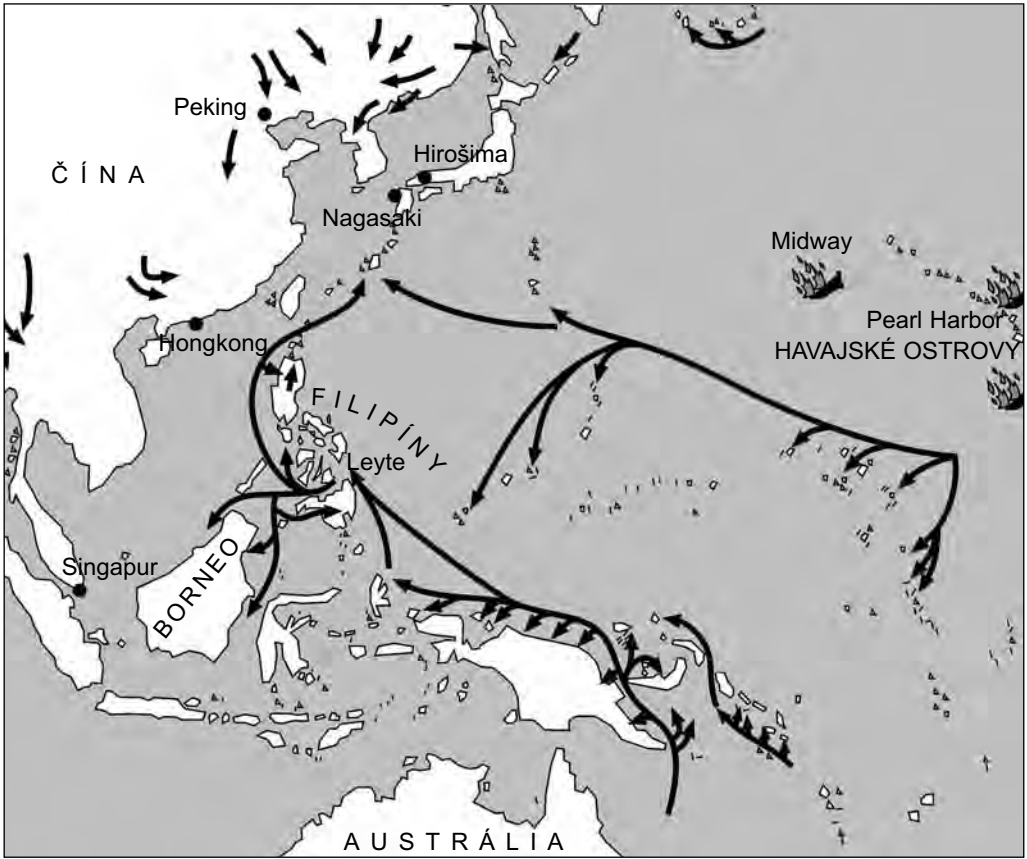
b) od októbra 1944? Prečo? _____

Tri dôležité údaje k zodpovedaniu úlohy:

i 6. júna 1942: Pred bitkou pri ostrove Midway na Tichom oceáne Japonci nikdy neprehrali žiadnu väčšiu námornú bitku. Odvtedy už žiadnu nevyhrali.

25. októbra 1944: V bitke v zálive Leyte sa japonská flotila takmer úplne zničila. Bolo potopených viac než tridsať ich veľkých vojnových lodí, kým straty americkej flotily boli minimálne.

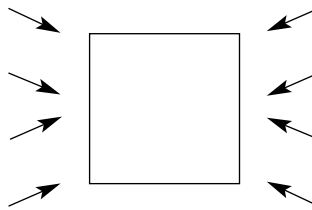
24. novembra 1944: Osemdesiat ťažkých bombardérov B-29 vzlietlo z ostrovov Mariana a uskutočnilo kobercové bombardovanie Tokia. Cesta tam a späť bola dlhá 4500 km. Odvtedy bolo bombardovanie Japonska trvalé.

4. Proti sebe stojace sily v ázijskej a tichomorskej vojne v roku 1945, po porážke Nemcov. Napiš do štvorcov chýbajúce mená krajín! Ako prvé napiš meno najdôležitejšieho ázijského protivníka Japonska!

Ázijské krajiny bojujúce s Japonskom, čiastočne obsadené

Veľké európske, americké a tichomorské krajiny, protivníci Japonska

5. 8. augusta 1945 vstúpila do vojny voči Japonsku ďalšia mocnosť: _____

Odhadni približne, aký bol pomer proti sebe stojacich síl! _____

6. Čo umožnilo nečakane rýchle ukončenie vojny?

Prediskutujte argumenty v dvoch skupinách! Jedna skupina nech argumentuje za rýchle ukončenie vojny, za zhodenie atómovej bomby, a druhá skupina proti tomu! Aké ponaučenie ste si zobrali z diskusie? Napíš ho!

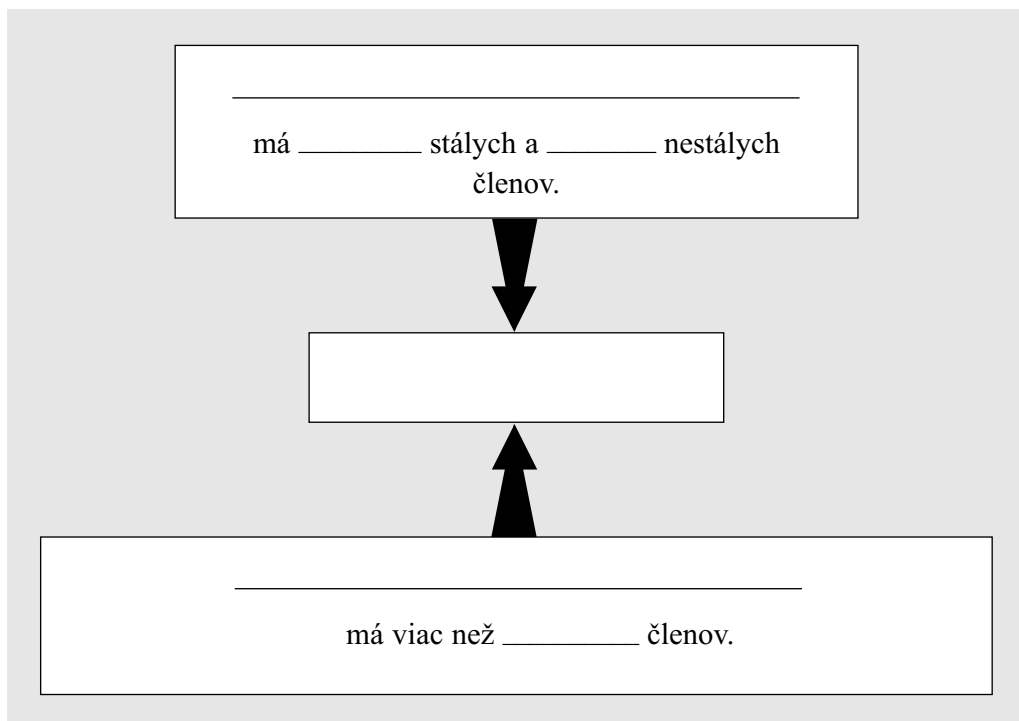
IV. GLOBALIZUJÚCI SA SVET

28. Naša Zem po druhej svetovej vojne. OSN. Dvojpolový svet

1. Schéma ukazuje OSN. Naplň ju obsahom! Napiš nasledujúce výrazy na správne miesta!

Valné zhromaždenie – Bezpečnostná rada – Sekretariát

Dopíš chýbajúce čísla!

2. a) Čo je úlohou Valného zhromaždenia? _____

b) Čo je Sekretariát?

c) Ktoré štáty sú 5 stálymi členmi Bezpečnostnej rady? _____

3. Pod schémou 1. úlohy vidíš logá niektorých odborných organizácií fungujúcich pod dohľadom OSN. Ak vieš o niektorom, ktorej organizácii patrí, podpíš pod logo jej meno a to, čím sa zaoberá! Prípadne sa na to pozri v lexikónoch alebo knižkách o politických organizáciách!

4. Dopln chýbajúce slová!

Po vojnách _____ obyčajne _____ preskupenie. Porazení sa posunú _____ na mocenskom rebríčku, kým pozícia _____ sa upevní. K mocenskému _____ došlo aj po druhej _____, lenže _____ malo svetové rozmery.

5. Vypracuj schému mocenských pomerov pred druhou svetovou vojnou! Do jednotlivých obdĺžnikov dopíš mená krajín a vyznač šípkami protiklady medzi nimi!

a) Veľmoci ktorého kontinentu stáli predovšetkým proti sebe na začiatku vojny?

b) Aký bol ich osud po skončení vojny?

- Ak niektorý štát na istý čas prestal byť veľmocou, preškrtni jeho meno!
- Ak sa jeho mocenská pozícia oslabila, označ to šípkou dole!
- Ak výsledkom vojny jeho pozícia zosilnela, označ to šípkou hore!

c) Urob rovnaké hodnotenie aj vo vzťahu k Ázii!

Tu vyzdvihneme len dve mocnosti.

d) Čo bolo výsledkom preskupenia? Ktorý kontinent stratil svoje dovtedy vedúce postavenie? _____

e) Krajiny ktorého kontinentu sa dostali vyššie v rebríčku? _____

6. Preštuduj si v historickom atlase zmeny po druhej svetovej vojne! Odzrkadľujú povojnové územné zmeny mocenské preskupenie?

Ak áno, najmä v prípade ktorých štátov? _____

7. Po roku 1945 sa svet rozpadol na dve časti. Spomedzi ostatných veľmocí vynikli dve supervel'moci: _____ a _____.

Tieto dve mocnosti sa stali vodcami dvoch proti sebe stojacich táborov rozdeleného sveta. Dva mocenské bloky – podľa rôznych hľadísk – mali rôzne názvy. Vymenujeme najdôležitejšie z nich. Pospájaj, čo na protikladných stranách označuje totožný jav!

mocnosti NATO

východný blok

západný blok

krajiny Varšavskej zmluvy

krajiny Spoločného trhu

socialistické krajiny

kapitalistické krajiny

krajiny RVHP

Z vyššie uvedených ktoré sú vojenské a ktoré hospodárske spojenectvá, organizácie?

• vojenské: _____

• hospodárske: _____

29. Slobodný svet a komunistické diktatúry. 15 rokov studenej vojny

1. Prečo sa stali USA a Sovietsky zväz proti sebe stojacími vodcami dvoch blokov rozdeleného sveta? Vďaka čomu boli vhodné na túto rolu? Ktoré z nasledujúcich tvrdení považuješ za pravdivé a ktoré nie?

pravdivé/ nepravdivé

Lebo to boli krajiny s obrovskou rozlohou a vysokým počtom obyvateľstva. _____

Lebo ich kultúra bola na vyššej úrovni, než kultúra ostatných krajín. _____

Lebo malo historické tradície, že oni sú vodcami sveta. _____

Lebo ich vojenská sila ďaleko prevyšovala silu ostatných krajín. _____

Lebo svojich súperov porazili alebo ich súperu veľmi oslabili. _____

Lebo všetky ostatné krajiny pokladali za vhodných na túto úlohu práve ich. _____

Lebo tieto dve krajiny spolupracovali, aby okrem nich nemohla zosilnieť žiadna iná mocnosť. _____

Lebo väčšinu krajín dostali do zóny svojho vplyvu. _____

2. Politický, hospodársky a spoločenský život sa výrazne líšili v slobodnom svete a v komunistických diktatúrach. Nižšie vymenujeme rôzne fakty, tvrdenia. Poradové čísla jednotlivých tvrdení dopíš do správnych štvorcov!

**Ktoré sú príznačné
len pre slobodný svet?**

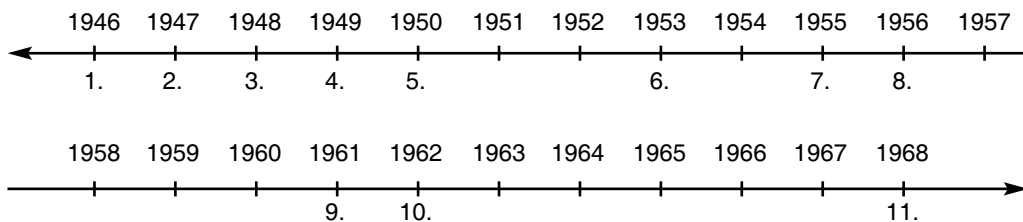
**Ktoré sú príznačné pre obe/
nie sú príznačné na žiadne?**

**Ktoré sú príznačné len pre
komunistické diktatúry?**

1. Dodržiavanie ľudských a občianskych práv.
2. Ostrý spor s druhým blokom.
3. Neúprosná súťaž v zbrojení.
4. Snaha o mierové spolunažívanie.
5. Utláčanie občanov, ich život v strachu.
6. Nechce sa vyvýšiť nad druhý blok.
7. Uznáva výsledky druhého bloku.
8. Takmer stály nedostatok tovarov každodennej potreby.
9. Priebežne rastúci blahobyť, pestrá tovarová ponuka.
10. Občania, ak by mali na výber, vybrali by si iný režim.

3. Protiklady dvoch blokov sa od roku 1947 vystupňovali do studenej vojny. Čo rozumieme pod studenou vojnou? _____

4. Vidíš časovú os, na ktorej sme číslami vyznačili najdôležitejšie udalosti studenej vojny, ktorá občas vedela byť aj „horúca“. Nájdi na časovej osi, že sa kedy udiali jednotlivé udalosti, ktoré uvádzame nižšie (nie v časovom poradí) a ich poradové čísla dopíš do štvorcíkov pred nimi!

- Vo východnej Európe sa násilnými prostriedkami dostanú k moci komunistické vlády.
- V Grécku sa začne občianska vojna medzi komunistami a zástancami kráľovstva.
- Vznik NATO, vojenského bloku západných mocností.
- Smrť Stalina, podporovateľa najneúprosnejšej studenej vojny.
- Začiatok kórejskej vojny, ktorá sa skončila až po Stalinovej smrti.
- Suezská kríza. Revolúcia a boj za slobodu v Maďarsku.
- Vybudovanie berlínskeho múru.
- Československo obsadia vojská Varšavskej zmluvy.
- Vytvorenie Varšavskej zmluvy, vojenskej organizácie východného bloku.
- Vyhlásenie Trumanovej doktríny.
- Kubánska raketová kríza.

5. Čo nakoniec vynútilo mierové spolunažívanie? Zakrúžkuj písmeno pred odpoveďou, ktorú pokladáš za najlepšiu!

a) Vyčerpali sa hospodárstva oboch strán a žiadna z nich už nedokázala pokračovať v súťaži v zbrojení.

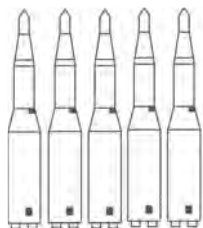
b) Národy mali dosť neustálej vojnovnej hrozby.

c) Zbrane hromadného ničenia sa nahromadili v takom množstve, že tretia svetová vojna by bola bývala osudnou pre obe strany.

d) Po smrti Stalina sa dostali na čelo krajiny vodcovia – zástancovia mieru.

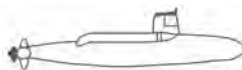
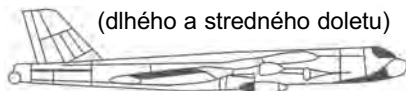
6. Studená vojna bola spojená s najtvrdšou súťažou v zbrojení. Ako stála táto súťaž v roku 1963? Preštuduj si kresbu!

Západní Spojenci

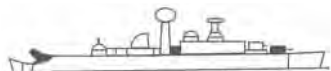
Mobilizovaná ľudská
sila 8 miliónov

Počet bombardérov 2260
(dlhého a stredného doletu)

Počet ponoriek: 32 jadrových, 260 tradičných

Počet tankov: 16 000

Počet križníkov: 66
(1107 sprievodných lodí)

Počet bojových a lietadlových lodí:
76 (ZSSR: 0)

Komunistický blok

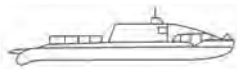

Mobilizovaná ľudská
sila 7,7 milióna

Počet bombardérov: 1600

Počet tankov: 38 000

Počet ponoriek: 12 jadrových, 495 tradičných

Počet križníkov: 30
(189 sprievodných lodí)

V roku 1963 bol pomer jadrovej údernej sily 5:1 v prospech USA

a) V čom bolo cítiť, že na západnej strane bolo viac priemyselne rozvinutých krajín, než vo východnom bloku? _____

b) Čo udržalo skutočnú rovnováhu? Prečo? Pomôže karikatúra na 131. strane učebnice!

30. Tretí svet

1. Lekcia v učebnici používa tak výraz „Tretí svet“ ako aj výraz „nezúčastnené krajiny“. Čo rozumieme pod týmito výrazmi? Čo odôvodňuje používanie oboch výrazov?

2. Na 136. strane učebnice v súhrnnej časti v rámečku vymenujeme krajiny Tretieho sveta a skupiny jeho štátov (jeho regióny). Do stĺpčeka „Skupina krajín“ napíš ich názvy. Vyplň ostatné kolónky tabuľky údajmi, ktoré si sám/sama vyhľadáš!

Skupina krajín	Asi aké veľké územie pokrýva? (miliónov km ²)	Asi koľko tisíc ľudí žije na tomto území (miliónov osôb)	Asi koľko krajín sem patrí?	Jej významné štáty

Porovnajte a podľa potreby aj opravte údaje!
Odhadnite, koľko percent sveta pokrýval Tretí svet:

a) veľkosťou územia!

b) počtom obyvateľov!

c) počtom krajín!

Asi _____%

Asi _____%

Asi _____%

3. Porovnaj krajiny a skupiny krajín Tretieho sveta!

Ktoré sú zhodné a ktoré sú odlišné príznaky týchto krajín? Odpovedz pomocou kódových čísiel! Mnohé čísla môžeš napísať na viaceré miesta, ale možno nájdeš aj také, ktoré sa nikam nehodí.

**Čierna
Afrika**

**Arabský
svet**

**Južná a
juhovýchodná Ázia**

Latinská Amerika

Čína

1. Boli koloniálnymi územiami.
2. Toto územie kolonizovali Španieli a Portugalčania.
3. Toto územie kolonizovali najmä Angličania a Francúzi (v menšej miere Holanďania, Belgičania, Taliani).
4. Už v 19. storočí sa toto územie oslobodilo z koloniálnej závislosti.
5. Z koloniálnej závislosti sa územie oslobodilo až v 20. storočí.
6. Toto územie sa nepodarilo kolonizovať, stalo sa len polokolóniou.
7. Na tomto území panuje moslimská viera, ktorá ovplyvňuje aj štátny život.
8. Na tomto území panuje budhistická viera.
9. Je súčasťou kresťanského sveta a kresťanskej kultúry.
10. Priemyselne a technicky bolo toto územie zaostalé.
11. Na tomto území bola zdravotná starostlivosť slabá, školstvo bolo málo rozvinuté.
12. V tejto skupine boli vo väčšine chudobné krajiny.
13. Okrem chudobnejších krajín do tejto skupiny patrili aj super bohaté „ropné mocnosti“.
14. Na tomto území nebol samostatný vojenský priemysel a nemalo vojenskú silu významnú v medzinárodnom meradle.
15. Toto územie malo významnú vojenskú silu a priemyselnú bázu v pozadí.

4. Ktorý štát „vytŕča“ z radu rozvojových krajín? Prečo? Pomocou textu v učebnici vyzdvihni aj dôvody! _____

31. Mierové spolunažívanie. Zmeny vo svetovej ekonomike. Rozpad východného bloku

1. Začiatkom 1970-tych rokov sa vo svetovej politike začal odmäk. Jeho najdôležitejšími počiatocnými momentmi boli zmluva _____ a _____ konferencia. (Doplň chýbajúce slová!)

Pomocou textu a obrázkov učebnice vysvetli,

a) čo znamenala dohoda SALT! _____

b) čo bolo podstatou procesu, ktorý sa začal v Helsinkách! _____

2. V období odmäku sa začali zmeny v mocenských pomeroch. Dovtedy dvojpólový svet sa stal farebnejším.

Americký minister zahraničných vecí Henry Kissinger o tom napísal:

i „Nazdávam sa, že existuje možnosť, dokonca potreba toho, aby sme sa pokúsili premeniť studenú vojnu na vzťah spolupráce...“

„Opäť vidím súperit' päť mocností o svetovládu. Tentoraz týmito mocnosťami nie sú Rakúsko, Prusko, Rusko, Francúzsko a Anglicko. Teraz sú to Spojené štáty, Sovietsky zväz, Čína a v o niečo menšej miere Japonsko a západná Európa.“

a) Aké fakty uvádza do vzájomného vzťahu Kissinger? _____

b) Prečo sa stávali v tomto období činiteľom vo svetovej politike

• Japonsko? _____

• západná Európa? _____

3. Koncom 70-tych rokov mierový proces ustrnul. Sovietsky vojenský zákrok v Afganistane a zaradenie nových typov rakiet do vojenského arzenálu v Európe vyvolali protestné kroky Ameriky. Vyzdvihni dôsledky tejto situácie!

a) Vojenské, politické a hospodárske následky zákroku v Afganistane:

b) Následok vývoja nových sovietskych zbraní:

4. V novej súťaži v zbrojení zohrali podstatnú úlohu svetové hospodárstvo a hospodárske, resp. vedecko-technické pozadie dvoch blokov.

Doplň do textu chýbajúce slová! Aby sme trochu uľahčili úlohu, prezradíme, že na všetky prázdne miesta treba dopísať buď slovo východ, alebo slovo západ (prípadne prídavné mená z nich utvorené alebo ich skloňované tvary).

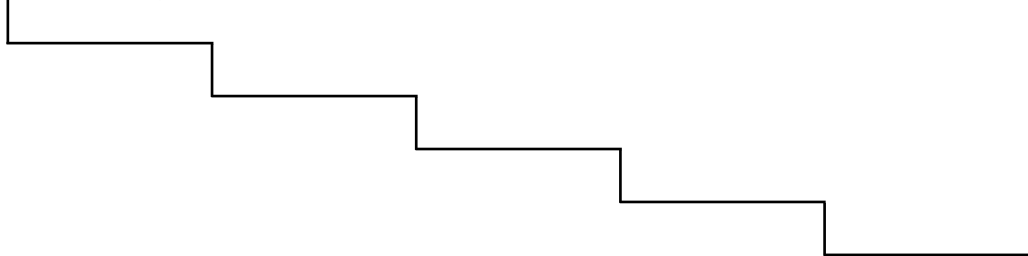
Následkom ropnej krízy sa krajiny _____ bloku snažili zabrániť technickými novinkami. Nepružné hospodárstvo _____ bloku nedokázalo uskutočniť rýchle zmeny. Viaceré krajiny _____ bloku, chudobné na ropu, sa zadlžili, požiadali o _____ pôžičky. Nová revolúcia v oblasti výpočtovej techniky a informatiky, ktorá sa začala na _____, za necelé desaťročie pretvorila celé svetové hospodárstvo. Menej rozvinuté krajiny _____ bloku nedokázali rýchlo prevziať a hromadne uplatniť nové výsledky.

Zaostávanie _____ bloku v hospodárskej súťaži ovplyvnilo aj vojenskú techniku. Na _____ plány hviezdnych vojen hospodárstvo _____ nedokázalo dať účinnú odpoveď. Súťaž v zbrojení vyhral _____ oproti _____.

5. Ktorý obrázok v učebnici sa viaže k rozpadu komunistického mocenského bloku? _____

V čom vidíš Ty príčiny udalostí, ktoré nastali? _____

6. Vidíš schody vedúce dole. Preštuduj si pod nimi údaje o postupnom slabnutí a rozpade východného bloku vedeného Sovietskym zväzom! Vyber z nich 4-5 udalostí, ktoré pokladáš za najdôležitejšie! Očísluj ich podľa časového poradia a spolu s rokmi ich napíš na jednotlivé schody!

i

Povstanie vo Východnom Nemecku a Východnom Berlíne (17. júna 1953).

Stalinova smrť. Pre vnútorné mocenské boje slabne žandárska úloha Sovietskeho zväzu vo východnom bloku (5. marca 1953).

Revolúcia a boj za slobodu v Maďarsku (23. októbra – 4. novembra 1956).

Vybudovanie berlínskeho múru v záujme zabránenia útekov do Západného Nemecka (august 1961).

Československo – pretože zaviedlo reformy odlišné od sovietskeho modelu – obsadili vojská Varšavskej zmluvy (20. augusta 1968).

Väčšina východných krajín, ktoré neboli schopné čeliť ropnej kríze, žiadala a dostala pôžičku zo Západu. Tým sa začalo ich zadlženie (v druhej polovici 70-tych rokov).

V Gdansku (Poľsko) vznikla Solidarita, nezávislý, antikomunistický odborový zväz (18. septembra 1980).

Po neúspešnom zákroku Afganistan opustili aj posledné sovietske jednotky (15. februára 1989).

Komunistické strany vo východnej Európe sa rad-radom dostávali do krízy. Ich vodcovia, ktorí kedysi mali neobmedzenú moc, stratili svoje pozície a moc (1989-91).

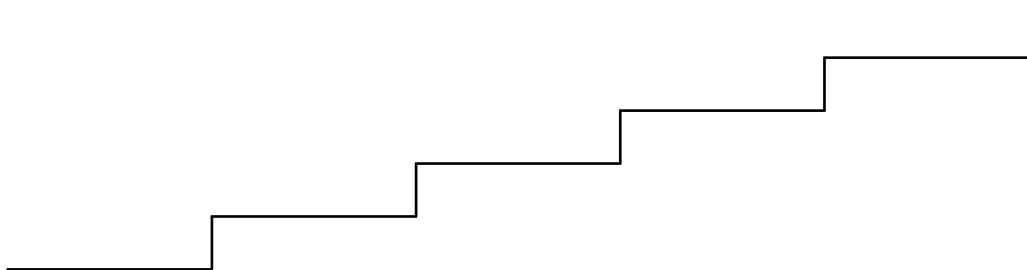
Zjednotili sa dve časti Nemecka (3. októbra 1990).

Zánik Varšavskej zmluvy (1. júla 1991).

Namiesto rozpadnutého Sovietskeho zväzu vzniklo SNŠ (Spoločenstvo nezávislých štátov), majúce menej členov a menšiu mocenskú silu (31. decembra 1991).

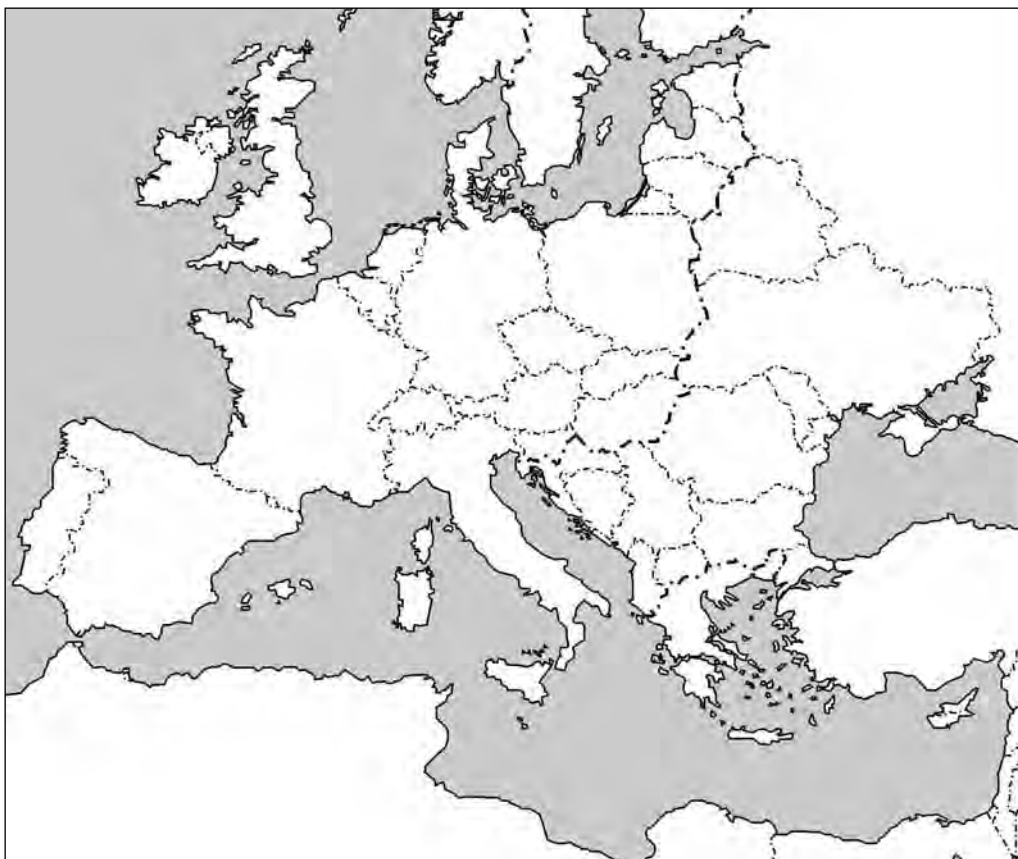
32. Európska integrácia

1. Pri predošlej lekcii boli schody vedúce dole, ktoré spojili udalosti rozpadu východného bloku. Teraz nasledujú schody vedúce *hore*, ktoré znázorňujú smerovanie západnej Európy. Preštuduj si údaje pod schodmi! Vyber 4-5 najdôležitejších udalostí! Očísluj ich podľa časového poradia a čísla s dátumami napíš na jednotlivé schody!

- Marshallov plán umožnil obnovu priemyslu západnej Európy (5. júna 1947).
- Šesť krajín vytvorilo *Montánnu úniu* (Európske spoločenstvo uhlia a ocele, 18. apríla 1951).
- V Ríme vzniklo Európske hospodárske spoločenstvo, Spoločný trh (25. marca 1957).
- V Štrasburgu sa konalo zakladajúce zasadnutie Európskeho parlamentu (19. marca 1958).
- Zjednotením troch západoeurópskych hospodárskych organizácií vzniklo Európske spoločenstvo (1. júla 1967).
- Vstupom ďalších krajín (Grécka, Portugalska, Španielska) počet členov Európskeho spoločenstva vzrástol na 12 (12. júna 1985).
- Podpísanie Schengenskej dohody o zrušení hraničných kontrol (19. júna 1990).
- Podpísanie Maastrichtskej zmluvy o Európskej únii (7. februára 1992).
- Vstupom ďalších troch krajín počet členských štátov EÚ vzrástol na 15 (1. januára 1995).
- Prechod väčšiny členských štátov EÚ na spoločnú menu, *euro* (január 1999).
- Vstupom východoeurópskych krajín počet členských štátov EÚ vzrástol na 25 (1. mája 2004).
- Po posledných dvoch kolách rozšírenia je počet členských štátov EÚ 28 (2007, 2013).

2. Vidíš slepú mapu Európy a Európskej únie.

a) Napiš do mapy názvy jednotlivých štátov tak, že napíšeš celý názov krajín s najvyšším počtom obyvateľstva a najväčšou hospodárskou silou, stredné krajiny označíš prvými dvomi-tromi písmenami ich názvu a v prípade najmenších krajín – kde je sotva miesta – stačí dopísať čísla pred krajinami. Prácu ti uľahčíme vymenovaním 28 krajín.

1. Francúzsko, 2. Nemecko, 3. Belgicko, 4. Holandsko, 5. Luxembursko, 6. Taliansko,
7. Anglicko, 8. Írsko, 9. Dánsko, 10. Španielsko, 11. Portugalsko, 12. Grécko, 13. Fínsko,
14. Švédsko, 15. Rakúsko, 16. Maďarsko, 17. Poľsko, 18. Česko, 19. Slovinsko,
20. Slovensko, 21. Lotyšsko, 22. Estónsko, 23. Litva, 24. Malta, 25. Cyprus,
26. Rumunsko, 27. Bulharsko, 28. Chorvátsko

b) Vieš, podľa akého princípu sme zoradili jednotlivé krajiny?

c) Vstup akých ďalších krajín sa môže očakávať v budúcnosti?

3. Riadenie Európskej únie, naplánovanie jej budúcnosti je veľmi ťažká a komplikovaná úloha. Prečo?

4. Načrtni, ako funguje organizácia Európskej únie!

a) Kto môže iniciovať rozhodnutia?

b) Kto, ktorý orgán (alebo skupina spolupracujúcich orgánov) a ako vynáša rozhodnutia?

c) Kto (a ako) zabezpečuje výkon spoločne vynesenej uznesení, uskutočnenie rozhodnutí?

5. ÚNIA je teraz už aj našou vlasťou. Aj my sme občanmi Európskej únie?

a) Aká je veľká táto nová, zväčšená vlasť? _____

b) Koľko má obyvateľov (zaokrúhlene)? _____

c) Aké máš občianske práva v tejto spoločnej európskej vlasti a ktoré z nich považuješ za najdôležitejšie?

33. Globálne problémy a problémy globalizácie

1. Historik Ferenc Fischer, ktorý sa globálnymi problémami zaoberal medzi prvými už od 1980-tych rokov, v roku 1993 vydal knihu s názvom *A megosztott világ*. V nej okrem iných uvádzal tieto globálne problémy:

- Kým sa protiklady Východ – Západ dostali na smetisko dejín, globálne problémy sveta [...] a medzi nimi *hromada problémov Sever – Juh*, sa stali čoraz hrozivejšími a strašnejšími.
- Čo by asi mohlo prinútiť k „prímeriu“ „zelenú vojnu“, ktorá po studenej vojne denne denne zraňuje našu planétu bez vypovedania vojny?
- Horiace ropné veže v čase vojny v Perzskom zálive ukázali, že sa vojna nevedla len proti vojskám, ale „vojna v atmosfére“ prebiehala aj proti prírode.

Vysvetli, čo rozumie spisovateľ pod *hromadou problémov Sever – Juh*?

Čo rozumie pod „zelenou vojnou“?

A čo pod „vojnou v atmosfére“?

2. Knižka podobná našej učebnici, ktorá však vyšla skôr, zhrnula hlavné celosvetové problémy globalizácie v piatich bodoch: preľudnenie, vyčerpávanie sa surovín a poškodzovanie životného prostredia, nezamestnanosť, problémy s kontrolou a súťaž v zbrojení.

Ktoré sú z vymenovaných tie problémy, ktoré uvedená kniha vyzdvihuje rovnako ako naša učebnica? Podčiarkni ich!

Nakoľko potvrdzuje čiastočne odlišný zoznam problémov úvodné riadky lekcie v učebnici, podľa ktorých globálne problémy sa menia z času na čas, niektoré z nich môžu v danom čase prekonať významom ostatné, alebo sa môžu stať menej dôležitými?

Kedy je možno, a či je vôbec možné niektorý z globálnych problémov „odložiť bokom“ definitívne alebo dočasne? Skús uviesť príklad aj na to!

3. Preštuduj si dve kresby! Ukazujú problémy, ktoré zasiahli predovšetkým Tretí svet, ale ich dopady boli citeľné na celej Zemi.

Národný príjem (dolárov/osoba/rok) v roku 1980

Obyvateľstvo v roku 1980

Bohatí
nad 11000

Arabské emiráty, Kuvajt, Švajčiarsko, Nemecko, Švédsko, Dánsko, Belgicko, Francúzsko, Holandsko, USA, Saudská Arábia

Zámožní
4500–11000 medzi

Rakúsko, Kanada, Japonsko, Anglicko, Taliansko, Československo, Španielsko, Grécko

Stredná trieda
1000–4500 medzi

Maďarsko, Poľsko, Južná Slávia, Argentína, Južná Afrika, Brazília, Sovietsky zväz, Turecko, Nigéria

Chudobní
250–1000 medzi

Maroko, Thajsko, Egypt, Indonézia, Pakistan, Čína, Tanzánia, Filipíny

Najchudobnejší
pod 250

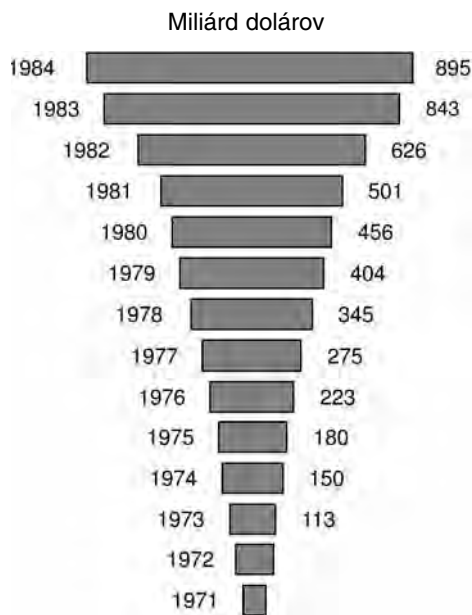

India, Zaire, Burma, Vietnam, Afganistan, Etiópia, Bangladéš

Hlavné skupiny krajín podľa hospodárskej vyspelosti (národného príjmu na jednu osobu) v roku 1980

a) Ktoré dve veci najviac doliehajú na Tretí svet?

b) Bola situácia krajín, ktoré tam patrili, lepšia alebo horšia, než bola vtedy situácia našej krajiny?

Astronomické dlhy rozvojových krajín (1971-1984)

(Nasledujúce úlohy – podľa pokynov učiteľa – môžete vyriešiť aj v rámci skupinovej práce.)

4. Na globalizačné problémy dnes už ľudstvo nehľadí nečinne.

a) Uveďte veľkú medzinárodnú organizáciu, ktorá sa riešeniu globálnych problémov venuje oficiálne, je to jej poslaním! Uveďte aj príklady!

b) Uveďte príklady aj na to, keď sa v záujme vyriešenia nejakého problému spoja viaceré vlády!

c) Aj cirkvi pracujú veľa v záujme vyriešenia problémov. Ako?

d) Veľmi závažnú prácu vykonávajú aj občianske organizácie rôzneho charakteru a s rôznymi cieľmi. Hlavné roly pritom v ich činnosti často zohrávajú mladí. Hľadajte príklad aj na toto!

5. Niektoré z globálnych problémov (a nielen tie, ktoré sme tu spomenuli) sa vo väčšej alebo menšej miere často objavajú aj v našej vlasti, vo vašom prostredí.

Viete o takýchto problémoch?

V čom a ako môžete pomôcť pri ich vyriešení?

V. DEJINY MAĎARSKA PO SÚČASNOSŤ

34. Maďarsko po prehratej vojne

1. V našej vlasti boli v čase od októbra 1944 do apríla 1945 prítomné dve moci súčasne: jedna *zanikajúca* a jedna *rodiaca sa*. Roztried' udalosti obdobia podľa toho, či sa viažu k zanikajúcej alebo rodiacej sa moci! (Udalosti môžeš dopísať aj skráteno.)

Mesiac	Západná časť krajiny (zanikajúca stará moc)	Východná časť krajiny (vznikajúca nová moc)
október	_____	_____
	_____	_____
november	_____	_____
	_____	_____
december 1944	_____	_____
	_____	_____
január	_____	_____
	_____	_____
február	_____	_____
	_____	_____
marec	_____	_____
	_____	_____
apríl 1945	_____	_____
	_____	_____

pokus Horthyho o vystúpenie z vojny – oslobodenie oblasti medzi Dunajom a Tisou – príchod prvých sovietskych vojenských jednotiek do Zátisia – začiatok hrôzovlády nyilašovcov – vznik Dočasnej vlády v Debrecíne – sovietske vojská obkľúčili Budapešť – rokovania o prímerí so Spojencami – obliehanie Pešti – zákon o pozemkovej reforme – posledný nemecký pokus o udržanie Budína – bitka o Zadunajsko – aj posledné nemecké jednotky boli vyhnané z krajiny – moc Dočasnej vlády sa rozšíri na celú krajinu

2. Mnohí prechovávali veľké nádeje k parížskym mierovým rokovaniam po druhej svetovej vojne, ale sklamali sa. Prečo? _____

Odpoveď na udalosti možno poskytnúť táto historická anekdota:

Pred mierovou delegáciou odchádzajúcou do Paríža Rákosi vyhlásil: „Zapamätajte si, ak niečo dosiahneme, budeme za to vďační súdruhovi Stalinovi.”

Keď sa delegácia vrátila domov, niekto sa opýtal: „Nič sme nedosiahli. Aj za to môžeme byť vďační súdruhovi Stalinovi?...”

(Žiaľ, nie je to iba anekdota, aj skutočnosť bola takáto!)

3. Krajina sa ešte takmer ani nevyslobodila z hitlerovského jarma, ihneď sa začali volebné a stranícke boje. Vymenujeme hlavných predstaviteľov politického života tohto obdobia. Vyznač čiarami, ktorý z nich mal aký stranícky odznak!

Nezávislá maloroľnícka strana

Národná sedliacka strana

Mátyás Rákosi

Zoltán Tildy

Ferenc Nagy

Ernő Gerő

Árpás Szakasits

Anna Kéthlyová

Péter Veres

Ferenc Erdei

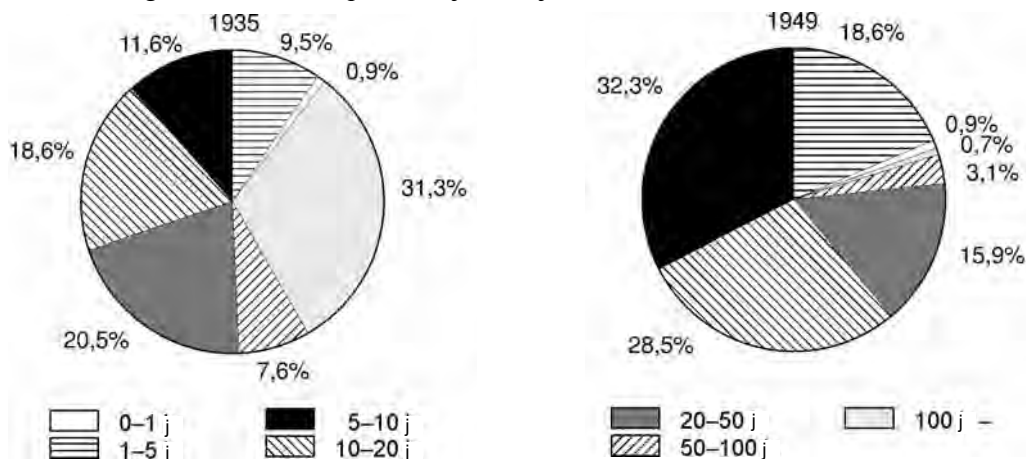

Maďarská komunistická strana

Sociálnodemokratická strana

4. Tento diagram uvádza ešte podrobnejšie údaje, než aké boli v učebnici.

Vlastníctvo pôdy v našej vlasti pred pozemkovou reformou v roku 1945 a po nej

i Podľa názoru maloroľníckej strany sa v rámci pozemkovej reformy mali vytvoriť 15-20 jutrové *životaschopné* parcely. Podľa komunistickej strany sa mal vytvoriť *veľký počet* sedliackych hospodárstiev na rozlohe 5-10 jutár, i keď tie sú menej životaschopné.

a) Ktoré stanovisko zvíťazilo? _____

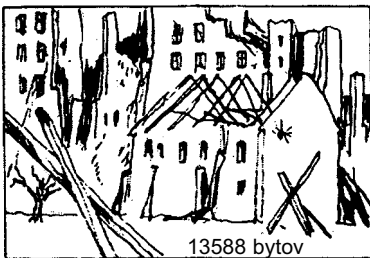
b) Aký cieľ mala na zreteli maloroľnícka strana? _____

c) Aký cieľ mala na zreteli komunistická strana? _____

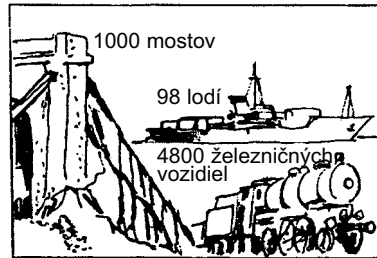
5. Vojna viacnásobne zničila krajinu. Vyzdvihni z textu učebnice, čo všetko sužovalo na našu vlasť! (Môžeš napísať aj ďalšie!)

6. Obrázok znázorňuje vojnové straty krajiny (jej straty spojené s vojnou).

V hlavnom meste sa zrútilo:

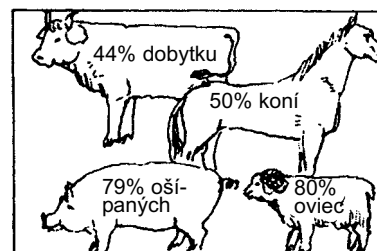
V krajine sa zničilo:

V krajine sa stalo nefunkčným:

Odvliekli alebo zahynulo:

a) Čoho všetkého bol nedostatok? _____

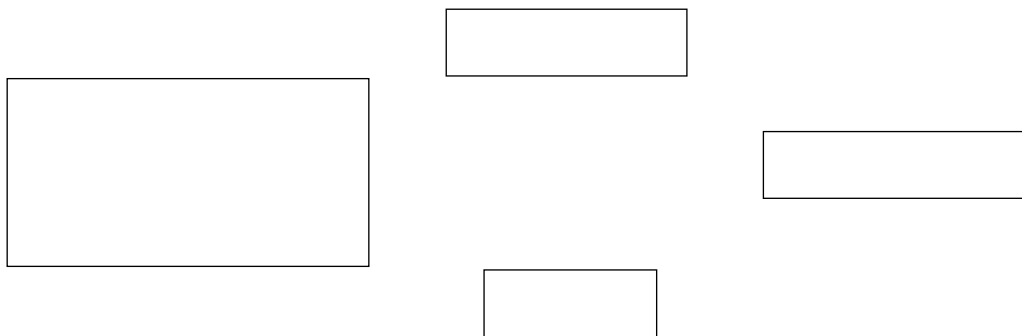
b) Ktoré sú najnepriaznivejšie javy? _____

c) Pusti si fantáziu naplno! V akom poradí by sa mala začať obnova krajiny podľa Teba?

35. Koaličné obdobie. Zrušenie koalície a začiatky stranického štátu

1. Vidíš štyri obdĺžniky. Ich veľkosťou sme chceli znázorniť pomery síl medzi stranami po voľbách v novembri 1945.

a) Napíš mená strán do obdĺžnika správnej veľkosti, keď najvyšší obdĺžnik označuje Sociálnodemokratickú stranu!

b) Vyznač vzájomné vzťahy strán! Protiklad označ šipkou s dvomi hrotmi, kým dobrý vzťah založený na podobných predstavách spájajúcou čiarou!

c) Vysvetli schému, ktorá vznikla! Pri takomto pomere síl ako sa mohla po voľbách zrodiť koaličná vláda viacerých strán? _____

2. Kým najväčším problémom bola obnova a vybudovanie krajiny, komunistická strana sa usilovala o získanie absolútnej moci. Odhaľ jej spôsoby! Vyplň prázdne miesta a odpovedz na otázky, ktoré sa pripájajú k doplnenej vete!

a) Začala obrovskú _____ propagandu. Prečo musela napríklad maloroľnícka strana vydať plagát, ktorý tu uverejňujeme?

b) Svojich politických protivníkov _____

Napiš príklady! _____

Plagát maloroľnickej strany o pozemkovej reforme

c) Vo voľbách _____ vôľu voličov.

Ako? (Pomôže 159. strana učebnice!) _____

3. Pomenuj proces, ktorý chceli uskutočniť komunisti v rokoch 1945-1948! (Môžeš zvoliť aj názov niektorej podkapitoly lekcie v učebnici!) _____

4. Nasleduje niekoľko faktických údajov.

Aký to malo výsledok?

Množstvo nových malých hospodárstiev rýchlo zvyšovalo výrobu za cenu ťažkej práce a ďalších obetí.

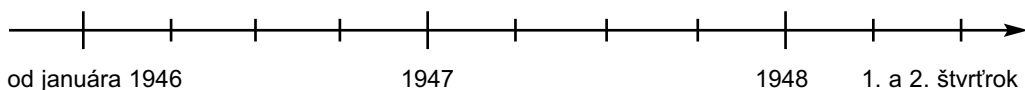
Začal sa „uhoľný zápas“. Baníci mali vyššie príjmy.

Namiesto pengő bol zavedený „tvrdý“ forint, ktorého hodnota ešte bola stála.

Hnutie „tvárou k železnici“ podporila výhodná kúpa stoviek amerických rušňov.

Konečný výsledok: Krajina a maďarské hospodárstvo sa takmer za dva roky postavili na nohy.

5. a) Vidíš časovú os so štvrtrokmi. Vyznač na nej najdôležitejšie dátumy zoštátnení! Údaje zorad' do správneho poradia poradovými číslami!

- Zoštátnenie bánk.
- Zoštátnenie všetkých závodov a tovární s viac ako 100 zamestnancami.
- Zoštátnenie uhoľných baní.
- Zoštátnenie šiestich najväčších priemyselných podnikov.

b) Ktorá strana dala podnet na zoštátňovanie?

c) Čo je cieľom zoštátňovania?

d) Aký účinok má na hospodárstvo zoštátňovanie?

6. Čo rozumieme pod režimom jedinej strany a čo pod stranickým štátom?

7. Akým smerom sa uberalo Maďarsko? Vymenujeme najdôležitejšie udalosti (míľniky) cesty vedúcej k režimu jednej strany. Očísluj udalosti od 1. po 7. v správnom časovom slede! Potom nakresli 7 schodov, vedúcich hore alebo dole podľa toho, či obdobie vedúce k diktatúre pokladáš za obdobie rozvoja alebo za obdobie úpadku z hľadiska krajiny! Namiesto čísiel môžeš napísať na schody aj slová vytlačené **polohrubými písmenami!**

- Lavicový blok vo voľbách (**31. augusta 1947**) založených **na podvođe** získal väčšinu, čo znamenalo víťazstvo Komunistickej strany.
- Zjednotenie dvoch komunistických strán pod **komunistickým vedením** (**12. júna 1948**).
- Rozpustenie** Strany nezávislosti, ktorá vo voľbách získala 670 000 hlasov (**4. novembra 1947**).
- V radoch Maloroľníckej strany a Národnej sedliackej strany vykonali čistky (**február – máj 1948**).
- V čase procesu s Mindszentym vodca Demokratickej ľudovej strany, ktorá vo voľbách získala 820 000 hlasov, hľadá útechu v zharaničí, **strana zanikne** (**4. februára 1949**).
- Na konci procesu s Mindszentym **sa** strana Kresťanský ženský tábor **sama rozpustila** (**február 1949**).
- Strany, ktoré sa ešte zachovali, **nanútili** do Ľudového frontu nezávislosti (**1. februára 1949**), v ktorom celkom ustrnul samostatný stranický a politický život.

Odpovedz nakreslením schodov do rámca!

Akým smerom sa uberala krajina? Ako hodnotíš toto obdobie?

36. Stalinizmus v Maďarsku. Rákosiho éra

1. Máš dvojité úlohu:

a) Vyber, ktoré z tvrdení o komunistoch sú pravdivé a ktoré nie!

b) Potom roztried' tvrdenia označené za pravdivé podľa toho, či znamenali vybudovanie stalinizmu v politike, hospodárstve alebo kultúrnom živote! Kódové čísla môžeš napísať aj na viaceré miesta!

Politický život

Hospodársky život

Kultúra

*pravdivé /
nepravdivé*

1. Ich opatrenia slúžili blahobytu ľudu, pracujúcich a sedliactva. _____
2. Prešli na plánové hospodárstvo sovietskeho typu. _____
3. Podľa sovietskeho vzoru nanútili sedliactvo do roľníckych družstiev. _____
4. Súkromné vlastníctvo považovali za menejcenné, než štátne vlastníctvo. _____
5. V školách učivo zostavili podľa straníckych hľadísk. _____
6. Malé podniky, maloobchodníkov zničili, zoštátnili. _____
7. Novinári a umelci smeli socialistický režim na verejnosti len chváliť. _____
8. Rozvoj ťažkého priemyslu – podľa sovietskeho vzoru – bol dôležitejší, než čokoľvek iné. _____
9. Vo všetkých oblastiach sa všetko dalo podľa pokynov zhora. _____
10. Zaviedli štátny znak podobný sovietskemu. _____
11. Tradičný maďarský ľahký priemysel – i keď mal suroviny – nechali vychradnúť. _____
12. Ľudia sa masovo stali prívržencami nového režimu. _____

2. Čo očakávala strana od ľudí? Ako sa niekto mohol stať skutočne dobrým stalinistom?

Nezabudni ani na nasledujúce skutočnosti!

i „Začal sa rozkvet hnutia maďarských stachanovcov. Prvý krok sa udial v závode Hohferr, kde sústružník Róbert Faust zvýšil na stroji rýchlosť rezania a svoj výkon zvýšil o 75%. Zrýchlené rezanie okamžite prevzali vo vagónke v Győri... Medzičasom ruský sústružník Bikov ukázal svoju pracovnú metódu na verejnosti, tú potom prevzal Imre Muszka, sústružník závodu Manfréda Weissa, a prekročil 200%-ný výkon. Ako odpoveď na to sa vo vagónke v Győri zrodil prvý výkon prevyšujúci 1000%. Od každého očakávali pracovné výkony nad jeho sily.

*Pieseň o povinnom odovzdávaní produktov
(úryvok)*

*Spieva sa na nápev známej maďarskej ľudovej piesne
„Béreslegény jól megrakd a szekered”.*

Sú u nás, čo radi hojne žnú
svoje dlhy neradi splácajú.
Ako škrečky schovajú úrodu
čo zožali na pôde od ľudu.

Nebudem ja, ver, dlhy kopit',
nech má každý, čo mu patrí.
Nášmu štátu dlh svoj odovzdám,
Veď mi to vráti, a to tisíckrát.

(Pesnička z 50-tych rokov)

Aké hospodárske a politické závery môžeš vyvodit' z uvedených textov?

3. a) Vymenujeme najdôležitejších (najznámejších) vodcov Rákosiho režimu (v prvom stĺpci), a medzi nimi aj takých, ktorí spočiatku podporovali režim založený na diktatúre, neskôr sa však aj oni stali jeho obeťami. V druhom stĺpci sú vety o ich politickej kariére. Pospájaj čiarami jednotlivé vety a mená politikov, na ktorých sa vzťahujú! (Niektoré vety sa môžu vzťahovať aj na viaceré osobnosti!)

Árpád Szakasits

Spočiatku bol dôležitým vodcom, neskôr bol väznený vo viacerých väzniciach Rákosiho režimu.

Mihály Farkas

V Rákosiho ére riadil ozbrojené sily.

Ernő Gerő

Vodca číslo jeden dobového politického života.

János Kádár

Absolútnou mocou riadil dobový hospodársky život.

Mátyás Rákosi

Absolútnou mocou riadil veci kultúry a vzdelávania.

László Rajk

József Révai

Spočiatku bol dôležitým vodcom, neskôr zaplatil životom za to, že sa postavil na odpor proti stalinskému režimu.

Imre Nagy

b) Podčiarkni v menoslove tých, ktorí v Rákosiho ére boli pánmi krajiny!

4. Meno najdôležitejšej osoby – ktorá zvonka v skutočnosti riadila krajinu a na mienku ktorej politickí vodcovia dávali väčší pozor, než na mienku celej krajiny – sme nevypísali.

Koho meno sme mali vypísať? _____

5. Po Stalinovej smrti sa vodcovia v Moskve rozhodli, že sú potrebné zmeny: je nutné aspoň čiastočne odbúrať stalinizmus.

Malo ich rozhodnutie vplyv na život v Maďarsku? (Podčiarkni odpoveď!) ____ áno – nie

Odôvodni svoju odpoveď! _____

Na aké zmeny poukazuje nasledujúca udalosť?

i 13. júna 1953: Sovietsko-maďarské stranícke rokovania v Moskve. Maďarskú delegáciu viedol Rákosi. Jeden zo sovietskych vodcov povedal Rákosimu: „A to ako? Vy ste ešte stále tu? Ešte stále vy ste predsedom vlády v Maďarsku?“ Druhý sovietsky vodca zase povedal: „Pochopte už konečne, že nemožno večne vládnuť opierajúc sa o sovietske bodáky!“

Podstata zmeny: _____

6. Obdobie rokov 1953-1956 je obdobím politického zápasu medzi Mátyásom Rákosim a Imrem Nagyom. Aké zmeny znamenalo nové smerovanie Imreho Nagya? Vyplň prázdne miesta v tabuľke!

Bolo príznačné pre Rákosiho obdobie	Bolo príznačné pre nový smer Imreho Nagya
Celý rad protizákonných vykonštruovaných procesov	
	Povolili súkromné podniky
Násilné organizovanie roľníckych družstiev	
	Sľúbil bezpečie vlastníctva a súkromnej sedliackej výroby
Masové internácie, vysídlenia	
	Prisľúbil zvýšenie životnej úrovne
Uznával prvenstvo sovietskeho stranického vedenia	

V ktorom bode sa nelíšili (nemohli líšiť) postoje dvoch vodcov? _____

7. Pre obdobie rokov 1953-1956 bolo príznačné váhavé konanie, politický zápas medzi Rákosim a Imrem Nagyom.

Ktorý tábor posilňovalo obdobie váhania, dlho trvajúcej politickej krízy? (Mysli aj na medzinárodnú situáciu! Čo sa stalo na XX. kongrese Komunistickej strany Sovietskeho zväzu usporiadanom v dňoch 14.-25. februára 1956?) Dokáž svoje tvrdenie!

8. Fotografia z opätovného pohrebu Lászlóa Rajka.

Počet účastníkov smútočného obradu bol opäť asi 200 000, ale ľudia teraz prišli dobrovoľne, lebo _____

Daj fotografii názov, ktorý poukáže na politický obsah udalosti! _____

37. Revolúcia a boj za slobodu v Maďarsku: 1956

1. To, že v júli 1956 vo funkcii generálneho tajomníka Mátyása Rákosiho vystriedal Ernő Gerő, väčšina nepokladala za zmenu pri moci, skôr za _____
(Doplň chýbajúce slová! Pomôže aj osnova na zhrnutie v učebnici.)

Mali pravdu? Odôvodni svoju odpoveď! _____

2. (Túto úlohu nemusíš vyriešiť, ak ste sa osobitne venovali spracovaniu prameňa o požiadavkách vysokoškolákov.)

Analyzuj požiadavky vysokoškolákov!

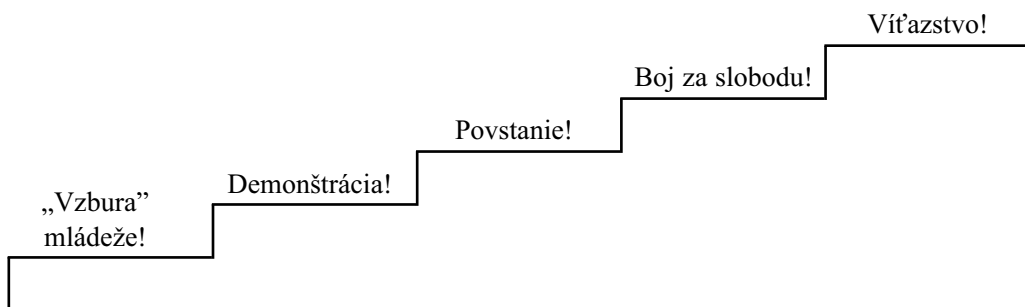
a) Ktorá bola najdôležitejšia požiadavka

• v oblasti vnútornej politiky? _____

• v oblasti zahraničnej politiky? _____

b) Ktorú požiadavku mohli sovietski vodcovia prijať a ktorú nie? Prečo?

3. Vidiš schody, na ktorých sme umiestnili niekoľko výrazov, ako keby to boli nadpisy novinových článkov. Naplň nápisy obsahom! Napíš niekoľko príznačných údajov, skutočností na všetky schody!

Aké príčiny malo víkázstvo? _____

4. Z podkapitoly učebnice s názvom „Na niekoľko dní sme sa stali slobodnou krajinou“ vyzdvihni niektoré výsledky, ktoré by boli mohli vo výraznej zmeniť ďalší vývoj našej vlasti, ak by sa boli zachovali!

5. Začiatkom novembra 1956 sa sovietski vodcovia rozhodli, že sovietska armáda obsadí Maďarsko. Na čo mohli prihliadať pri tomto rozhodnutí?

Spomedzi nižšie vymenovaných vyber pravdivé tvrdenia, ktoré skutočne ovplyvnili správanie sa sovietskych vodcov!

Potom pomocou kódových písmen roztried', či nimi zohľadnené činitele boli vnútropolitickými alebo zahraničnopolitickými dôvodmi zákroku!

Vnútropolitické činitele

Zahraničnopolitické činitele

*pravdivé /
nepravdivé*

a) Boli toho názoru, že ľudu bude predsa ľúto za Rákosiho režimom, preto odpor nebude významný.

b) Hrozilo, že neodstavia len vodcov, ale padne celý socialistický systém.

c) Obávali sa, že aj iné štáty môžu nasledovať príklad Maďarska a vystúpiť z Varšavskej zmluvy.

d) Hlavným dôvodom zákroku bolo, že na Námestí republiky zlynčovali osoby považované za príslušníkov ÁVO (30. októbra 1956) a chceli sa za nich pomstiť.

e) Keďže sa západné mocnosti zaoberali suezskou krízou, Rusi si mohli robiť, čo len chceli.

f) Maďarsko je malou krajinou a Imre Nagy pre krátkosť času nevedel spoľahlivejšie zorganizovať obranu našej vlasti.

g) Američania – po diplomatických kanáloch – naznačili, že naša vlasť má pre nich len druhotný význam.

6. Ktoré boli príčiny rýchleho sovietskeho vojenského úspechu? Doplň chýbajúce slová!
Útok _____ , keď bolo v kasárňach sotva niekoľko maďarských
vojakov. Predtým _____ maďarských vojenských veliteľov. Nebolo niko-
ho, kto by mohol vydať _____ na odboj. Na každú _____
vojenskú jednotku pripadla dvoj- až trojnásobná sovietska _____. Zoči-voči
tisíckam tankov a vycvičeným sovietskym vojakom stáli väčšinou len _____
vybavené _____ .

7. Výsledkom revolučných udalostí sa oficiálnym štátnym znakom stal opäť Kossuthov
znak. Pozist'uj, aký bol štátny znak krajiny počas Rákosiho éry a aký je Kossuthov znak!
Pokús sa nakresliť oba!

Čo vyjadruje Kossuthov znak? _____

8. Ak sa vo vašom meste nachádza pamätná tabuľa pripomínajúca udalosti roku 1956, prí-
padne existujú opisy, pamäte o tamojších udalostiach, na ich základe oživte miestne pamiat-
ky revolúcie a boja za slobodu!

38. Maďarsko po roku 1956. Kádárova éra

1. a) Čo rozumieme pod výrazom „protivláda“? _____

b) Prečo bola Kádárova vláda protivládou aj vtedy, keď moc nad krajinou získali pre ňu cudzí vojaci? _____

c) Čo bolo príznačné pre prvé roky Kádárovej éry? Odpovedz stručne! (Pomôže aj názov jednej podkapitoly lekcie!) _____

2. a) Čo znamenal pojem „tvrdá“ diktatúra po roku 1956? _____

b) Ktoré sú najdôležitejšie nástroje (inštitúcie) tejto diktatúry? _____

c) Aké sú jej „výsledky“? _____

3. Zmiernenie „tvrdej“ diktatúry nakoniec umožnil medzinárodný kompromis. Kto ho uzatvoril? (Pomôže 170. strana učebnice!) _____

a) Ktorá udalosť „veľkej politiky“ umožnila tento kompromis?

b) V čom ustúpila jedna strana? _____

c) Akými opatreniami dokázala svoju ochotu uzatvoriť kompromis druhá strana?

4. Nasledujú fotografie a informačné materiály o Kádárovej ére. Roztried' ich podľa toho, ktoré patria do tvrdej a ktoré do mäkkej diktatúry, resp. ktoré z nich sa môžu priradiť k obom!

Tvrdá diktatúra

Mäkká diktatúra

**Môže sa priradiť
k obom**

i 1. Každý pedagóg v okrese dostal príkaz: v nedeľu ráno o 7. má prísť do svojej školy. Autobusom ich odviezli do blízkych obcí, kde museli vyhľadať gazdov a museli ich agitovať, aby vstúpili do družstva. Výsledok nebol – väčšina gazdov „práve“ nebola doma, keď sa dozvedela o akcii. Vedúcim činiteľom okresu však to neprekážalo. Nasledujúci týždeň dostali rovnakú úlohu továrenskí robotníci. Na ďalší týždeň úradníci a pokračovalo to 5-6 týždňov, čoraz tvrdsie. Dovtedy sa aj našli niekoľkí, ktorí vstúpili. Ale to hlavné nasledovalo až potom. Miestnu školu bolo treba vyprázdniť. Prišli „pufajkáči“ (bývalí príslušníci ÁVO), oni potrebovali učebne ako ubytovne. V dedine strávili priemerne poldruha týždňa, a často aj 2-3 dni vkuse „obmäkčovali“ predvolaných a väčšinu gazdov zlomili. Nakoniec vstup do družstva podpísali „dobrovoľne“.

2.

Socialistický („červený“) pas

3.

Imre Nagy na lavici obžalovaných

i 4. Družstvo „Strieborný klas” v Dunaharaszti sa v polovici 70-tych rokov stalo najbohatším družstvom okresu vďaka svojim mnohým vedľajším prevádzkam. Vzrástla preto aj sebadôvera miestnych vodcov, ktorí sa viackrát pokúsili rozhodnúť veci podľa vlastného uváženia, a niekedy sa im to aj darilo. V druhej polovici 70-tych rokov sa potom okres rozhodol, že zlúči menšie družstvá do väčších. Rozhodnutie aj uskutočnili. Bohaté družstvo v Haraszti, kde pracovná jednotka (základ príjmov) prevyšovala 45 000, zlúčili s ďalšími piatimi družstvami do Petőfiho družstva vo Varsányi, ktoré malo najslabšie výsledky a pracovná jednotka bola len okolo 14 000. Ale vedenie navlas presne nasledovalo pokyny zhora. Je pritom pravda, že v časoch zlučovania ochotu členov vyrábať zvyšovali značnými štátnymi príspevkami, aby horký rozkaz ľahšie znášali.

i 5. Vláda vypracovala celý rad nariadení, aby si získala ľudí, ktorí vstupovali do družstiev. Povolila, aby si družstvo zvolilo predsedu z určeného kruhu osôb, do ktorého mohli patriť aj zámožnejší gazdovia. Členovia mohli dostať pozemky pre svoje domáce hospodárstva, ktoré si sami obrábali a aj úroda bola ich. Mohli chovať ošípané, hydinu, niekde aj kravu. Družstvá mohli zakladať aj menšie priemyselné, poľnohospodárske, obchodné vedľajšie prevádzky. Niektoré družstvá potom začali vyslovene bohatnúť.

6.

Plagát reklamy na kávu

5. V Kádárovej ére bolo najúspešnejším hospodárskym odvetvím poľnohospodárstvo.

a) Prečo priniesla reorganizácia poľnohospodárstva viac výsledkov v tomto období, než v Rákosiho ére, alebo v iných krajinách socialistického tábora? Ako vytváral a udržiaval roľnícke družstvá

- Rákosiho režim? _____
- Kádárov režim? _____

b) Aké ďalšie činitele podporili životaschopnosť družstiev a úspechy družstevnej výroby?

6. Po jeho upevnení Kádárov režim charakterizovali najtrefnejšie tieto kľúčové výrazy: „mäkká diktatúra“, „liberálny socializmus“ a politika životnej úrovne. Čo sa skrýva za týmito kľúčovými výrazmi?

„Liberálny socializmus“

„Mäkká diktatúra“

Politika životnej úrovne

Napiš na správne miesto tabuľky nasledujúce výrazy! (Ak nevieš, opýtaj sa svojich rodičov!)

„chladničkový socializmus“ – „gulášový komunizmus“ – „najveselší barak“ – „Kto nie je proti nám, je s nami!“

7. Bol pre Maďarsko výstižný výraz „najveselší barak“? Vysvetli svoj názor!

39. Cesta k zmene politického režimu: hospodárske, spoločenské a politické zmeny

1. V polovici 1970-tych rokov sa ekonomika našej vlasti dostala do krízy. V dôsledku ropnej krízy sa ceny najdôležitejších dovážaných výrobkov vyšplhali na viacnásobok, pritom však takmer nerástli príjmy našej vlasti z exportu. Preštuduj si údaje o zhoršení výmenného pomeru!

Dovoz	Vývoz	1972	1975	Nárast cien
Ropa (miliónov ton)		1322	4086	309%
	Autobusy (kusov)	1622	3031	192%
Umelé hnojivo (1000 t)		576	1629	282%
	Jablká (1000 t)	662	924	139%

Ako sa dá riešiť takéto výrazné zhoršenie výmenného pomeru? _____

2. Vláda sa rozhodla, že si vezme *pôžičku zo zahraničia* a pomocou nej udrží životnú úroveň, ktorá sa tu vytvorila a bola lepšia, než v ostatných socialistických krajinách. Pôžičku aj dostala, ale jej úroky boli veľmi vysoké. Zatiaľ jej splatenie nikoho nezaujímalo. Vedúci predstavitelia hospodárskeho života sa nazdávali, že hospodársky úpadok bude trvať krátko. Preto sa nezdráhali zobrať aj ďalšie pôžičky.

Už aj v minulosti sa stalo, že naša vlasť zobrala pôžičku zo zahraničia, a pomocou nej prekonala hospodárske ťažkosti. Nalistuj si opäť 15. lekciiu v pracovnom zošite! Na čo použila vtedajšia vláda užitočne pôžičku, a na čo nie? _____

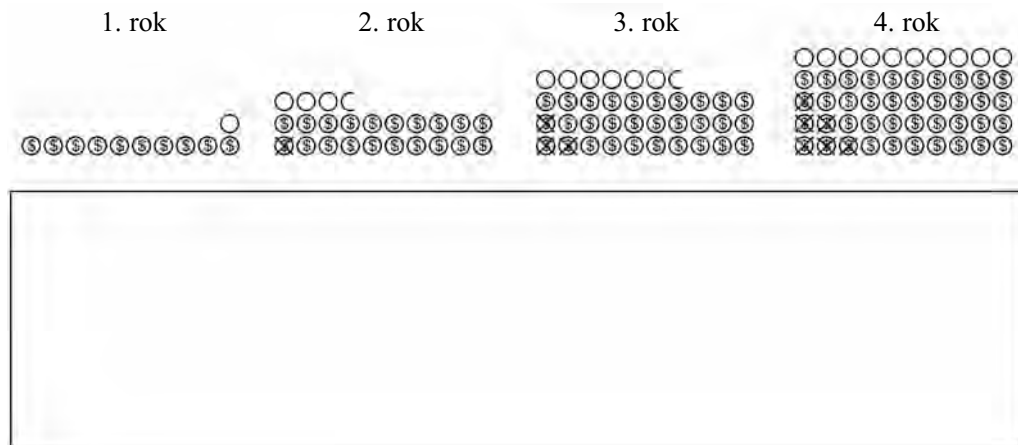
3. Prečo bolo nesprávne hospodársko-politické rozhodnutie vodcov Maďarska v 70-tych rokoch? Doplň nasledujúce slová na správne miesta:

obrovské závody, pôžičky, vyrábali, vyvážila, straty krajiny, ďalšie, dlhovej pasci, zachovala, pracovné miesta

Vláda zo získanej _____ nemodernizovala _____ vybudované podľa sovietskeho vzoru, ktoré draho _____, ale uhradila z nej _____, _____ zhoršenie výmenného pomeru. Tým _____ životnú úroveň, _____, ale musela zobrať ďalšie a _____ pôžičky, a krajina sa ocitla v _____.

4. Ako sa mohla tak náhle vytvoriť dlhová pasca? Nakreslili sme niekoľko rokov a vyznačili sme nové pôžičky, ktoré sa v danom roku zobrali (\$), úroky, ktoré sa za ne museli platiť (O) a splácanie (S).

a) Nakresli, ako vyzerali dlhy v piatom alebo v niektorom neskoršom roku!

b) Odhadni, aký bude stav dlhov po 10 alebo 15 rokoch! _____

c) Dokedy sa v tom môže takto pokračovať? _____

5. a) Napiš vymenované slová na prázdne miesta!

režimu, hospodársku, politickú, sa ozrejmi, strany, dovtedy bežným, výmenou ľudí, zmena

V polovici 80-tych rokov _____, že blížiacu sa _____ a _____ krízu nemožno vyriešiť _____ spôsobom, _____ v rámci _____. Bola potrebná úplná _____ hospodárskeho a politickeho _____.

b) Čo táto zmena znamenala v oblasti hospodárstva? _____

c) A čo znamenala v politike? _____

6. Od polovice osemdesiatych rokov sa obrátilo čoraz viac ľudí proti Kádárovmu režimu, a chcelo politickú zmenu.

Vymenujeme niekoľko udalostí. Zisti, ktoré z nich sú príčinou a ktoré následkom toho, že sa čoraz viac obyvateľov obrátilo proti Kádárovmu režimu! Na čiary napíš len *príč.* alebo *násl.*!

Ropná kríza, ktorej následky vláda neodhadla správne. _____

Vznik Opozičného okrúhleho stola. _____

Silnejúca skupina „reformných komunistov“. _____

Životná úroveň prestala rásť. _____

Čoraz viac ľudí chcelo západný spôsob života aj v našej krajine. _____

Pozsgay – v rozpore s Kádárovou skupinou – vyhlásil udalosti roku 1956 za ľudové povstanie. _____

Zmeny v zahraničnej politike: aj Gorbačov chcel reformy vo svojej vlasti. _____

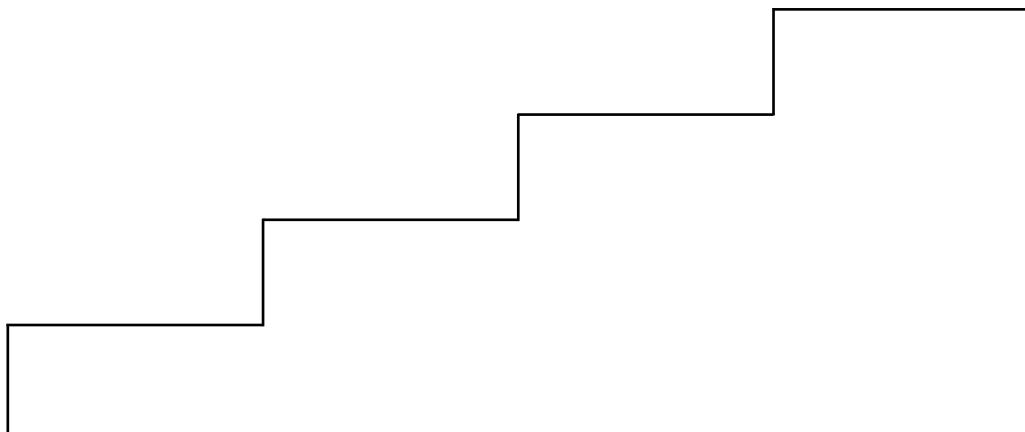
Vznik opozičných strán (Fidesz, SZDSZ). _____

Ľudia mali čoraz viac pochybností o budúcnosti socializmu. _____

MSZMP zmenila svoje meno a program. _____

Spolupráca opozície vynútila slávnostný pohreb Imreho Nagya. _____

7. Vyber spomedzi vymenovaných udalostí štyri, ktoré podľa teba najviac prispeli k zmene režimu a napíš ich (podľa možnosti v časovom slede) na schody!

40. Zmena politického režimu

1. Ako jeden z prvých krokov zmeny režimu sa v novembri 1989 uskutočnilo referendum, ktoré nazývali hlasovaním o štyroch „áno”. Vidiš jeden z jeho plagátov. Na referende malo obyvateľstvo krajiny zodpovedať tieto štyri otázky:

Jeden z plagátov referenda

1. Má MSZMP prestať politizovať na pracoviskách? _____

2. Musí MSZMP podať vyúčtovanie o svojom majetku? _____

3. Má byť rozpustená robotnícka milícia? _____

4. Voľba prezidenta republiky má nasledovať po slobodných voľbách? _____
(Mohla byť aj pred voľbami.)

V troch otázkach bol pomer súhlasných odpovedí („áno”) obrovský – viac ako 90%. V ktorých? Napíš za ne písmeno „á” na čiaru! V jednej otázke sa mienka krajiny rozchádzala. Ktorá to bola? _____

2. Prezidentské voľby sa uskutočnili až v roku 1990.

Kto sa stal prezidentom republiky? _____

Kto ho nasledoval ako druhý prezident republiky po desiatich rokoch? _____

3. Vymenujeme dátumy prvých štyroch volieb – v strede. V dvoch bočných stĺpcoch mená predsedov vlád a politický smer, ktorý predstavovali. Pospájaj čiarami vedúcimi do stredu, čo navzájom súvisí!

Predseda vlády	Voľby	Smerovanie strany
Gyula Horn	1. voľby, 1990	stredopravicové
József Antall	2. voľby, 1994	stredopravicové
Péter Medgyessy	3. voľby, 1998	stredolavicové
Viktor Orbán	4. voľby, 2002	stredolavicové

Akú zaujímavosť zistí uješ? _____

4. Ako prebehla zmena politického režimu? Čo bolo čím nahradené? Napíš logicky do tabuľky!

Pred zmenou režimu

Štátne vlastníctvo má prvenstvo.

Naša vlasť bola krajinou podriadenou Sovietskemu zväzu.

Hospodárstvo neobstálo v konkurencii.

5. Vidíš volebný plagát z roku 1990, ktorý sme uverejnili aj v učebnici.

Vylúštite, čo znamená nápis pri hlave ruského vojaka: *tovariši konec!*

Po zmene režimu

Demokratický štát, pluralita strán.

Vytvoril sa právny štát a nastolila sa právna bezpečnosť.

Ochrana osoby a vlastníctva má prvenstvo.

Snaha o vytvorenie _____

Volebný plagát, 1990

Na ktorú udalosť odkazuje plagát?

Prečo bola snád' táto udalosť najdôležitejšia z hľadiska prevratu?

6. Vymenujeme viaceré, veľmi dôležité udalosti prevratu.

Očíslovaním vytvor ich poradie, ktorá sa stala skôr a ktorá neskôr! Text a chronologická tabuľka učebnice ti pomôžu!

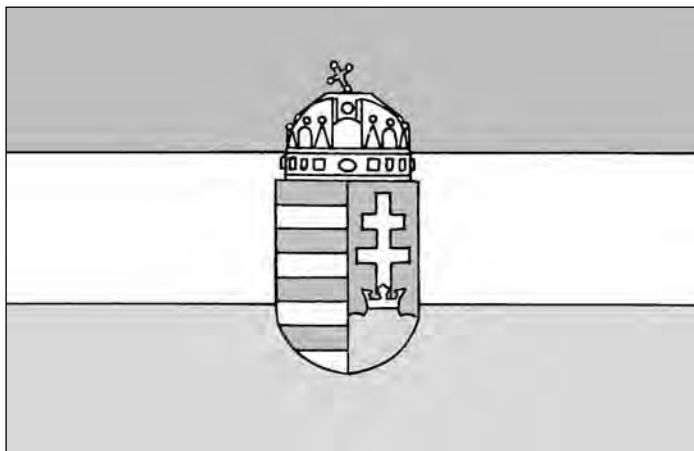
- Prvé slobodné voľby do parlamentu.
- Zrušenie robotníckej milície.
- Otvorenie maďarsko-rakúskej hranice pred východnými Nemcami.
- Odchod sovietskych vojsk z našej vlasti.
- Voľby do samospráv.
- Voľba prezidenta republiky.
- Začiatok privatizácie, prevratu v hospodárstve.

7. Zhrň veci!

Zánik _____

Návrat k _____

Čo symbolizuje staronová maďarská národná vlajka?

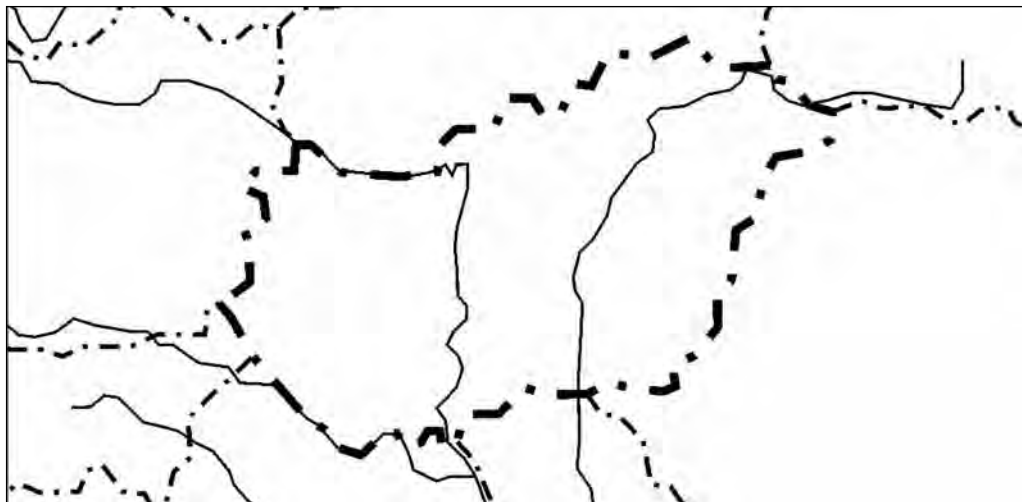
Maďarská národná vlajka

Opäť _____

41. Zahraniční Maďari

1. Vidíš mapu Maďarska. Na mape sme presne vyznačili krajiny hraničiace s našou vlasťou, ktoré sa rozprestierajú čiastočne/celkom v Karpatskej kotline.

Zisti číslovaním, v koľkých krajinách Karpatskej kotliny žijú Maďari! Našej vlasti pridel číslo 1, potom od severu, v smere ručičkových hodinek očísľuj aj ostatné krajiny! Potom odpovedz na otázky!

a) V koľkých krajinách Karpatskej kotliny žijú Maďari? _____

b) Prečo sa môže Maďarsko – aj nezávisle od historickej minulosti – považovať za mater-skú krajinu Maďarov? _____

c) Napiš na čiaru (číslom), v ktorej krajine je počet maďarského obyvateľstva veľmi významný (prevyšuje 200 000)! _____

d) Kde žijú Maďari v počte medzi päťdesiat až dvestotisíc osôb? _____

e) Kde žije menej, než 50 000 Maďarov? _____

2. Pozri si celý svet! Teraz ti pomôže veľká mapa na 189. strane učebnice o Maďaroch žijúcich vo svete, ktorá je z roku 1990. Potom odpovedz na otázky!

a) Na ktorom kontinente žijú vo veľkom počte (nad 50 000) Maďari? (Južnú Ameriku teraz pokladaj za osobitný kontinent.)

b) Nepočítajúc krajiny Karpatskej kotliny, ktorým sme sa už venovali, napíš názvy desiatich krajín (skupín krajín), kde ešte žijú Maďari vo veľmi veľkom alebo značnom počte (kde ich počet dosiahne 25 000)! _____

c) Koho pokladá mapa za Maďarov žijúcich v diaspóre? Odpovedz pomocou vysvetlivky k mape! _____

3. Nasledujú tvrdenia, ktoré platia pre rôzne skupiny zahraničných Maďarov. Pomocou čísiel dopíš do obdĺžnikov, ktoré z nich platia pre Maďarov žijúcich v Karpatskej kotline, ktoré pre tých, ktorí sa dostali na Západ, a ktoré tvrdenia platia pre obe skupiny!

**Maďari v Karpatskej
kotlině**

Žijúci na Západe

Obe skupiny

1. Ich počet prevyšuje jeden milión o tristotisíc.
2. Zahraničnými Maďarmi sa stali tak, že zostali vo svojej vlasti.
3. Svoju vlasť opustili z hospodárskych a/alebo politických dôvodov.
4. Ich počet prevyšuje 4,5 milióna.
5. Väčšinou tvoria početné menšiny v krajinách, kde žijú.
6. Zachovávajú svoju maďarskosť, zaujímajú sa o osud Maďarov.
7. Ich počet je medzi 3 a 3,5 milióna.
8. Vytvárajú kultúrne aj spoločenské spolky.
9. Až na niekoľko výnimiek žijú skôr rozptýlene.
10. K udržaniu si svojej maďarskej kultúry potrebujú pomoc materskej krajiny.

4. Maďari žijúci v zahraničí si uchovávajú veľmi silno predovšetkým svoju maďarskú kultúru, možnosť vzdelávať sa a študovať v materinskom jazyku.

a) Vymenujte mestá, kde sa nachádzajú univerzity, vysoké školy alebo univerzitné/ vysokoškolské fakulty s vyučovacím jazykom maďarským! _____

b) Vymenujte aj také krajiny, kde s určitosťou viete, že fungujú maďarské kultúrne spolky, centrá! _____

5. Najmä v krajinách susediacich s Maďarskom vytvárali menšinoví Maďari aj také politické organizácie, ktoré sa zapájajú do politického vedenia krajiny.

a) Kde sú takéto maďarské politické strany? (Môžete napísať aj ich názvy.)

b) Kde sa stretávate aj s maďarskými ministrami?

c) Sú také krajiny, kde poslanci vytvárajú lobingové skupiny, ktoré zohľadňujú aj maďarské záujmy, aby takto pomáhali našej vlasti. Viete o takejto skupine?

6. Porozmýšľajte, čím pomáhame Maďarom žijúcim v zahraničí! Vymenujte čo najviac príkladov! Aj také, ktorými môžete pomôcť aj vy! _____

VI. OBČIANSKA NÁUKA

42. Štát a jeho občania

1. Spomedzi vymenovaných podčiarkni tie, ktoré pokladáš za nevyhnutné k tomu, aby sme mohli vznikajúci štát považovať za skutočný štát!

– má mať vrchy a veľké rieky – má mať vlastné územie – má mať kolónie – na jeho území majú žiť rôzne národy – na jeho území má žiť iba jediný národ – má mať obyvateľov – má mať písomne zakotvenú ústavu – má mať nejakú štátnu organizáciu – má mať školy, nemocnice – má mať štátne znaky, symboly – má mať silné vojsko

2. Prezri si uhorské a maďarské dejiny! Vyzdvihni dve úlohy, ktoré takmer v každom období patrili medzi záväzky maďarského štátu!

- a) _____
- b) _____

Porovnaj si svoje riešenia! Ktorú úlohu vyzdvihlo najviac žiakov z triedy? Ktorú vyzdvihlo najmenej žiakov?

3. V jednej časti lekcie je reč o ústave. Do tej sa dostali nové úlohy, ktoré sú príznačné pre súčasné demokratické štáty. Ktorú z nich pokladáš za najdôležitejšiu? (Prípadne môžeš vyzdvihnúť aj dve.)

4. V štátoch sa časom ustáli používanie vlastných symbolov: štátneho znaku a vlajky, čo je aj prejavom ich suverenity.

Pomocou bloku známok vydaného v roku 1990 ukážeme doterajšie štátne znaky našej krajiny. Z ktorého obdobia dejín pochádzajú jednotlivé znaky? Vyber aspoň tri spomedzi malých bočných znakov a pomenuj ich!

- a) _____
- b) _____
- c) _____

5. Medzi maďarské národné symboly patrí aj štátna hymna a vlastenecká básneň „Szózat”. Napíš prvé riadky oboch!

Hymna:

„Szózat”:

43. Inštitúcie našej demokracie

1. Stáva sa, že si ľudia pletú pojmy *hlava štátu – predseda vlády – ministerský predseda – prezident republiky* a mená, ktoré sa s týmito funkciami spájajú. Spresni!

a) Kto je dnes hlavou štátu v Maďarsku? _____

Aká je jeho presná hodnosť? _____

b) Kto je dnes predsedom vlády Maďarska? _____

Aká je jeho presná hodnosť? _____

2. Prvé tri podkapitoly lekcie v učebnici opisujú tri najdôležitejšie politické inštitúcie našej vlasti. Napíš ich názvy nad tri obdĺžniky, potom pomocou poradových čísiel napíš, pre ktorú inštitúciu sú príznačné tvrdenia pod nimi!

--	--	--

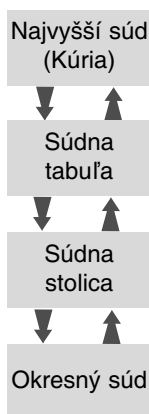
1. Jeho členov volí obyvateľstvo krajiny na štyri roky.
2. Má 5-ročný mandát.
3. Jeho predsedu volí parlament na základe odporúčania hlavy štátu.
4. Jeho členmi sú poslanci.
5. Jej členmi sú ministri a predseda vlády.
6. Môže ním byť len osoba s volebným právom, staršia ako 35 rokov.
7. Je hlavným veliteľom ozbrojených síl.
8. Riadi praktický život krajiny.
9. Je to najvyšší zastupiteľský orgán ľudu a hlavný orgán štátnej moci.
10. Jej členovia riadia jednotlivé dôležité oblasti života v krajine.
11. Reprezentuje maďarský štát.
12. Vynáša zákony upravujúce život krajiny.

3. a) Vysvetli vlastnými slovami: čo je rozdiel medzi súdom a ústavným súdom!

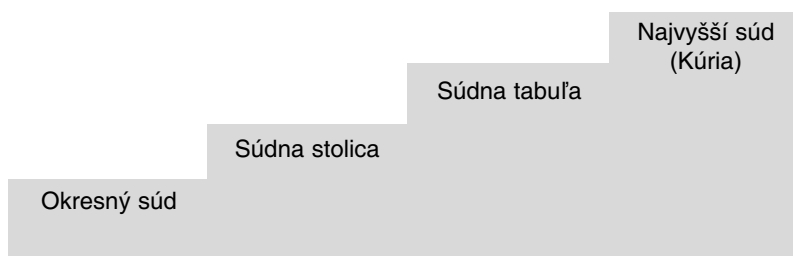
b) Akú osobitnú právomoc má ústavný súd? _____

4. Aký je vzájomný vzťah (vzťah nadradenosti, podradenosti a priradenosti) medzi okresným súdom, súdnou stolicou, súdnou tabuľou a najvyšším súdom? (V minulosti boli vykonávateľmi súdnej moci mestské a župné sudy, resp. Najvyšší súd.)

a)

b)

c)

Ktorá zo schém podľa teba najlepšie znázorňuje vzťah súdov a prečo? _____

5. V minulosti orgánmi miestnej správy neboli samosprávy, ale rady. V oboch vidíme orgány a pozície, ktorých úlohy boli podobné. Vymenujeme ich v dvoch stĺpoch.

a) Pospájaj čiarou tie pozície alebo orgány, ktoré vykonávajú podobné úlohy!

rada	primátor/starosta
člen rady	samospráva
tajomník rady	poslanec
predseda rady	úrad primátora/starostu (mestský/obecný úrad)
orgán riadenia odbornej oblasti	prednosta úradu

b) Prečo táto zmena znamenala oveľa viac, než len zmenu názvu funkcií? _____

c) Vymenuj úlohy, v ktorých v súčasnosti rozhoduje plným právom samospráva, poslanec-ký zbor! (Podľa možnosti uveď príklady zo života svojho vlastného bydliska!)

44. Účasť na veciach verejných

Cieľom tejto lekcie učebnice je upriamiť vašu pozornosť na význam verejného života a vzbudiť váš záujem o účasť vo verejnom živote a na tvorbe vášho vlastného osudu, ako aj osudu vašej obce.

Účasť na utváraní vecí verejných bola v minulosti zvláštnou výsadou tých, ktorí stáli na čele spoločnosti, boli jej najvynikajúcejšími členmi. U Grékov a Rimanov mali takéto práva len aristokrati, potom len slobodní a v stredoveku len magnáti a šľachtici. Až v súčasnosti, v demokracii dospela ľudská spoločnosť k tomu, aby toto právo bolo všeobecným právom každého, kto dovŕši príslušný vek.

Vy vo veku 14-15 rokov sa už blížite k tomuto veku. Aj vaše zmýšľanie sa blíži k plnoletosti, dospelosti, a keď dovŕšite 18. rok svojho života, budete mať aj volebné právo. Spoločnosť vám umožní účasť na veciach verejných. Využite túto lekciu vo svoj prospech a hľadajte, spoznajte spôsoby, vďaka ktorým aj vy môžete byť aktívnymi tvorcami vlastnej budúcnosti!

1. a) Kde a ako sa zúčastnili slobodní Gréci riadenia vecí verejných? _____

b) Kde a ako sa zúčastnili Rimania riadenia politického života? _____

c) Kde a ako to robili šľachtici obdobia reforiem?

d) Aké zápasy viedli za toto isté právo najlepší predstavitelia robotníckeho hnutia v minulom storočí?

2. V súčasnosti sa najviac občanov zapája do verejného života počas volieb. Voľby sa v našej vlasti konali už aj v predchádzajúcich storočiach. Nebolo však jedno, že kto, koľkí a akým spôsobom mohli hlasovať.

a) Kedy boli v našej vlasti prvé voľby, v ktorých volebné právo nebolo stavovskou výsadou, ale všetci plnoletí občania mali rovné volebné právo? _____

V čom sa tieto voľby líšili od predchádzajúcich? _____

b) Voľby sa organizujú aj v súčasnosti a konali sa aj predtým, v ére stranického štátu. Vtedajšie voľby však boli iné, než dnešné. Mnohí ich ani nepovažovali za skutočné voľby. Prečo nie?

Vyrieš úlohu! Nakresli čiary od tvrdení logicky na správnu stranu! (V niektorých prípadoch môžeš nakresliť čiary na obe strany.)

S
T
R
A
NÍ
C
K
Y
Š
T
Á
T

Volit' môže ten, kto je zapísaný na zozname voličov.
Počet kandidátov na posty poslancov je v jednotlivých obvodoch pomerne vysoký.
V jednom obvode je iba jeden kandidát.
Vo volebných miestnostiach sú umiestnené neprehľadné kabíny na vyplnenie hlasovacieho lístka.
Očakáva sa, aby každý hlasoval tajne, v kabíne.
Je podozrivé vyplniť hlasovací lístok v kabíne.
Hlasovací lístok treba hodiť do urny bez akejkoľvek zmeny.
Hlasovať za kandidáta sa môže napísaním znaku x alebo + vedľa jeho mena.
Sčítanie hlasov kontrolujú viaceré strany spoločne.
Pri sčítaní môžu byť prítomní len členovia stanovenej komisie.
Kandidát štátostrany dosiahne vždy najmenej 90%-né víťazstvo.

D
E
M
O
K
R
A
C
I
A

Čím sa dá odôvodniť, že voľby v minulosti mnohí nepovažovali za skutočné voľby? _____

3. Vyzdvihni z textu učebnice: čo je hlavnou podmienkou toho, aby niekto mohol byť kandidátom v parlamentných alebo komunálnych voľbách?

Ty môžeš byť kandidátom? Prečo áno alebo prečo nie? _____

4. Vymenujeme niekoľko možností, ako sa dá v súčasnosti zapojiť do verejného života. Roztried' ich do dvoch skupín podľa toho, či to je možné len v dospelosti, alebo aj v mladosti! Druhým hľadiskom triedenia nech je to, či je daná činnosť spojená len s voľbami, alebo či sa môže vykonávať aj mimo volieb! (Poradové čísla teda máš napísať na dve miesta!)

Len v dospelosti

Aj v mladosti

Len v čase volieb

Aj mimo volieb

1. Účasť na hlasovaní.
2. Účasť na volebnej schôdzi.
3. Vstup do mládežníckeho spolku.
4. Vstup do politickej strany.
5. Účasť na práci občianskych organizácií.
6. Práca v oblasti kultúry a ochrany životného prostredia.
7. Lepenie plagátov kandidátov.
8. Vyjadrenie vlastného názoru o veciach verejných v miestnej tlači.
9. Podpísanie petičného hárku na zorganizovanie referenda.
10. Aktívna účasť na štátnych sviatkoch.
11. Účasť na práci komisie na sčítanie hlasov.
12. Výskum miestnych dejín.
13. Účasť na referende.
14. Zapojenie sa do demonštrácie.

5. a) Na základe uvedených vyvod' závery, či je možné a ako, aby ste sa mohli už v mladosti aktívne zapojiť do verejného života?

b) Opíš aspoň jednu možnosť, formu, ktorá môže byť vhodná aj pre teba, ale nie je medzi vymenovanými!

45. Ľudské práva – spoločenské záväzky

Analytické spracovanie prameňov

Posledná lekcia učebnice obsahuje mimoriadne rozsiahly prameňový materiál z ústavy a iných zákonov, a – na účely porovnania – pôvodné časti textu z predchádzajúcej ústavy z obdobia stranického štátu. To umožňuje, aby sa úlohy tejto lekcie pracovného zošita líšili od ostatných lekcí. Keďže obsahuje väčšinou analýzu prameňov, paralelne s otázkami učebnice, pri spracovaní tejto lekcie musíš mať stále otvorenú aj učebnicu.

1. Analyzujte ustanovenia ústavy stranického štátu, citované aj v učebnici:

„V Maďarskej ľudovej republike sa majú občianske práva vykonávať v súlade so záujmami socialistickej spoločnosti.” – „Maďarská ľudová republika zabezpečuje slobodu slova, slobodu tlače a právo zhromažďovať sa v súlade záujmami socializmu a ľudu.”!

a) Keď zákon hovorí o ochrane záujmov socializmu a ľudu, koho záujmy chce v skutočnosti chrániť? (Podčiarkni správnu odpoveď!)

- záujmy každého maďarského občana
- záujmy vodcov stranického štátu, ktoré nazývali socialistickými
- záujmy bežných občanov

b) Kto rozhodoval o tom, čo sa má považovať za záujmy ľudu a socializmu?

- demokraticky zvolený parlament
- diktátori stranického štátu, ktorí boli práve pri moci
- medzinárodné právo

c) Bola podľa teba plnohodnotná sloboda slova alebo tlače? Svoj názor napíš podrobnejšie!

2. Po roku 1989 ústava v 54. § vyzdvihla ako vrodené právo človeka právo na život a ľudskú dôstojnosť.

a) Vysvetli pojem „vrodené právo”!

O čo znamená viac alebo menej, než výraz „má právo na to”? (Podčiarkni odpovede, ktoré pokladáš za najsprávnejšie!)

- medzi týmito výrazmi nie je skutočný rozdiel – je tam dôležitý rozdiel, lebo takto sa toto právo považuje za základné, neodnímateľné právo – len preto sa to uvádza takto v ústave, aby týmto naznačili, že táto ústava dáva viac, než predošlá – táto formulácia vyjadruje aj to, že medzi ľuďmi niet rozdielu pri narodení

b) Prečo zakotvili v texte ústavy, že „nikto nemôže byť podrobený týranu, krutému, neľudskému, ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu“?

– lebo aj naďalej sa dajú takéto veci očakávať – lebo ostatné zákony tomu protirečia – lebo v minulosti to bolo bežné, ale v demokracii tomu chceli definitívne zabrániť!

c) Aký myšlienkový prúd, aká idea sa črtá za touto časťou zákona?

3. V časti o základných slobodách si preštuduj text o práve na združovanie sa (§ 63 (1))!

a) Bolo podľa teba dôležité zakomponovanie tejto časti? Odpovedz podčiarknutím!

– nepokladám to za osobitne potrebné, lebo to je samozrejým právom v demokracii – toto právo zabezpečuje, aby mohli vzniknúť aj občianske spolky – toto právo zaručuje, aby sa nemohol vytvoriť režim jedinej strany

b) Opíš podrobnejšie, ako sa uplatní právom sformulovaný cieľ!

4. Jedným z najočividnejších rozdielov medzi dvomi ústavami je chápanie vzájomného vzťahu práv a povinností.

a) Vysvetli vlastnými slovami, čo znamená formulácia v staršej ústave: „výkon práv je neodlučiteľný od výkonu povinností“!

b) Analyzuj pravdivosť a realnosť toho! Na nasledujúce otázky odpovedz jednoducho *áno* alebo *nie*!

- Ak trváme na tom, že právo na život a ľudskú dôstojnosť sú základnými ľudskými právami, môžu sa zanedbať len preto, že niekto nespĺnil niektorú zo socialistických povinností? _____
- Môže sa vôbec vymedziť napr. povinnosť, akou bolo posilnenie socialistického štátu? _____
- Je napríklad prijateľné, že ak niekto ešte nezaplatil niektorú zo svojich daní, nemôže požadovať ochranu voči lúpežníkom (čo vyplýva zo skoršieho výkladu)? _____

Napíš ďalšie podobné príklady!

c) Je správne súčasné stanovisko ústavy, podľa ktorého sa uplatnenie občianskych práv zabezpečí nezávisle od všetkého? _____

Ak máš iný názor, napíš ho podrobnejšie!

5. Analyzuj, čo sa písalo o spoločenských povinnostiach!

a) Vysvetli! Čo znamená, že v súčasnosti nehovoríme o povinnostiach, ale o očakávaných formách správania sa? _____

b) Učebnica ako príklad uvádza (*kurzívou*) štyri spoločenské očakávania. Prečítaj si ich a vyvod' všeobecné závery! Aké očakávania sa kladú v súčasnosti na občanov? _____

Kto čo napísal? Porovnaj si to! _____

Žite podľa toho!

OBSAH

I. Svet v dvadsiatych a tridsiatych rokoch 20. storočia	3.
1. Mocenské preskupenie v Európe po prvej svetovej vojne.Spoločnosť národov	3.
2. Nepokojné roky strednej Európy.Politické a spoločenské zápasy v parlamentoch a mimo parlamentov	6.
3. Zrod nových a znovuzrodenie starých štátov v stredovýchodnej Európe	9.
4. Západná Európa: „Šťastné dvadsiate roky” vo víťazných krajinách	12.
5. Veľká svetová hospodárska kríza (1929-1933)	14.
6. Nacizmus v Nemecku	18.
7. Stalinský Sovietsky zväz	21.
8. Cestou k novej svetovej vojne. Zmeny vo svetovej politike v druhej polovici tridsiatych rokov	24.
II. Maďarsko medzi dvomi svetovými vojnami	27.
9. Revolúcia astier	27.
10. Krátky život buržoáznej republiky. Vznik republiky rád	30.
11. Boje a pád vlády rád	33.
12. Začiatok Horthyho éry	36.
13. Trianonská mierová zmluva (4. júna 1920)	39.
14. Bethlenovská konsolidácia. Upevnenie Horthyho režimu	42.
15. Maďarské hospodárstvo v dvadsiatych rokoch. Svetová hospodárska kríza a Maďarsko	45.
16. Hľadanie východiska z krízy. Gömbösova vláda	48.
17. Zahraničná politika Maďarska	51.
18. Zmena životného štýlu a kultúrny rozvoj v Horthyho ére	54.
III. Druhá svetová vojna. Maďarsko v druhej svetovej vojne	57.
19. Začiatok druhej svetovej vojny	57.
20. Z európskej vojny svetová vojna	61.
21. Ďalší priebeh vojny: totálna vojna	65.
22. Vojna a hospodárstvo	69.
23. Zapojenie sa Maďarska do druhej svetovej vojny	72.
24. Maďarsko vo víre vojny. Nemecká okupácia	75.

25. Prevzatie moci nyilašovcami. Vojenské operácie na území Maďarska	78.
26. Tragédia európskeho a maďarského židovstva: holokaust	81.
27. Koniec druhej svetovej vojny	84.
IV. Globalizujúci sa svet	88.
28. Naša Zem po druhej svetovej vojne. OSN. Dvojpolový svet	88.
29. „Slobodný svet“ a komunistické diktatúry. 15 rokov studenej vojny	91.
30. Tretí svet	94.
31. Mierové spolunažívanie. Zmeny vo svetovej ekonomike. Rozpad východného bloku	96.
32. Európska integrácia	99.
33. Problémy globalizácie	102.
V. Dejiny Maďarska od roku 1945 po súčasnosť	105.
34. Maďarsko po prehratej vojne	105.
35. Koaličné obdobie. Zrušenie koalície a začiatky stranického štátu	108.
36. Stalinizmus v Maďarsku. Rákosiho éra	112.
37. Revolúcia a boj za slobodu v Maďarsku, 1956	116.
38. Maďarsko po roku 1956. Kádárova éra	119.
39. Cesta k zmene politického režimu: hospodárske, spoločenské a politické zmeny	123.
40. Zmena politického režimu	126.
41. Maďari za hranicami krajiny	129.
VI. Občianska náuka	132.
42. Štát a jeho občania	132.
43. Inštitúcie našej demokracie	133.
44. Účasť na veciach verejných	135.
45. Ľudské práva – spoločenské záväzky	138.

Raktári szám: 30428/M
A kiadványt gondozta: Bartos Károly
Műszaki igazgató: Babicsné Vasvári Etelka
A szlovák nyelvű fordítás felelős szerkesztője: Lampert Csaba
Műszaki szerkesztő: Orlai Márton
Grafikai szerkesztő: Görög Istvánné
Terjedelem: 12,8 (A/5) ív
Tömeg: 190 gramm
1. kiadás, 2014
Nyomdai előkészítés: Nagy Zsolt

